

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 47/48.

Laupäeval, 28. novembril 1925.

VII aastakäik.

VABADUSSÕJA PÄEVILT.

HAIANJA MÜNAMÄE ÜMBRUS,
KUS NÜÜD AASTAPÄEVI PÜHITSEVAID VÄEOSI PIDASID 1919 AASTA KEVADEL
ÄGEDAMAID LAHINGUID.

Prantsuse Kõrgem Sõjakool.

(École supérieure de Guerre).

Toimetuse märkus.

Kindralstaabi ülema kolonel Reek'i poolt on saadetud toimetusele avaldamiseks kaks artiklit, mille kirjutanud Prantsusmaal õppivad Eesti ohvitserid.

Meie Kõrgemas Sõjakoolis on seni õppetöö rajatud teisele alusele, kui seda kirjeldab käesolev liit-artikkel, seepärast vääriks ta laialist tähelepanu.

I.

Esimene päev Prantsuse kõrgemas sõjakoolis.

Prantsuse Kõrgem Sõjakool (École Supérieure de Guerre) — asub Pariisis, Marsi välja idaserval, endises suures ajaloolises „Kuningliku Sõjakooli“ hoones, mille päritolu ulatab 1782 aastasse. 1856—65 suurendati ja täiendati neid hooneid ja 1878 aastast funktsioneerib Kõrgem Sõjakool praegusel alusel ja laseb tänavu sügisel oma 45-da lennu õpilasi välja.

Kõrgema Sõjakooli ruumid võtavad enda alla terve suure kvartaali 116.520 meetrilise põhipinnaga. Siia on koondatud hulk Kõrgemale Sõjakoolile tarvisminevaid kõrvalhooneid, nagu kasarmud, manège'id j.n.e. Endisel kuningriiklisel Prantsusmaal asus siin ka kuninglik kaardivägi ja kooli ees asuv suur Marsi väli oli tarvilik alaliseks paradeerimiseks. Nüüd on aga Marsi väljast saanud kõiksugu mänguplatsid — jalgpallile, lawn-tennisele, ratsasõiduks ja jalutamiseks. Meie aja sõjajumal (Mars) ei tärasta ju ainult mõõka, vaid mängib ka jalgpalli ja ajab muud sporti. Otse üle Marsi välja asub Eiffeli torn, see 1900 a. ilmanäituse mälestussammas, mis oma üle Pariisi domineeriva kõrgusega tahaks nagu lahutada 19. aastasada endistest ja tulevapist aegadest.

Teiselt poolt kooli õue paistab Invaliidi kiriku kuppel, mille võlvialuses vaikuses puhkab aegade ja rahvaste suurim väejuht — Napoleon.

Prantsuse Kõrgem Sõjakool on juba aastakümnete jooksul olnud terve haritud ilma sõjateaduse taimelavaks, sest Prantsuse Vabariigi Valitsuse loal on siin õppinud ja õpivad praegu terve maailma riikide ohvitserid. Tänavu aasta õpivad Kõrgemas Sõjakoolis 23-e rahva esitajad. Milliseid mündreid siin ei või näha ja milliseid keeli kuulda! Alates Lõuna-Ameerika, vabariikidega, (Paraguai j.n.e.), Põhja-Ameerika Aasia: Hiina, Jaapan, Persia, Türki, ja lõpuks Euroopa oma väikeste ja suurte riikide esitajatega.

Tänavune õpeaasta Kõrgemas Sõjakoolis algas 4. novembril. Sellekohase päevakäsuga määrati uutele sisseastujatele (47. lend) väljamaalastele ametlik vastuvõtt ajaloolises „Marshalite saalis.“

Ühes uute sisseastujate väljamaalastega pidid vastuvõtmisele ilmuma ka 46. lend, s.o. vanem kursus.

Liikudes esimest korda neis suurtes ajahambast puretud ja tumenenud kolonnide all, tundub nagu haigutaks neist aastasadade hingeõhk, ja käes mööda kulunud trepiastmeid ja mööda antiik-stiililist hoovi, mõtled tahtmatult — mitu inimpõlve siin enim ei ole liikunud ja millised rahva esitajad käinud.

„Marshalite saali viib suur majesteetlik trepp, mille algul suured marmor kujud — Prantsuse ajaloolised suurused — Marshalite saali empiir-stiililises sisseseades, seintel freskid, põrandal punane plüüs. Tunned end alguses võõrana, väikesena, kuid nähessed 50—60-nelist kirjut ohvitseride hulka — sulad nagu sellesse.

On ohvitserid riikide järele rivistud, ilmub saali kooliülem — kindral.

Talle esitatakse nimekirja järele kõiki uusi sisseastujaid ja prantslasele omase leidlikusega leiab ta igapähele midagi ütelda või midagi küsida.

On esitus läbi, pöörab kindral lühikese kõnega ohvitseride poole, milles väljendab peajoonetes õpetöö põhiprintsiipe.

Kõrgema Sõjakooli Ülem rääkis nii: „Mu härrad! Teie oma riikide hoolet ja murel ja Prantsuse Vabariigi lahkel vastuvõttel olete siia kokku tulnud, et kaheaastalist õpetööd Kõrgemas Sõjakoolis alata. Teie olete see „élite“ — need paremad, keda iga riik siia saatis. Teie õpetöö algul tahaks aga meie Kõrgema Sõjakooli õpemetoodide kohta järgmist ütelda. Kõrgem Sõjakool ei anna Teile entsüklopeedilisi teadmisi. — Kooli õpeaeg oleks selleks liig lühike, et kõike õppida ja kõik teada. Kõrgem Sõjakool õpetab Teile ainult töö meetode.

Seda vajate selleks, et ise edasi töötada, edasi õppida sõjateaduse alal. Ärga arvake, et õpite siin ainult Prantsuse sõjakunsti. Sõjapidamise põhiprintsiibid on üldised kõigile rahvastele. Kuid teiselt poolt ärge lootke siit omandatud teadmisi omas riigis pimedalt kopeerida. Kasutage neid ainult kohandatud oma rahva iseloomule, kliimaatilistele, geograafilistele tingimustele ja rahva omapärasusele.

Koolis õppides pidage sidet prantsuse ohvitseridega, looge tutvusi prantsuse perekondades — nii õpite tundma rahvast kelle keskel elate.

Õpetööl ärge unustage, et Teie professorid on Teie sõbrad, kellede poole pöörake igas küsimuses, mis Teile tume ehk arusaamatu. Meie parem soov on Teile kõik selgitada ja seletada.

Pidage sidet ja sõprust oma vahel. Teie olete ju siin peaaegu kõigi kultuur-riikide esitajad. Teie moodustate siin enesest nagu Rahvaste Liidu.

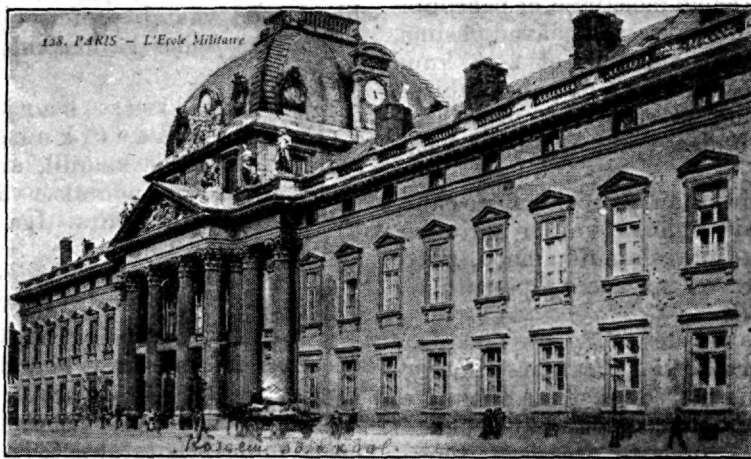
Teie õpetöö on alanud. Kooli administratsioon pühendab õpetöö heaks kordaminekuks kogu oma tahte ja energia. Töö resultaadid olenevad Teist endist. Selleks Teile jõudu ja edu!

Vastuvõtt on lõppenud. Vanem kursuse seltsib nooremaga ja üle 20 rahva keelt kõneledes valgub see kirju ohvitseride hulk mööda ruume laiali.

Ja prantslased ei väsi neid vastuvõtmast, igale tulijale kõike näitamast ja seletamast. Suur hulk tulijaid on puuduliku keele, oskusega, ja neile tuleb näitlikult selgeks teha, mis suusõnaliselt tumedaks jäänud.

Ma ei liialda, kui väidan, et ainult prantsuse iseloom, viisakus ja vastutulelikus võib seda korda saata.

Tunned aukartust selle rahva ees, kelle häatahtlikusel ei ole piiri. Tulevad tahtmatult meelde saksa suurema geeniusse Goethe sõnad, kelle arvamist küsiti Napoleoni sissetungimisel

Prantsuse Kõrgema Sõjakooli hoone.

Õpetööks on igaaastane lend gruppidesse jaotatud — igas grupis 14 ohvitseri, kellel eraldi tööruum. Kõik on tööks valmis. Igale ohvitserile on määratud laud, millel nimi, rahvus, aukraad. Igasse lauasahtlisse on valmis pandud suur hulk raamatuid: need on aasta jooksul tarvis minevad loengud, tunnikavad, juhtnõõrid, kooli sisekord j. n. e.

Kõik see suur loengute hulk, mis kooli enese kulul korralikult ja puhtalt trükitud, on määratud igale ohvitserile omanduseks.

Imestama peab seda prantslaste ülilahkust anda 60 väljamaalasele aast-aastalt kõike seda maksuta, pidada neile suur hulk professoreid, teenijate personaal, ruumid, ratsahobused, maneežid j. n. e. ja seda kõik Prantsuse Vabariigi kulul — pääleegi nüüd, kus sõjast kurnatud riik rahaliselt sugugi hiilgavas seisukorras ei ole.

Ja nii mitte ainult siin Kõrgemas Sõjakoolis. Ei. Igas prantsuse garnisonis, igas väes, sõjakoolides, tehnilistes vägedes võite leida kõiksugu rahvaste esitajaid, ohvitseri, kes tulevad, õpivad ja jälle lähevad.

Saksamaale. Goethe olla lausunud: „Ma ei taha ialgi sõdida rahva vastu, kellelt kogu saksa rahvas oma kultuuri on omandanud.“

Inimsoo ajaloost ei ole veel kadunud rahvad, kellel kõikumata usk, et jõud on ajaloo ainukene tegur. See jõu kultus, näis ilmasõja eelpäevil oma haripunktile tõusnud olevat, kuid ilmasõja lahingväljal! purunesid nii mõnegi suurriigi ilmapallutamise plaanid. Illusioonide rusuhunikul, milleni oli jõutud läbi määratute ohvrite, mõisteti Prantsuse suurema kirjaniku R. Rolland'i sõnu:

„Kannatage ja surge, kes te selleks olete määratud. Kuid täitke inimsoo vankumata seadust: j ä g e i n i m e s t e k s!“ („J. Christoph“. R. Rolland).

Prantslastel, kui ilmasõja võitjal rahval, prantsuse sõjaliteratuuril, sõjaväe kasvatusel puudub täiesti militaristlik agressiivne tendents. Prantslastes on püsima jäänud see neile ajalooliselt omane inimsoo kultuur-pioneeride osa.

Prantslased on rikkad... rikkad vaimlisest kultuurist.

A. J.

II.

Mõned näited õpetöö korraldusest Prantsuse Kõrgemas Sõjakoolis.

Filosoofilisel lausel „Parem viis aru saada — on teha“ on sügav mõte, sest kõige selgem ettekujutus jääb inimesel asjust, sündmustest, mida tema ise on näinud, ise teinud, ise läbi elanud. Järgides inimese vaimu omadustele on selge, et ka kasvatus ja õpetus peavad sammuma konkreetsest abstraktselt s. o. praktikast teooriale. Õpilasi on vaja juhtida kontakti reaalse eluga — aga mitte teha teadus õperaamatuks, tabeliks, valemiks.

Täitsa ekslik on arvamine, et suusõnaline ettekanne kinnitab asjad mõistusse, et päheõppides teadmised omandatakse, mis jäävad püsima. Kogemused on alati näidanud, et 2—3 kuud pärast eksamisi on suure vaevaga pähe tuubitud teadmised ununenud ja seda, mis veel järele on jäänud, ei oska õpilased praktilises elus kasutada.

Õpetöö, mis piirdub ainult õpekursuste päheõppimisega, on vaid õpilaste vaimu nürimine. Teooria on õpetuse juures ainult abinõu, mitte eesmärk. Kahjuks on see meie Õpeasutustes just ümberpöörduvalt.

Alljärgnevates ridades tahan ette tuua paar näidet õpetöö korraldusest Prantsuse Kõrgemas Sõjakoolis, kus maksev just see põhimõte, et teadmised omandatakse põhjalikult üksnes praktilisel teel — õpilaste iseseisva tööga. Professorid ei loe siin mitte sõnasõnalt ette trükitud õpekursusi, vaid annavad õpilastele meetodid iseseisvateks töödeks ja juhivad neid töid. (Toimetuse sõrendus).

Kooli eesmärk pole mitte õpilastele kaasa anda teatav багааш pähe tuubitud teadmisi, missuguse erikaal on välja arvatud 12 ballilise süsteemi järgi kuni sajakulise täpsusega, vaid õpilasi ette valmistada ja anda neile meetodid nende edaspidiseks iseseisvaks tööks.

Õpetöö jaguneb koolis järgmiselt:

1. Praktilised harjutused kaartidel,
2. praktilised harjutused maastikul,
3. iseseisvad tööd kodus,
4. iseseisvad tööd klassis,
5. õpereisud,
6. loengud,
7. välisõidud,
8. võõrad keeled, autojuhtimine, ratsasõit

j.n.e.

Praktilised harjutused
kaartidel.

Praktiliste harjutuste jaoks on õpilased jagatud gruppidesse à 13 õpilast (10 prantslast ja 3 väljamaalast). Praktiliste harjutuste teemid ühes vastavate kaartide ja skeemidega

jagatakse 5—6 päeva enne vastavat harjutust välja. Teemi algul on ära seletatud eesmärk, mida harjutusega püütakse kätte saada, ära märgitud töö, mis õpilastel enne harjutust tuleb täita ning õperaamatute leheküljed ja määrustikkude paragrahvid, millega enne töö algust tuleb tutvuda.

Ülesande lahendamine sünnib klassis igal grupil eraldi ühe, tihti 2—3 professori juhatusel. Töö kestvus 4 tundi.

Harjutuse lõpul, kui ülesanne on lõpulikult lahendatud, annab professor üldotsuse ning õpilased on kohustatud kodus ühe nädala jooksul valmis tegema ja esitama tarvilised käsud, korraldused, tabelid ja skeemid. Esitatud kirjalikud tööd vaatab professor läbi ning harutab hiljem iga õpilasega üksikult ette tulnud vead ja head.

Praktiliste harjutuste läbi viimine maastikul on üldjoontes sarnane harjutustele kaardil, ainult selle vahega, et kirjalikke töid nõutakse vähem ja need kõik tulevad maastikul täita. Iga harjutuse kestvus üks päev.

Iseseisvad tööd kodus.

Aasta jooksul korraldatakse igas tähtsamas õpeaines üks iseseisev kodune töö, mille täitmiseks antakse 8—10 päeva.

Iga iseseisva töö eel peetakse sissejuhatav loeng, milles selgitatakse töö eesmärki ja antakse praktilisi juhiseid töö täitmiseks.

Kui kõik tööd on professorite poolt läbi vaadatud, järgneb üldine tööde harutus, kus alguses professor näitab, kuidas ülesannet oleks pidanud lahendama ning selle järele ette toob ette tulnud üldised vead ja puudused.

Üldisele harutusele järgneb individuaalne harutus, kus professorid igale õpilasele üksikult tema töös ette tulnud puudused ära näitavad ja arusaamata küsimused selgitavad.

Iseseisvad tööd klassis.

Tähtsamates õpeainetes korraldatakse õpeaasta jooksul 1—2 iseseisvat klassi tööd. Nende töödega kontroleeritakse õpilaste kiiret olukorra hindamist, otsusvõimet ning korralduste tegemist ja redigeerimist piiratud aja jooksul. Iga töö kestvus harilikult 4 tundi.

Tööde harutus sünnib analoogiliselt koduste tööde harutustele.

Õpereisud.

Talve jooksul organiseeritakse ühe ja mitme-päevased õpereisud. Esimesel õpeaastal peajasjalikult lennuväe, suurtükiväe, inseneriväe jne. tehniliste uudsustega tutvumiseks. Teisel õpeaastal mitmesuguste riigikaitse alal töötavate vabrikutega tutvumiseks.

Loengud.

Kui teatud probleem on praktiliselt, kas harjutustel kaartidel, maastikul või kodustel töödel, lahendatud, siis järgneb sama probleemi teoreetiline ettekandmine loengutel.

Loengul viibib terve kursus (105 õpilast) korraga. Üldtähtsusega küsimuste ettekandmisel (poliitika jne.) tihti ka mõlemad kursused (noorem ja vanem), Kõrgemate sõjateaduste tsentrumi (kindralid), Mereväe akadeemia ja Intendandi kooli õpilased. Vahest 300—400 kuulajat.

Samuti viibivad ka alati loengutel suurem osa professoreid.

Loenguid selgitatakse arvurikaste tabelite, skeemide ja ka kinopiltide abil. Loengute sisukord jagatakse enne loengut kõikidele kuulajatele välja. Igal professoril tuleb aasta jooksul keskmiselt 5—6 loengut pidada.

Õperaamatud on aga igal õpealal olemas ning need tulevad õpilastel ise läbi uurida. Printsip on see: „mida võib õpilane õperaamatust ise lugeda, ei kanta õpetoolilt enam ette.“ Raamatust ette lugemine on nii professori kui ka õpilase aaraiskamine. (Toimetuse sõrendus).

Välisõidud.

Suve perioodil pannakse toime rida välisõite, mis kestavad 4—21 päeva. Esimesel õpeaastal väelike taktika, sõjaajaloo ja sõjamaadeteaduse alal — kokku 4 välisõitu.

Välisõidud sünnivad gruppide viisi à 26 õpilast ning iga grupi tööd juhatavad 5—6 professorit. Kindralstaabi välisõidul, mis kestab 12 päeva, on juhatajate professorite arv 18 (kaheksateist).

Sellest välisõidust võtavad osa veel Kõrgemate Sõjateaduste tsentrumis õppivad kindralid ja umbes paarkümmend reservohvitseri abitööjõududena.

Töö jaotus on umbes järgmine: Korpuste ja diviiside ülemateks on kindralid kõrgemast sõjateaduse tsentrumist, staapide ülemateks ja büroode juhtideks on Kõrgema Sõjakooli õpilased, abitööjõuna — reservohvitserid.

Vastavad staabid on rikkalikult varustatud side abinõudega. Kindralstaabi luure ülesannete täitmisel sünnivad lennukitel ja autodel.

Iga välisõidu teoreetiliseks ettevalmistuseks antakse õpilastele 8—10 päeva.

Et selgemat pilti saada praktiliste tööde ja loengute vahekorras, siis toon statistilised andmed mõnede õpeainete kohta.

Üldtaktika ja kindralstaabi teenistuse kursus.

(Viimase alla käivad ka intendandi ja sanitäär teenistuse kursused).

Esimesel õpeaastal nii praktilistel töödel kui loengutel võetakse läbi diviisi juhtimine, teisel õpeaastal korpuse juhtimine ja armee seljataguse korraldus. Kokku esimesel ja teisel õpeaastal peetakse:

1. Praktilisi harjutusi kaartidel . 14 à 4 t.
2. Praktilisi harjutusi maastikul . 3 à 8 t.
3. Kindralstaabi harjutusi ja sõjamänge 4 päeva.
4. Klassitöid 4 à 4 t.
5. Koduseid töid 2 à 9p.
6. Õpereise 5 à 4 t.
7. Välisõite 12 päeva
8. Koduste ja klassitööde harutusi 24 tundi.
9. Loenguid 26 tundi.

Kui nüüd tundide arvu kokku võtta, mis igasuguste praktiliste ja iseseisvate tööde peale kulutatakse (arvestades koduste tööde, välisõitide ja sõjamängude töö päivi à 8 tundi — tegelikult aga tehakse palju rohkem), siis näeme, et praktilise iseloomuga tööde peale on kulutatud 436 tundi, kuna aga sama aja jooksul teoreetilisi loenguid peetakse 26 tundi.

Teoreetiline materjal, mida õpilased aga ise peavad läbi uurima, ei ole mitte väike.

1. Üldtaktika kursus . . . 270 lehekülge.
2. Kindralstaabi teenistuse kursus 350 „
3. Intendandi teenistuse kursus 440 „
4. Sanitäär teenistuse kursus 400 „
5. Praktiline käsiraamat kindralstaabi tööde jaoks 420 „

pealeselle veel „Suurte väeüksuste taktilise kasutamise määrustik“ ühes 7-me lisamäärustikuga ja „Staapide organisatsiooni ja tegevuse määrustik“ pakuvad üldtaktika ja kindralstaabi teenistuse alal õpilastele määratumat materjali iseseisvaks teoreetiliseks uurimiseks.

Üldtaktika ja kindralstaabi teenistuse kursus pole mitte ainukene omapärane nähtus; võtame

Suurtükiväe taktika kursus.

Kahe õpeaasta jooksul peetakse suurtükiväe taktika kursuse alal:

1. Praktilisi harjutusi kaartidel . 6 à 4 t.
2. Praktilisi harjutusi maastikul . 3 à 4 t.
3. Koduseid töid 2 à 10 p.
4. Õpereise 3 à 4 t.
5. Klassitöid 2 à 4 t.
6. Iseseisvate tööde harutusi 12 tundi
7. Õpelaagrites viibimisi . . . 9 päeva
8. Välisõit 7 päeva
9. Loenguid 12 tundi.

Tarvitades sama väljaarvamist nagu üldtaktika ja Kindralstaabi kursuse juures, saame: Praktiliste ja iseseisvate tööde tundide arvu — 368 ja teoreetiliste loengute arvu — 12.

Vaatleme veelsõja ajaloo kursust.

Sõjaajaloo kursus on täies ulatuses selle poole suunitud, et mitte õpilastele ette kanda sõjaajalugu igivanadest aegadest alates kronoloogilises järjekorras, vaid et õpilastele kätte näidata meetodid ja praktilised võtted ning allikad sõjaajaloo iseseisvaks uurimiseks.

Loenguid peetakse 2 aasta jooksul — 16, kusjuures suurem osa loengutest on määratud just sõjaajaloo tähtsuse ja uurimise meetodide selgitamiseks.

Välisõitusi peetakse kokku 4. Kaks à 3 päeva 1914—1918 aasta sõja „manööver sõja“ ajajärgu lahingu episoodide uurimiseks ja 2 à 7 päeva 1914—1918 a. sõja „positsioonsõja“ ajajärgu lahinguväljade ja operatsioonide uurimiseks.

Suurte kulude tõttu, mis sarnased välisõidud nõuavad, võtavad „positsioonsõja“ ajajärgu uurimisest osa ainult väljamaalased. Liitagi on prantslased sõja ajal 4 aasta kestvusel isiklikult küllaldaselt kõigi lahinguväljadega tutvunud.

Seega ka sõja ajaloo uurimine kohapeal, s.o. lahinguväljadel, kestab 20 päeva, kuna loenguid peetakse — 16 (Professoreid on sõja ajaloo alal — 3). Õperaamat 1914—1918 a. sõja kohta on üksi üle 500 lehekülje suur.

Lõpuks tahaksin veel peatuda ühe õpeaine juures, mis ainult praktilist iseloomu kannab, s.o. sõjamaadeteaduse kursust. Õieti kui õpeainet seda koolis ei käsitatagi (loenguid ei ole), kuid kumbagil õpeaastal võetakse ette üks 21-e päevane välisõit.

Esimese õpeaasta välisõidul uuritakse võimalikke sõjateatreid Saksamaa ja Belgia piiriäärses raioonis. Teisel õpeaastal Itaalia ja Schveitsi piiriäärses raioonis.

Asjata oleks selgitama hakata neid tagajärgi, mis sarnase õpemetoodiga saavutatakse. Asja lõppenud sõda, mis Prantsuse maale hiilgava võidu tõi, on kujukamaks tõenduseks, et väejuhtide ja kindralstaabi ohvitseride ettevalmistamisel ja kasvatamisel on õiget rada käidud.

Kõrgem Sõjakool ei ole mitte üksinda õpeasutus, kus ettevalmistatakse Kindralstaabi ohvitseri, vaid ta on ka Sõjateaduse hälliks. Kõrgema Sõjakooli professorite hulgast võrsusid väejuhid, kes kuldtähtedega omad nimed ajalukku on kirjutanud. Tuletan siinkohal meelde ainult:

Marshalid Foch, Petain, Fayolle. Armeede juhid kindralid Maistre, Guillaumat, de Maud-Huy, Maunoury, de Langle de Cary, Ruffey, Lanrezac, Dubois, Debeney, Buat ja palju teisi.

Tänu kadunud kindral Buat'ile on ka Eesti sõjaväe jaoks iga aasta üks koht Prantsuse Kõrgemas Sõjakoolis lubatud nende 23 rahvaste pere hulgas, kes tõttavad igast ilmakaarest siia omi teadmisi täiendama.

R. Tomberg.

I diviisi 7. aastapäev.

1-ne diviis pööris 21. novembril s. a. oma seitsmendat lehekülge.

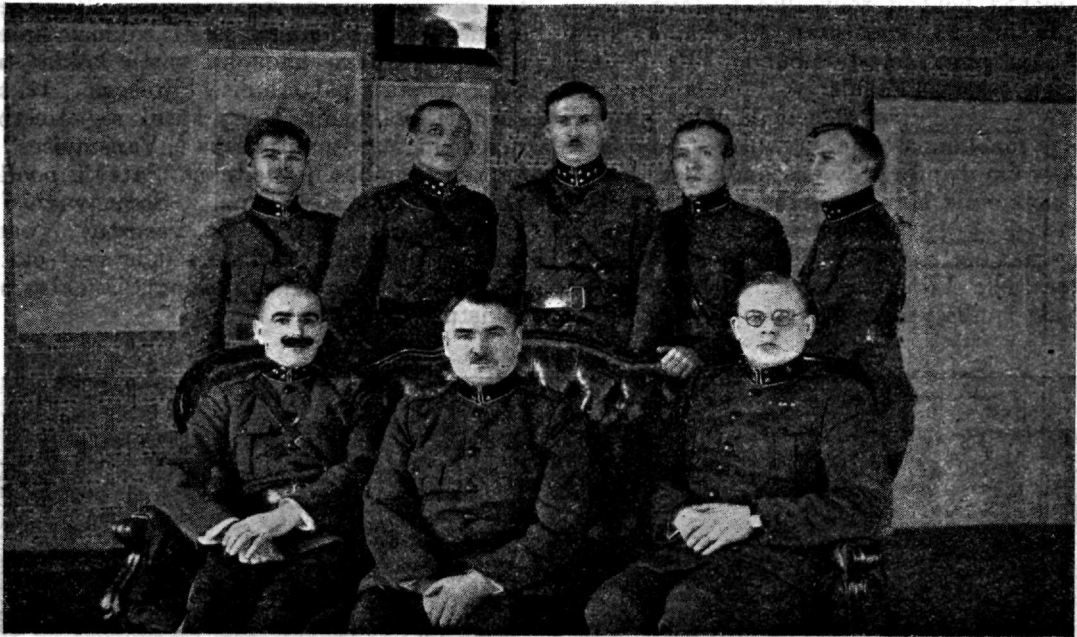
Palju on kirjutatud nendele seitsmele leheküljele. See oli raske esimestel aastatel. Sõrmed külmetasid püssi hoides, ent kirjutati...

Meie veel vähesed iseseisvuse päevad on läbi põimitud tõsiste katsumisaegadega, võitlusega elu ning surma pääle. Ja nagu kummalise juhuse tõttu langevad meie raskemad jõu ja kodumaa-armastuse proovid hallidele novembripäevadele. Kas ei olnud vaekausil Eesti Vabariigi olemasolu, kui 1918 a. novembris punaste laviin idast meie kaitseta maakondadesse valgus? Kas ei otsustatud meie saatust veristes novembri-detsembri heitlustes Viru-väerinnal 1919.? Kas ei pununud poomisnööri kõigile-kõigile Eestis läinud aasta novembri-detsembri vahelisel ööl? Ei, november on tõesti meie „kolmesteistkümmes kuu“! Peab imestama seda rahva teadlikumate kihtide jõupingutust ja eneseohverdumist, millega senis-

te „novembrite“ saatuslikud tagajärjed ära hoitud. 1-se diviisi poolt neil katsumisaegadel kodumaa altarile toodud ohvreid mälestab aastapäeva puhul tänu tundes iga riigitruu kodanik.

Esimene diviis algab oma rada iseseisva Eesti esimesel kriitilisel silmapilgul — novembris 1918., et ühes teiste paremate poegadega kaasa elada kõik tema mured ja rõõmud. Raske taganemine loomisajajärgus vaenlase mitmekordse ülekaalu all, lahingud initsiatiivi oma kätte võtmiseks, võidurikas vaenlase tagasiviskamine üle Narva jõe, kibedad heitlused idapiiril enne rahulepingut, — need on üksikud etapid diviisi sõjapäivilt, mida jälgis hinge pidades kogu maa. Neil aegadel kirjutas diviis oma langenud poegade verega Vabadussõja hiilgavamad leheküljed.

Nüüd on diviisil — pääle suure lahingumineviku — seljataga ligi kuus aastat püsivat rahuaegset tööd, täis rühkimist edasi ja

I diviisi aastapäeva puhul.

Istuvad: keskel diviisi ülem kindralmajor Heintze, temast paremal abi kolonel Marder, vasakul endine staabi ülem kol.-ltm, Kursk.

edasi. Diviisi eesotsas on pikemat aega Vabadussõja tulest läbi käinud täies meheas, energilised ja vilunud juhid (kindral Heinze, kolonel Marder, kindralstaabi major Triik, kolonel Pulk, kolonel Paavijaan, major Leets j. t.). See on tagatiseks, et Vabadussõjas läbi löönud traditsioonid diviisi ridades ei kustu, vaid kanduvad nooremasegi põlve edasi.

Selle tähe all, kosugu ning kasvagu diviis! Jäägu tema deviisiks ka tulevikus — ikka edasi, edasi kodukaitse töös! Üle Vabadussõja traditsioonide edasi uutele võitudele, kui seda peaks nõudma vaba kodumaa julgeolek!

Au võideldes langenuile!

—ms—

2. jalgväe rügemendi 8. aastapäev.

1917—1925.

21. novembril s. a. pühitses 2-ne jalgväe rügement oma 8-dat aastapäeva. Sel puhul poleks üleliigne pilku heita rügemendi ajaloo päle.

1917 a. suvel asutati 128. jalgväe diviisi osadest, praeguse major Järver'i algatusel, Helsingis Eesti sõjameeste liit, mis koosnes mõnest sajast liikmest. Sama aasta lõpul kogunes demoraliseeritud Vene sõjaväe osadest kodumaale — seaduslikult ja omavoliliselt — ikka rohkem ja rohkem eestlasi. Neist hakati moodustama enesekaitset, mida valitsevad võimud püüdsid kõigiti takistada ja raskendada.

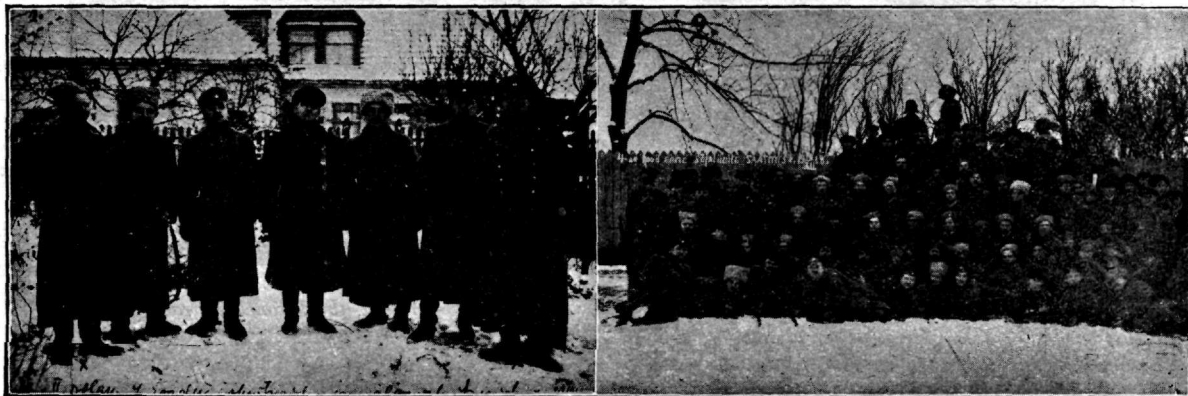
Novembri kuul jõudis Helsingis asutatud liit kodumaale ja määrati aluseks 2. jalgväe polgule — asukohaga Viljandis. Teda nime-

tati ka päritolu järele 2-ks Sakala polguks. Nii on see vanemaks üksuseks Eesti sõjaväes, esimeseks kiviks selle alusmüüris. Lühikese aja jooksul kogus ohvitseri ja sõdureid rohkem kui võidi vastu võtta. Sõjavarustust anti venelaste poolt väga visalt, sest enamlasted nägid meie väeosades oma vaenlast. Ühel ajal sellega algas enamline kihutustöö meie sõjaväe vastu. Kuigi sellel aktiivset poolehoidu ei olnud, takistas see tuntuvalt edu. Mitu korda tehti „Koidu“ seltsi saalis nende poolt ettepanek, et rügement end ümber nimetaks punakaardiväeks; see lükati üldisel hääletamisel tagasi.

Nii kestis sõda võimu pärast kuni okupatsiooni tulekuni ja seepärast ei saadud

midagi suurt ära teha. Osa riisumisi läks korda siiski Vene sõjavägede poolt ära hoida, sest meie mehed hoidsid röövsalku teatava hirmu all. Ja kui 23. veebruaril 1918 a. Viljandi tööliste ja punaväelaste nõukogu H. Pöggelmann'iga eesotsas rahalaegast kaasa viies ära põgenes, — kuulutas rügement välja Viljandi linnas ja maakonnas sõjaseisukorra, tunnistades ainsaks võimukandjaks Eestis Maapäeva. Polguülem, polkovnik Unt, ära nähes, et rahvuslised väeosad ei ole ka sakslastele meelepärased, ja et rügemendile rohkem süütumat ilmet anda, nimetas selle Viljandi maakonna rahvakaitse miilitsaks, mille juhatajaks asus ise. 24. veeb-

riistade rahu järele võisime ka meie jälle vabamalt hinge tõmmata. Avaldus see lõhutud väeosade uuesti vormeerimises. Rügemendil avanes jälle võimalus Eesti riikluse kaitseks idast ähvardava hädaohu vastu kokku tulla. Seda teostati palavikulise kiirusega. 17. nov. alustati polkovnik Unt'i käsul registreerimist rügementi vastuvõtmiseks „Vanemuises“ — kapten Lembra ja leitnant Särev'i poolt — külmas toas, läbi akna. Sooviavaldusi oli vähe, kuna relvad ja varustus peaaegu täiesti puudusid. Sellele seltsis veel okupatsioonivõimude rusikas, mis püüdis igal sammul takistusi teha.

1. 2. jalgväe polgu ohvitserid ja allohvitserid 10. det. 1918 a.
2. 4. rood, mis esimesena läks võitlusse detsembril 1918 a.

ruaril luges pidulikult ette rahukogu hoone trepilt polkovnik Puskar Maapäeva vanematekogu manifesti, millega Eesti iseseisvaks kuulutati. See jäi tol korral rügemendi elus viimaseks aktiks.

Päale sakslaste Viljandisse marssimist käsutati n. n. miilits Põllumeeste seltsi saali kokku, interneeriti ja võeti vahi alla. Et ohvitserkonna meeoleu võita, lubati „meelehääks“ paguneid kanda. Polkovnik Unt'il tehti ettepanek astuda Saksa kindral-komando käsutada ja võidelda enamlaste vastu, millest viimane kategooriliselt ära ütles; põhjendades, et tema ja rügement on Ajutise Valitsuse käsutada. Saksa väejuhid nägid sarnases julges ülesastumises omi vastaseid ja sellele järgnes Saksa 4-da ratsaväe divisjoni ülema käsk: rügement likvideerida, mis lühikese aja jooksul täideti. Seega olid noore väeosa elupäevad loetud. Saksa võim purustas küll rügemendi organisatsiooni, kuid selle vaim elas edasi ja kanti koduminejatega üle maa laiali. Ta hõõgus tuha alla maetud tulena ja valvas mahti lõkkele löömiseks.

11. novembril 1918 a. Compiègne metsas liitlaste ja sakslaste poolt alla kirjutatud sõja-

Kuid juba 21. novembril oli polkovnik Unt kohal ja rügement ametlikult olemas — asukohaga Tartus.

Rügement vajas hädasti relvu ja varustust, sest Vene enamlus sirutas juba käe meie olemasolu järele. Seda asjaolu ära märkides, pole vist ülekohtune, kui avalik olla ja ütelda, et esimene kuulipilduja rügemendile sai võetud Saksa valveta voorilt tolleaegse sõjariistade korraldaja — sv. ametnik V. — poolt.

6. detsembril saadeti ratsamaakuulajate salk Tartu-Võru maanteed mööda välja, kes põhjaarmealasi juba Maidla postijaama juures kohtas. Päev hiljem kuulutati välja sunduslik mobilisatsioon ja saadi alles sakslaste poolt mahajäetud ladudest vähesel arvul kõlbmata püsse, kuulipildujaid ja padruneid. Paljud ilmujatest töid kaasa omal ajal ärapeidetud püsse. 13. detsembril saadeti juba välja kaks roodu Luunja mõisa sihis, kes asusid Ahja jõe piirkonda ja 15. skp. jala- ning ratsamaakuulajate salk Torma-Lohusoo sihis — Jõgeva jaama kaitseks. Samal päeval oli esimene kokkupõrge enamlastega Moisekatsi mõisa juures ja järgmisel päeval — tuleproov Kärsa silla juures. Enamlased tungisid mitmes kolon-

nis edasi. Põhja-armee taganes käsuta rügemendi osasid raskesse seisukorda pannes, mille tõttu ka viimane 21. detsembril 1918 a. oli sunnitud Tartu maha jätma ja asuma Tapiku-Lahavere-Aidu joonele.

Siin tuli murre, rügement asus võidukäigule. Aidu juures löödi suurearvuline vaenlane 5 korda tagasi. Nii on Vabadussõja ajaloo Aidu külal eriline tähtsus. Algas kiires tempos edasitungimine — vaenlase kannul — tema riigipiiri poole tõrjumine. Olgugi, et vaenlane küll Tartust oli lahkunud (asus umbes 10—12 klm. Reola, Vana-Kuuste mõisades), — kuid siiski linna ähvardas, anti rügemendi poolt talle lõpulik hoop 17. jaanuaril 1919 a. Vana-Kuuste mõisa juures. See paiskas vaenlase juba kaugemale. Eriti vaimustas rügemendi osi 23. jaanuaril Vägede Ülemjuhataja kindral-leitnant Laidoner'i isiklik sõit frondile, tervitus ja tänu tehtud töö eest. Ta käskis vaenlase viibimata oma maale tagasi lüüa. Ja see sündiski õige pea.

Mõni päev hiljem (26., 27. ja 28. jaanuaril) said enamlased Visli, Rasina, Ahja, Äkste juures kibedaid kaotusi. Rügement sai rikkaliku arvu vange, relvu ja muud varustust. Pääle lahingut kujunes Ahja mõisa härrastemaja arsenaaliks. Antud löök andis usku, õigustas ennast hindama ja — kiirelt liiguti edasi. Juba 31. jaanuaril lõhuti raudtee ja telefoni liinid (Võru-Petseri) Düdderna silla juures, mis mõnevõrra kaasa mõjus võitlustele Võru all. Sest nagu pärast selgus, juhatati Petserist Võru all olevaid vägesid. Tehtud töö tagajärjel saadi soomusrongi platvorm 42” (liinilise) suurtükiga, mitu vagunit furaashi, 50.000 Vene püssi padrunit, suurtüki kuule, kuulipildujaid, sapööri riistu jne. Pääle selle jäi kõik raudtee liinil liikuv materjal kuni Võruni meile.

4. veebruaril k. 10 — pärast palavat lahingut vabastab rügement Petseri. Juba koondas vaenlane omi paremaid jõude ja asus pääle suruma. Petseri ümbrus mäletab 2. jalgväe rügemendi. Rida raskeid lahinguid tuli siin läbi teha. Neid lahingvälju on palju, mida rügemendi paremad pojad on niisutanud oma verega. Paljud ohverdasid sääl oma elu. Riigikogu esitaja härra Lattik Võnnus Eesti-Läti sõjameeste ausamba avamisel tähendas: „Ilma ohvrita ei ole elu, ei ole vabadust, ei saada aru vabadusest. Meie esivanemate hauad 700 aasta eest olid juba ära unustatud — oli vaja uusi“.

Neid uusi on pidanud andma ka 2. jalgväe rügement!

Mitte kergemad polnud päevad sama aasta aprilli lõpul ja mai algul, kui vaenlane saatis puhkuse ja kokkukuivanud osade vastu sõjakoolide kasvandikke ja kaaluvamaid jõude Munamäe ümbruses. Sääl käis heitlus elu ja surma pääl, kuni viimaks rügement sõjakäiku

2. j. rüüg. aastapäeva puhul.

5. rood Aidust Marienburgi. Keskel end. rügemendi ülema abi kapten E. Lõibus ja endine pataljoni ülem kapten H. Matson.

Lätimaa vabastamiseks algas — tungides Marienhausen, Bolovski alla välja.

Oma teist aastapäeva pühitses rügement Lätis Stomersee ümbruses. Sel päeval avaldati alam-polkovnik Kurvits'a poolt järgmine päevakäsk:

„Täna on meie polgu aastapäeva!...“

Täna kahe aasta eest pandi Viljandis Vene valitsuse ajal teise Eesti jalaväe polgule alus. Nelja kuu pärast lõpetasid Saksa okupatsiooni võimud tema tegevuse.

Täna aasta eest kutsuti teine jalaväe polk Eesti Vabariigi Valitsuse korraldusel uuesti Tartusse kokku.

Meil on täna kahekordne püha: polgu rajamise ja polgu uuesti sündimise mälestuse päev!...

Olge tervitet sel ülitähtsal päeval kõik polgu kaasvõitlejad!...

Vaenuväljal olles peame vaikselt ilma pidustusteta seda kallist päeva pühitsema. Vaikselt iseendas tuletame meelde üheskoos polgu läbielatud päivi. Raske ja võitlusrikas oli meile mööda läinud aasta. Juba meie sündimise hälli juurde asus vaenlane veriste kätega, et meid ära hävitada. Ei olnud meil kaitsjaid, ei olnud meil varjupaika. Veristes võitlustes sirgusime meie suurteks, vaenuväljadel kasvasime kangelasteks; saime kardetavaks oma vaenlasele.

Aidu, Petseri ja Vastselina ümbruskondades peetud lahingud annavad meile täie õiguse auga Eesti vabastajate kangelaste ritta astuda!

Aga paljud nendest, kes meiega ühes võitlesivad, kes kangelaste tegusid tegid, ei ole täna mitte meie hulgas; nemad on oma elu isamaa kaitseks ohverdanud ja puhkavad nüüd külmas mullas igavest und!

Meie kummardame täna vaikselt nende langenud kaasvõitlejate haudade ees: — Puhake rahus, langenud kangelased! Isamaa kaitseks olete teie kõik annud, mis teil anda oli. Meie, kes meie järele oleme jäänud, tahame selle

eest hoolt kanda, et vaenlane teie põrmu rahu mitte rikkuma ei pääseks. Teie mälestust igavesti kalliks pidades, anname meie täna selle pühaliku töötuse: Kallis Isamaa! Oma viimase veretilgani tahame Sind kaitsta! Mitte kellegile ei luba meie Sind orjaahelatega siduda! Mitte kellegi rüvetatud käed ei tohi Sinult Su iseseisvust riisuda! Igavesti vaba olgu püha Eesti pind!"

1. augustil 1922 a., kui sõjaväe osad reorganiseeriti, ühendati rügemendiga Kuperjanovi partisaanide pataljon. Tema elukäik sarnaneb rügemendi omale. Koos taganemine kuni Puurmann'i mõisani, kus pataljonile (alguses ainult salk!) 23. detsembril 1918 a. alus pandi.

Uuest aastast 1919 a. algasid ka partisaanid oma võidukäiku. Nende suureks teeneks tuleb lugeda Tartu vabastamist 14. jaanuaril 1919 a. Võitlustes Valga pärast löid raskema lahingu 31. jaanuaril Paju mõisa juures, kus rahvus-kangelaseks kujunenud pataljoni ülem, leitnant Kuperjanov, surmavalt haavata sai. Partisaanid on kõikidel väerinetel vaenlasele veriseid haavu löönud ja suuremaid, otsustava tähtsusega lahinguid kaasa teinud.

Need kaks ülalnimetatud üksust, pühitsedes koos oma 8-dat aastapäeva, võivad rahulikult tagasi vaadata tehtud töö pääle. Elagu rügemendis edasi vabadussõjaaegne vaim!

V. J—on.

I Diviisi Suurtükivägi 21. XI. 1918 — 21. XI. 1925.

21. novembril pühitseb I diviisi suurtükivägi oma seitsmendat aastapäeva.

Diviisi suurtükivägi kätkib Eesti Vabariigi algpäivilt, kus väike Eesti alustas esimesi tegelikke samme lahkumiseks suure Vene sülest. Detsembris 1917. moodustatakse Haapsalus Eesti suurtükiväe brigaad, mille ülemaks kindralstaabi polkovnik Andres Larka. Brigaadi eluiga ei ole aga kuigi pikk, — 1918 aasta kevadel „demobiliseerivad“ okupatsioonivõimud selle, nagu muudki rahvuslised väeosad. Sama aasta sügise poole tõusevad uued tuuled. Raske okupatsiooni aeg kaob kui pühitult saatuse võimsa käeliigutuse ees ja Eesti jätkab palavikulise kiirusega ajutiselt katkestatud tööd ja hakkab sammuma kindlalt iseseisvuse poole.

Novembris hakatakse uuesti Eesti malevat looma. 21. novembril 1918. paneb kapten Hugo Kauler aluse I suurtükiväe polgule, kuhu kuulub pea tervelt endine Eesti suurtükiväe brigaadi koosseis. Polgu kujundamine sünnib nüüd hoopis raskemais tingimuses ja ajal, kus arvukas ja äge vaenlane idast püüab meie väikest kodumaad vallutada. Üks osa suurtükiväe ohvitseri komandeeritakse polgu ülema poolt 25. novembril Narva linna, et säält lahkuvate sakslaste käest süürtükid üle võtta ja patarei koha peal moodustada. Sakslased aga ei anna suurtükke üle. 28. novembril varahommikul tungivad venelased Narvale kallale, kuid löödakse Saksa ja Eesti (4. jalgväe polgu nõrgad osad) väeosade poolt veriste peadega tagasi. Sama päeva hommikul saab lahingus haavata püssikuulidega kätte ja jalga üks Narva komandeeritustest suurtükiväe ohvitseridest, praegune I diviisi suurtükiväe ülem major Leets (siis leitnant), — seega esimene Vabadussõja haavatu.

Üksikud I suurtükiväe polgu patareid võitlevad esialgu tervel rindel ja hiljem koonduvad Viru väerinnale, kus ühes II kindluse raske suurtükiväe divisjoniga (kapten Georg Vestel) võitlevad edurikkalt tugeva vaenlase vastu kapten Kauleri üldjuhatusel. Suvel 1919. polgu I patarei võtab edukalt osa Landeswehri purustamisest lõunaväerinnal.

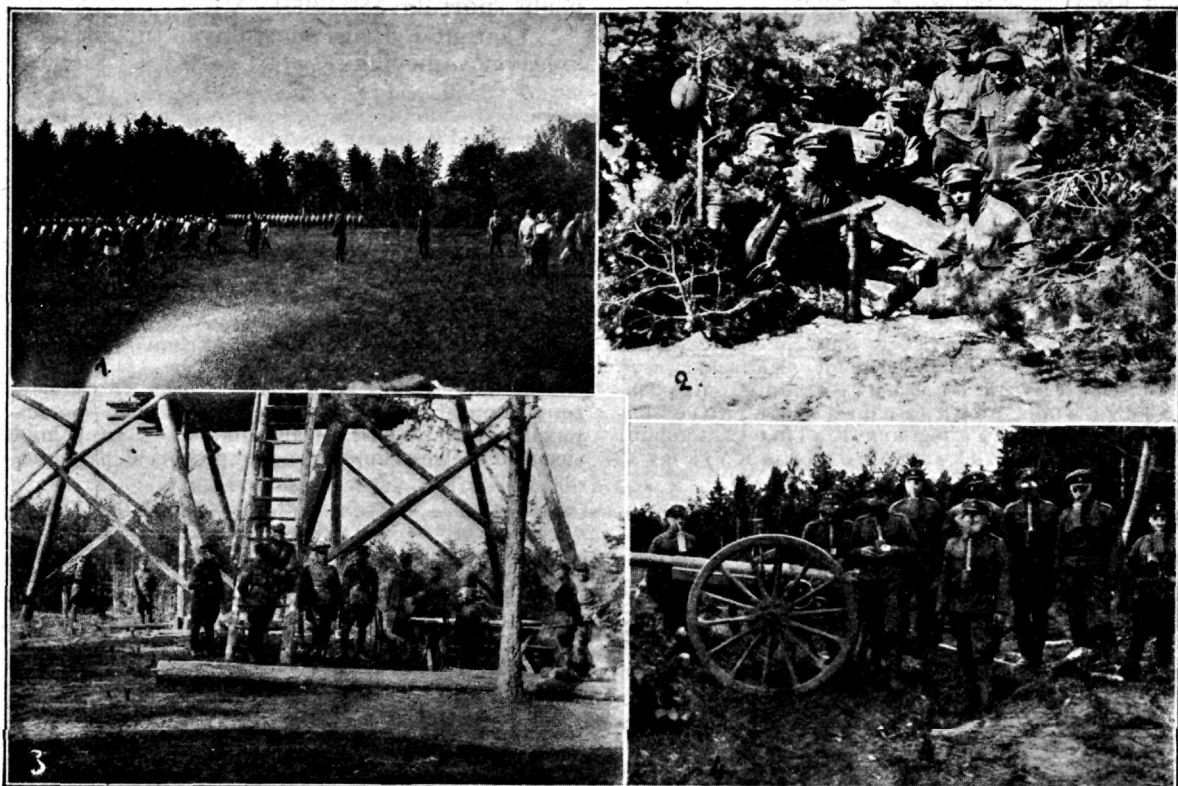
Iseäranis tähtsat osa etendab diviisi suurtükivägi Viru väerinna kaitsemisel 1919 aasta sügislahingutes, kus vaenlane suure ägedusega ning üleolevate jõududega püüab Viru väerinda hävitada. Väljamaalaste tunnistuste järele ei jäänud võitluste ägedus ja suurtükitele innukus 1919. sügispäeval ilmasõjaaegsetest taha, Narva oli nende sõnade järele Eesti Verdun'iks. Pilti suurtükitulest pakub järgmine näide: 23. novembril laskis patarei nr. 3. 21 minuti jooksul 630 pauku! Viru väerinna ülem ja mehine tugi, kindral Tõnisson, avaldab nende lahingute järele oma tänu diviisi suurtükiväele julge ja otsustava tegevuse eest, mis päästis seisukorra.

Peale Vabadussõja lõppu vähenevad koosseisud ja 1. juunil 1920. moodustatakse II kindluse raskest suurtükiväe divisjonist kindluse suurtükiväe I grupp, mis liidetakse ühte I suurtükiväe polguga.

15. märtsil 1924 aastal suureneb I suurtükiväe rügement I diviisi suurtükiväeks. Rügemendi ülem kolonel-leitnant Kauler, kes vahepeal kindralstaabi kursused lõpetas, määratakse ranna-õhu- ja sisekaitse staabi ülemaks, kuna diviisi suurtükiväe ülemaks nimetatakse 2. suurtükiväe rügemendi ülema abi major Leets.

Rahuaastatel asub diviisi suurtükivägi noortemeeste kasvatamise ja sõjalise väljaõpetamise tööle, — küll talvekorterites küll poligoonil. Möödunud aastatel oli suureks, raskueks õpe-

I diviisi suurtükivägi laagris 1925 a.

1. Võimlemine varahommikul. 2. Õppustel. 3. Komandopunktis. 4. Õppus gaasimaskidega.

töö juures see asjaolu, et patareid olid vastatavate ruumide puudusel liig laiali pillatud (4 kohas 120 kilomeetri ulatusel). Läänud aasta lõpul lõppes Rakveres uute suurtükiväe kasarmute ehitamine ja Narvas vastavad remonttööd, mille tagajärjel nüüd diviisi suurtükivägi elab koondatult märksa lähedamates tingimustes.

Diviisi suurtükiväe lahingõpet karakteriseerivad võistluste tagajärjed poligoonil. Läänud aastal võitis akselbandid I diviisi suurtükiväe patarei nr. 4; numbrite auhindadest tulid I diviisi suurtükiväe kätte 2 (II div. suurt. — 2; III div. suurt. — 1), millest üks oli „Inspektori auhind“; viimase võitis patarei nr. 7 (6 „haubitsad) haruldase raadiusega — 8 tolli. Käesoleval aastal neljast numbrite auhinnast sai I diviisi suurtükivägi — 3 (II div. suurt. — 1 ja III div. suurt. — 0). Telefonistide vahelistel võistlustel, mis annavad pildi patareide sidekomandode võimistest, tuli esikohale ajaga 14 min. 54,2 sek. (4 kilomeetrit ühes telefonogrammi edasiandmisega) I diviisi suurtükiväe patarei nr. 2.

Ohvitseride teadmiste täiendamiseks on möödunud 1924/25 talveperioodi jooksul peale

jooksvate ohvitseride õppuste peetud veel rida loenguid, — nii erilise sisuga suurtükiväe ohvitseridele kui ka kahurasjanduse tundmaõppimise eesmärgiga jalgväe ohvitseridele.

Möödutööde äraõppimiseks organiseeriti diviisi suurtükiväe mõõdukomando juures erilised kahekuulised kursused ohvitseride jaoks. Talve jooksul oli kaks niisugust kursust. Suvel komandeeriti kursandid praktikistele eritöödele piiri raiooni.

Läänud aasta on teinud sammu edasi ka ohvitseride kooselamises: 15. detsembril 1924. avati Narvas suurtükiväe ohvitseride kasiino. Seega on olemas koht, kuhu ohvitserid ja nende perekonnad võivad vabal ajal kokku tulla kasulikult aega viites üksteisele ligineda. Sarnases provintsilinnas, nagu Narva, kus meelelahutuseks sündsaid kohti vähe, on kasiinol seda suurem tähtsus. Kasiinos on ka kodu sissesõitjatele ohvitseridele 2. suurtükiväe grupist.

Käesoleva aasta sügisel asutasid Narvas ka diviisi suurtükiväe üleajateenijad omale kodu. Nähtus, mida eriti tervitada tuleb, sest üleajateenijad elasid seni liig eraldatult ja omaette. Peale eeskujulikult sissesetatud ruumide

südalinnas, on üleajateenijate kasiinol raadio vastuvõttejaam, mis pakub raadio-kontsertide näol head meelelahutust.

Tagasi vaadates peab tunnistama, et töö I diviisi suurtükiväes möödunud aastal nagu

varemgi on olnud viljakas. Soovime, et see viljakus uuel eluaastal aina süveneks. Selleks jõudu suurtükiväelastele!

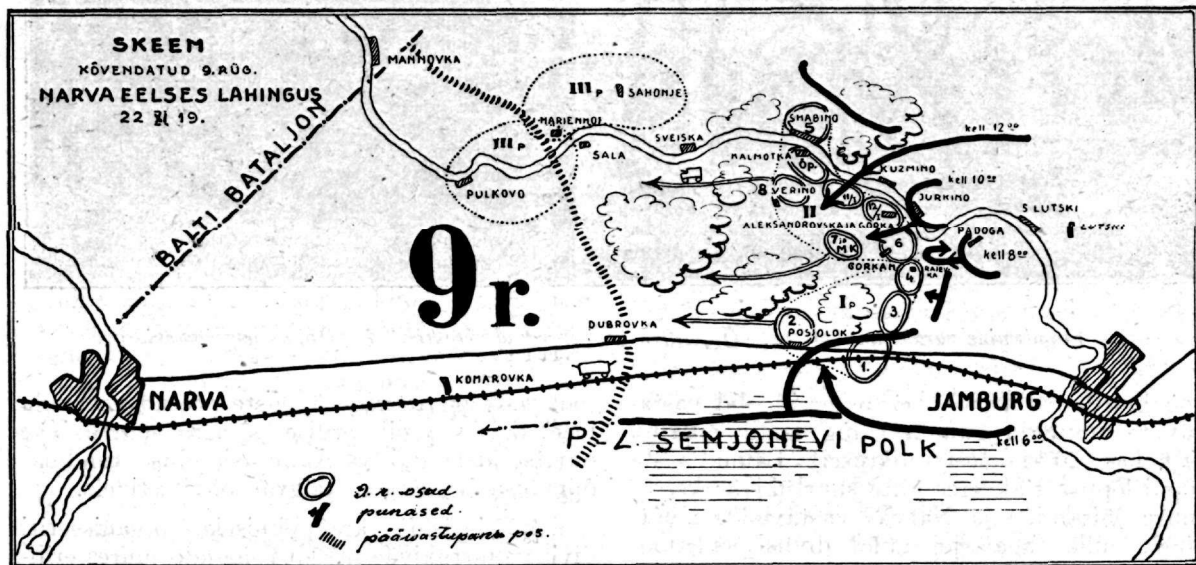
Väärigu I diviisi suurtükiväe tulevik tema hiilgavat minevikku! B.

22. november 1919 a. Narva eel.

Põhja-Lääne armee viimane Peterburi sõjakäik lõppes 14. novembril Jamburgi maha-jätmisega. Piirikaitse huvides oli meie väejuhatus sunnitud nüüd end segama P.-Lääne armee tegevusse ja 15. novembril võtsid meie väeosad Narva eelse kaitsejoone oma kätte. Narva eel seisis 9. jalgväe rügement. Kaitsejoon asus järgmiselt: Narva, Jamburgi raudtee putka 258, Rajevkatalu, Aleksandrovska ja Gorka mõis ja küla, Luuga jõgi kuni Kalmotka külani, Shabino, Sveiska, Sahonje ja Krikova.

sid laeva suurtükid, mis soomusrongile asetatud. Jalgväe rünnakute ägedus kasvas. Kõik rünnakkatsed aga varisesid kokku juba suurtüki tule all. Ahelikud lamasid kogu päeva põldudel kraavides ja varemete vahel. Öhtu videvikus ette võetud rünnak ebaõnnestus ikka.

21. nov. vaikus kogu rindel. Selles võis aimata tormi tunnust. Suurtüki tuli oli sihitud meie soomusrongide vastu. Öhtu eel algas õre suurtükitali kogu rindel, mis selgesti kujutas enesest proovi ehk parandus-

Lõunapool raudteed — P.-Lääne armee osad ja Manovkas Balti pataljon. Kogu rügement asus esimesel joonel. Varuks Sala külas ja Sala poolmõisas I. rügemendi 11. ja 12. komp. ja õpekomando.

15. novembril pidasid punased Padoga mõisas miitingut ja läkitasid meie juure parlamentööre. Öhtupoolikul algas suurtükitali ja kell 22 ilmusid esimesed luursalgad meie eelpostide joone ette.

16. novembril kogu rindel elav luurajate tegevus.

17. novembril kestis kogu päeva suurtüki tuli raudtee piirkonnas, Aleksandrovska ja Gorka, Kalmotka, ja Shabino peale. Siin ja seal ilmusid jalgväe ahelikud. Tõsisem jalgväe rünnak raudtee piirkonnas soomusauto toetusel.

Agentuur-andmete järele koondas vaenlane end Lutsikis ja Padogas.

18. nov. kasvas suurtüki tuli. Jalgväe rünnakud olid sihitud A.-Gorka, Kalmotka ja Shabino külade vastu. Häädeks koondus-paikadeks olid vaenlasele Jurkino ja Kusmino varemed. Jääkattes Luuga ei osutunud enam takistuseks. 19. ja 20. nov. kogu aeg kasvas suurtüki tule hävitav mõju. Tegevusesse astu-

laskmist. Öö tules algas väga elav luurajate tegevus. Valgustati proshektorite ja raketidega. Loobiti käsi-granaate ja püüti traattõkkeid lõigata.

See kõik oli ettevalmistuseks 22. novembri ägedale lahingule.

Rügemendi osad asenesid lahingul algul järgmiselt: I. pataljoni 1., 3., ja 4. komp. Narva ja Jamburgi raudteest põhjapoolse kuni Rajevka taluni, 2. komp. Posjokis varus, II pataljon 6. komp. Padoga mõisa vastu, 1. rüg. 12. komp. Al. Gorka külas, 1. rüg. 11. komp. ja õpekomand A. Gorka ja Shabino vahel, 5. komp. Shabinos, 8. komp. Shabino ja Sveiska vahel ja 7. komp. ning maakuulajad Gorka rentniku juures varus, III. patal. — 10. komp. Sveiskas, 9. komp. Sahonjes, II komp. Marienhofis ja 1. rüg. õpekomand Sala külas — viimased mõlemad varus.

9. kõvendatud rügem. kuulusid: 11. komp., õpekomand, maakuulajad, ratsaluurajad, 3. rsk. klp. kmp. pommipildujate ja side komandod, 1. rüg. 2 kompaniid ja õpekomand, 2., 3. ja 16. kerged ja 7., 8. ja 9. rasked suurtüki patareid. Tema operatiiv koosseis: 56 ohvitseri, 9 ohv. kt., 1475 tääki, 10 rasket 25 kerget kuuli-

pildujat ja 10 kerget 9 rasket suurtükki ning 9 pom-
pildujat.

Raudteel tegutses soomusrong. Sala ja Dubrovka
teel 2 soomusautot.

Vaenlase pool registreeritakse kuni 22. novembrini
järgmised polgud: 7., 8., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18.,
478., 479., 161., 630 ja 1. Moskva kütipolgud. Polgud
kolme pataljoniised ja pataljonides kolm roodu, igas
ühes 90—150 tääki. Polgud kannatasid pealetungil
rängalt ja vajasid peale paari päevalist tegutsemist
tingimata täiendamist ja selleks rindelt tagasi-tõmba-
mist. Järjest tulid uued polgud Soome ja Põhja rin-
netelt. Samuti voolasid alalised täiendused. Suurtüki-
vägi oli tugev. Jamburgis seisid soomusrongid „Lenin“,
„Trotski“ ja „Tschernomorsky“, kes Luuga jõe tagant
pommitasid laeva suurtükkidest.

I pataljoni positsioonid asusid madalal maastikul,
kus kaevumine võimatu — olid valmistatud pealmaa
kaevikud ja mätastest onnid — vihma ja tuule eest
kaitseks.

Suurem osa positsioonest asus metsa all, mis kait-
ses neid suurtüki tule eest. Rajevka talu juures tõusis
maapind ja siit kuni Luuga jõeni võimaldus ehitada
kaunis tugevaid muldmaju. Samuti ka korralikud kae-
vikud. Raudteest kuni Luuga jõeni oli ehitatud kahe-
realine traat tõke. Luuga kallas A. Gorka ja Kalmotka
vahel oli kindlustamata — loodeti jõe peale. Kuid see
külmas ootamatult kinni ja rinne osutus avatuna.
Tuli piirduda külmand maasse tehtud kaevikutega.
Rinne sünnitas A. Gorka juures terava nurga — siin
jällegi oli arvestatud jõe lahti olekuga. Külad vasakul
tiival olid hästi kindlustatud.

Luuga jõe külmades kujunes käesoleva positsiooni
kaitsemine üliraskeks millega arvestas väejuhatus.
Kuid Sala ja Dubrovka joont, mis oli mõeldud pea-
positsiooniks, ei peetud nooremate juhtide poolt nõnda
kindlaks, et seal Narvat oleks võinud paremate taga-
järgedega kaitseada. Pealegi oleks pääsenud Jamburgi
sild meie suurtükile alt, teda oleks võinud parandada
ja soomusronge üle jõe lasta, mis oleks Narvat ähvar-
danud pommitamisega. Nooremad juhid enda algatusel
otsustasid käesolevat joont viimse võimaluseni kinni
pidada.

Peale nõrga kindlustamise muutis sellel positsioo-
nil püsimise riskantseks asjaolu, et tema 5—11 klm
kitsana ribana ulatas 12 klm üldisest kaitsejoonest ette.
Tiiva toetusid mõlemalt poolt raskelt lähipäasetava-
vaile soile, mis kaitsemist teatava määrani, arvestades
selleaegse punaväe võimetega, kergendas.

Rügemendi raionis võimaldasid tegutsemist pea-
asjalikult kaks suuna — raudtee ja kivitee paremal tiiv-
val ja Luuga kaldal vasakul tiival; rinde keskpaik
kattus metsaga. Neis kahes suunas arenes ka kogu
tegevus. Esialgul olid raskemad hooberid sihitud parema
tiiva vastu, kuna Luuga külmades raskuspunkt kandus
vasakule tiivale. Paremat tiiva toetasid soomusrongid.
Vasaku tiiva avas Luuga külmamine.

Juba 16. nov. saadik kestus suurtükitlega ette-
valmistus, mis oli 21. nov. ajutiselt soikunud, algas
22. nov. kell 6 täiendatud kahurite ja laskemoona taga-
varaga, väga ägedas tempos peale. Tuli väga tabav,
varsti olid kaks tugevat muldmaja lõhutud, kaevikud
maaga tasandatud ning tõkkes purustatud. Katkes tele-
foni ühendus. Gorka ja Kalmotka garnisonide sei-
sukord oli raske.

Valgenedes ilmusid silmapiirile S. Lutski poolt
lagedat välja mööda lähenevad jalgväe ahelikud.
Enne nende tulepiirkonda jõudmist ründas vaenlase
jalgvägi Padógast välja tulles. See löödi tagasi. Vaevalt
vaibus see, kui Luugat mööda uus rünnak suundus meie
positsiooni teravale nurgale A. Gorka juures. Oli kahe
kompanii vahekoht, löök ootamatu. Siis õnnestus

tungida temal meie kaevikutesse ja mõnda Gorka majja,
kust tiibtule alla võtsid meie õsi paremale kui ka vasa-
male poole. Kompaniide ülematel puudusid varud.
Pataljoni varu oli kaugel — vaenlase tõkketuli ei luba-
nud temal mõeldagi edasi liikumise peale. Kompaniid
tõmbusid tagasi. Puudusid esimese joone otsekohesest
seljataguses peatuskohad. Sama polnud varul häid
positsioone. Seljataga olev lage väli raskendas tegutse-
mist. Käesoleval positsioonil edasi püsimiseks oleks
tingimata tarvilik olnud vasturünnakuga kaotatud
positsioone tagasi võtta, kuid et see kirjeldatud olu-
korrast üliraskeste ohvritega ainult oleks õnnestanud, siis
loeti paremaks taganeda Dubrovka ja Sala positsioo-
nile. Kaaluva tegurina mõjus siin kaasa ka üldisest
olukorrast ülevaate puudumine. Nimelt oli tea-
ted, et paremal tiival juba vara hommikul on seisundid
halvaks kujunenud.

Suurtüki tuli endise ägedusega kestis K a l m o t k a
ja Shabino peale. Kolm mürsku järgemööda langesid
pataljoni staabi majasse. Side keskkohast purunes seega.
Pataljoni ülem otsustas enda rinde paremad tiival
käiva lahingu üle ainult paukude järele. Ta katsus
kokku võetud 8. kompaniiga sinna appi minna, jõu-
dis aga kuni Veerino'ni, kui ka Kalmotka ja Gorka
vahekohtal punased rindest läbi murdsid. 8. komp.
rakendus sinise läbimurde järel taganema sun-
nitud kompaniide lahingust lahtiloomist taganema.

Shabino küla Luuga paremal kaldal kujutas enes-
est väikest, eeskujulikkude ja tugevate kaevikute,
muldmajade ja traataiaga, forti. Tema garnison pidi
lahkuma taganemistee äralõikamise ähvardusel.

Tagasi-tõmbumine sündis osaval tule ja liikumise
kombineerimisel väheste kaotustega. Soodustusena
tõusis tihe lumesadu, mis tulega jälgimise mõju kahan-
das.

Vaenlasepea-hoop oli, õige olukorra hinnangu tule-
musena, suunitud Gorka positsioonide vastu. Kuid
siiski meile otsustavaks oli, vaenlase poolt võib olla
demonstratsioonina mõeldud, löök lõuna poole raudteed
P.-Lääne armee Semjonovski polgu vastu, sellele kohale,
kust rinne juba varemalt oli nõtkunud.

Parema tiiva kaitse oli usaldatud soomusrongile,
kes pidi tagama julgeoleku ümberhaaramise vastu.
Kuid soomusrong oli valge algades sõitnud Narva vee
järele. Seda momenti kasutas vaenlane juhuslikult ja
õnnelikult.

Ootamatu hoop, olugi tühiste jõududega, surus
Semjonovlased paigalt, vaenlane tungis meie positsioo-
ni seljataha raudteele välja ja hävitas pataljoni staabi
putkas Nr. 258. Parem tiib taandus varu kompaniini
pani piiri vaenlase edasi-liikumisele, kuid pataljoni
ülema langemine, ühenduse puudumine ja moraalne
vapustus riisusid usu enda võimistesse. Kardeti veel
sügavamat haaramist lõuna poolt raudteed. Sama või-
malik oli see põhjapoolt, kust puudusid II pataljoni
rindel käiva lahingu tagajärgede üle teated. Pataljoni
tõmbas end veidi tagasi, korraldus ise ja kogus ka Sem-
jonovlased, et olukorra selginedes asuda vastu löögile.
Kohale jõudnud soomusrong kindlustas parema tiiva
julgeoleku.

Selgus aga II pataljoni otsustav samm ja koos-
kõlas sellega asuti D u b r o v k a ja Sala seisukohtadele.
Samas mõttes lahkusid ilma vaenlase surveta Sveiska
ja Sahonje garnisonid.

Üldisest vasturünnakust loobuti, arvestades sel-
lega, et sõdurid väga väsinud olid, puudusid värsked
varud ning, mis peaasi, et Gorka ja Kalmotka seis-
kohtade väärtusetus ei tasunud tema käes pidamiseks
tarvisminevaid rohkeid ohvreid.

Olgugi taktikaliselt täiesti õigustatud, kuid siiski
sunnitud taganemine oli tingitud halvast positsioonist.

M. T.

Sõjapädagoogika modern kasvatusteaduse valgusel.

Põhimõtteliselt ei ole vahet üld- ja sõjalise kasvatuse vahel. Kumbki neist käsitleb kahte inimest — kasvataja ja kasvatatav, kelle vastastikused suhted ja vahekorrad jäävad üldiselt muutmatuks — sündigu kasvatusteaduse eraluse või sõjaväes. Sellepärast peavad üldkasvatusteaduse saavutused kõrgeimal määral huvitama ka meid, sõjapädagooge (paidagõgia — kunst õpetada ja kasvatada — Larousse seletus).

Kasvatus on teadus ja kunst ühtlasi. Ses suhtes läheneb ta sõjalisele tegevusele, mis teatavasti samuti baseerub üldistele printsiipidele (teaduslik külg), mis aga tulevad oskusega ära kasutada vastavalt olukorrale (kunst). Seega ka kasvatuse on palju isiklikku elementi. Üks võib olla kasvataja jumala armust, teine selle vastu ei suuda seda „kunsti“ ära õppida ka kõige paremal tahtmisel. Harilik, keskpärane kasvataja, nagu seda on suur enamuse, peab omama nii tüht kui teist. Sealjuures süvendavad põhjalikud teadmised ülevaadet töös, hingestades ja vaimustades pädagoogi otsima ikka uusi radu inimese vaimuilma sügavikku. Kasvatus vajab meistrit, mitte käsitöölisi. Tema lõpusiht on inimese hingeilma vormeerimine ja just siin enam kui kusagil mujal ei ole lubatud kobamine ja käperdamine asjatundmatu käega.

Üldpädagoogika praksises on kasvatus kui teadus arenenud kõrgele. Kasvataja koolis võtab koguni suure ettevaatusega selle õrmeima aparadi ilmaselava inimhinge, et teda viia oskuse ja andumusega just neid teid mõõda, mis vastavad tema isikulistele iseäraldustele. Kahjuks ei saa seda mitte veel ütelda sõjaväelise kasvatuse kohta. Ohvitser-kasvataja ei ole veel kaugelki meister omas töös. Inimese tundmaõppimisele pühendatakse veel koguni vähe tähelepanu. Õppurile klassis ja väljal lähenetakse sageli käsitöölise pilguga. Ta on vaid mõistlik maneken, kes peab endasse mahutama selle vaimlise materjali hulga, mis talle edasi annab. Kuidas ta sellele reageerib, kuivõrra see temale üldse vastuvõetav — see küsimus liigub harva sõjapädagoogide huulil.

Ometi kasvatusteaduse defineeritakse kõikjal kui inimese harmooniline areng. Seega inimene, isik, individ on esikohtal, see inimene, kes mind kuulab, see isik, või need isikud, kelle peale läheb üle minu kasvatusteaduse tegevus. Tema või nende peale olgu pööratud ka sõjapädagoogi silmad klassis ja väljal. Needsilmad kõnelevad selget keelt, nad on parim tunnistus sellest, kas õpetaja-kasvataja pruugib veel järgmisel korral klassi tagasi tulla või mitte. Teist kontrolli oma tööle pädagoogika selle sõna ideelises mõttes ei tunne.

Inimese kõigekülge võimalikult täiuslik areng on individualistlik vool pädagoogikas. Pädagoogika ajalugu tunneb aegu, kus see protsess seatigi lõppsihiks kasvatustöös. Isik olgu vaba ja arenegu takistamatult — oma enda nimel — sarnane oli kiidulaul isikule kasvatuse. Kuid modern pädagoogika on nihutanud raskuspunkti teisale. Küll seab temagi esikohale inimese harmoonilise arengu, kuid ta ei vaatle seda protsessi mitte kui lõpueesmärki, vaid kui vahelüli, abinõu millegi muu veel kõrgema saavutamiseks. Ta ütleb: inimene ei ela maailmas üksinda, vaid ta on seltskondlik olemus. Modern kultuur on mõeldav ainult ühiskondliku elu nähtusena, kus iga üksik liige jõudu mõõda töötab kaasa millegi üldise, kõrgema eesmärgi saavutamiseks. Ühiskond, praegusaja sotsiaalne elu paneb isikule peale teatud kohustused, mille nimel indiviid peab piirama oma isiklikke huvisid. Neile kohustetele ja kollisioonidele olgu isik nooruses ette valmistatud — vastasel korral ootab teda pettumus elus. Inimene peab oskama oma arendatud jõutagavarasid kasutada — praegusaja ühiskonna teenistuses. Kasvatuse eesmärk on teda selleks ette valmistada. See on

sotsiaalne vool kasvatuse, või sotsiaalpäädagoogika. Kool peab võimalikult täielikult imiteerima elu, millesse astub noor kodanik, ainult siis ta suudab viimase tõesti ette valmistada eluks.

Elukool — kõigi nende tähtsamate tundemärkidega, mis karakteriseerib praegusaja sotsiaal elu — see on selle voolu hüüdsõna, mille teostamisele on asutud suure hoole ja anduvusega.

Mis on siis selle modern elu spetsiifilisemaks tunnuseks, millele kool peab panema aluse?

Kõige pealt töö, ja töö mitte üksikuga, omaette, oma enda kitsaste isikuliste huvide rahuldamiseks, vaid töö millegi terviku koosseisus, üldsuse kasuks. Sarnane töö, mis nõuab sageli koguni oma enda väikese isiku ohvriktoomist — ühise tagajärje nimel. Sarnasele tööle valmistagu inimest kool, intensiivsele tööle ühiskonna teenistuses.

Katsume pisut valgustada seda lühikest valemit.

Kõige pealt seega: tööle ettevalmistust nõuab modern pädagoogika, mitte teadmisi edasi anda, sületäis mitmesuguseid materjaale, vaid — ainult tööd nõuab ta. Gradatsioon siin on järgmine:

Esimene aste. Ma tean taktikat, mul on väga mitmesuguseid materjaale olemas sel alal, ma võin jutustada temast, ma vastan eksamil ja mujal ladusasti ja soravalt, ühesõnaga — mul on teadmised sel alal.

Teine aste. Ma tean, kuid kas ma ka oskan kasutada oma teadmisi tegelikus elus. On mul tegelikke oskusi juhtimises väljal selles olukorras nagu mul tuleb tulevikus tegutseda. Seega oskused on teine aste. Anna õppurile edasi oskusi, mitte ainult teadmisi — see on saanud juhtiauseks modern pädagoogikas. Teadmised on vajalikud ainult selleks, et ette valmistada oskusi, muidu — ta on surnud bagaash, mis kaob sama kiirelt, kui ta pähe on tuubitud. Peab tunnistama, et selle pädagoogika nõude sõjaväelistel õppustel — klassis ja väljal tuleb teostada kõigil aladel raudse järjekindlusega Sõjaväeline tegevus lahingväljal, seega ka ettevalmistust selleks rahuajal on eestkätt oskus midagi teha. Oskus juhtida, oskus õpetada, oskus tegutseda maastikul relvaga, oskus kasutada... kõikjal ainult oskusi vajame, oskusi käed külge panna ja julgelt peale hakata, antagu siis meie kätte inimene või inimmassid (nagu tegelikult ohvitserile), relv, sulg või kateed. Üks puudus on sealjuures ohvitseri elukutsel — see on tema universalism, vaimline laialivalgumine. Ta ei või olla kitsas eriteadlane, nagu seda arst või insener, vaid ta peab olema — pädagoog-psiholoog, sotsioloog, relvur, majandustegelane — kõik ühtlasi. Siin peitubki hädahoht. Kui ei saa süveneda ühes suunas, siis sünnib laialivalgumine ja tagajärg on — pealiskaudsuse kõigil aladel. Tagajärg: ohvitseri loetakse pealiskaudseks inimeseks seltskonnas.

Kolmas aste. Ma oskan midagi teha, kuid kas ma ka tahan seda teha. Sõdur oskab lasta kuulipildujast, kuid kas ta lahingus, oma enda hoole jäetud, tahab avada tule vaenlase pihta, või — jookseb koguni minema, see on õieti t s e n t r a l k ü s i m u s. Mis on väärt paljas tehniline oskus — drill, mehaanika j.n.e., kui ta ei ole tiivustatud võimsa, konsekvantse tahteparaadiga neid oskusi teostada elus oma igapäevases töös? Töö eeldab tahet teda teha, sest töö on tegevus, liikumine ja selleks on ikka vaja tahtepulssi. Noor ohvitser on koolis omandanud mitmesuguseid teadmisi ja oskusi, ta läheb väeossa, tekib küsimus — kas ta ka siin tahab neid modern sõjatehnilised oskused ellu viia oma igapäevases teenistuses. Või lööb ta käega, tundes end vabana ja unustab omandatu, sest kui oskusedki nüristuvad, atrofeeruvad, kui

neid ei arendata, siis seda kiiremini kaovad meelepidamisest teadmised, kui neid ei värskendata.

Kursant lahku kursustelt, kus ta on „värskendanud omi teadmisi ja võib olla omandanud ka neid või teisi oskusi töös, ja ilmub väeossa — seesama perspektiiv. Õpetus koolis peab õppurile andma seega peale teadmiste ja oskuste materjali veel midagi muud, ja see muu teebki modernpädagoogika raskeks kasvatajale. Ta ütleb:

Õpeta nii, et õppur omandaks oskus-teadmisi ja ta ei neid kasutada oma elus. Viimane nõudmine asetab terve õpetamisprotsessi koguni teistsugusele alusele. Teadmised on — surnud materjal, millel inimesega pole veel mingisugust tegu. Õppur klassis võib nad mehaanilise mälu abil kinni püüda, või veel lihtsamalt — loengust või repetitsioonil üles ütelda — veerand, maksimum poole tunni jooksul. Kes on „õppinud“ teab, et väikese harjumuse juures 600—700 lhk. raamatu võib 3—4 päevaga niivõrra „ära õppida“, et 10—11 on kindlamaist numbrest. Kuid mis edasi? Kahe-kolme nädala, maksimum kuu jooksul sarnasist teadmisteist on jäänud järele vaid viletsad riismekesed. Veski kolust käib igapäev läbi sajad puudad otri, kaeru, erineid, rikkid, nisu j.n.e. Libedasti liuglevad nad ülevalt alla — ometi kolu sellest protsessist ei kaota ega võida midagi. Ta jääb endiseks nagu ta oli, olgugi et tema sisemusest lühikese aja jooksul on läbi käinud määratu ja võimas — vilja näol. Sarnase mehaanilise vaimutoidu läbilaskmisega on tegu eelkirjeldatud õppimisprotsessi juures.

Klassis „istudes“ õppur on sunnitud läbi laskma oma tähelepanu, mälu ja mõistusaparaadist määratu hulga igasugust vaimumoonu. Kujutage ette, et sarnane protsess on kestnud aastaid — millised kvantumid materjale ei liugle siingi tema närve mööda, sünnitades ärritusi ja sisemisi liigutusi.

Mis jääb järgi sellest materjalist inimhingesse, tema peaaegu? Kas samasugune *tabula rasa*, nagu seda leidsime puukolu juures veskis? Ei. Orgaanilisel olelusel tema tunde- ja ettekujutusilma sarnase süsteemi juures jääb — koormatuse ja väsimuse tunne. „Istumine“, nii imelik kui see ka on, väsitab enam kui tegelik töö, õigemini uinutab, sest istumine on mitte midagi tegemine ja selle tagajärg on ikka apaatia, inimese tahte- ja teo jõu atrofeerumine, ükskõiksus, sisemine tusk, lõpptulemus — vaimlise vastikuse tunne hinges ja lihastes. Tagajärg sarnasele õppusele, kui inimene ellu läheb — seda ei hakkagi kõnelema, tegelik elu meie ümber räägib sellest paremini.

Sarnased on tagajärjed üle ilma kõikides klassides — kus on tegu kirjeldatud õppesüsteemiga. Üldpädagoogika on seda pannud tähele ammu ja otsinud teid väljapääsuks seisukorrast. Tagajärg on: viia töö klassi tegelik töö, liikumine, nagu see sünnib elus. Kui veski kolu ei omanda midagi sellest viljajõust, mis läbi käib tema tühemusest, siis orgaaniline olevus, hinene näiteks, süües leiba läheb tugevamaks, sest viljajõud siin imbub tema lihha ja verre, tuues sinna uut elujõudu.

Sama nõuab modern pädagoogika ka pragusaja õppustelt. Õppurile antud vaimline materjal olgu nii edasi antud, et ta imbuks otse õppuri hinge ja verre, muutuks tema teiseks vaimliseks minaks, mis annab talle juure uut jõudu ja energiat, mis kasvatab tema tahtmist — ka tulevikus teha tööd selles sihis.

Modern pädagoog, ilmudes klassi teatud materjaliga, peab endale ikka seadma ette küsimuse: kuidas ma annan selle vaimlise sisu edasi nõnda, et ta muutuks elavaks jõuks õppuri hinges. See sünnib, kui meil korda läheb äratada huvi õppurites aine vastu. Huvi on vaimline nälg teatud toidu järgi, mis selles väljendub, et mul ikka ja jälle tõuseb tahtmine — uuesti süüa sellest toidust. Vaimline „nälg“ sellega

eraldubki füüsilisest näljast, et kui ta juba tõsiselt olemas, siis ta ei täitu kunagi. Uued uurimused ja mõtted vaid äratavad tahtmise süveneda ikka rohkem nähtsusse.

Ükski kool ei suuda anda kõike õpilastele, kuid mis ta suudab ja mis ta sarnases olukorras tegema peab, on: a) avada inimese hinges need väljaallikad vaimlise toidu järgi ja b) anda õppurile oskusi seda tööd teha tulevikus, arendada temas püsivust ja harjumusi selleks tööks elus. Selle ülesande teostamiseks peab aga seda tööd tegelikult tegema koolis ja ei mitte „istuma“ kuulates.

Seega modern pädagoogika on asunud täiesti voluntaristlikule alusele, või tahtjõu, teo võime kasvatamisele inimeses (voluntas - tahe).

Õeldakse: ta tahab palju, kuid ei suuda midagi. Siin nagu on tahtmine ja suutmine seatud teatud vastollu üksteisega. Tegelikult siingi on tegu tahtjõu puudumisega, tahtjõuetusega. Tahtmine eeldab tegu, kordasaatmist ka siis, kui on võita raskusi. Unistamine, õhulusside ehitamine, omaette õhkamine pole veel tahtmine, vaid pigemini tahtjõuetus. Tahe, tegu stinonüümidega eeldavad järgmist kolme nähtust:

a) eesmärgi valikut, teatud sihi ülesseadmist, sealjuures sarnase eesmärgi, mis on saavutatav ja mis on otstarbekohane praegusaja ühiskondliku korra juures,

b) otsust seda eesmärki saavutada,

c) järjekindlat, püsivat tööd selle eesmärgi saavutamise sihis.

Unelmil, mõtisklusel puuduvad kõik need kolm tundemärki täielikult.

Modern kultuurelul igal sammul nõuab, et inimene temale läheneks oma isikliku, sisemise mina seisukohalt. Aktiivselt hinnata elunähtusi, seda, mis mu ümber sünnib. On midagi läbi loetud, mõni huvitav raamat näiteks, mitte sellega leppida, et olen lugenud, vaid saadud materjal seeditada, ümber töötada, huvitavad mõtted edasi anda — loenguna või kirjas — see on aktiivne vaimutöö.

Ei pruugi vist pikemalt kõnelda, kuivõrra väärtuslikke ideid modern pädagoogika sellega on annud ka meile, sõjapädagoogidele.

Võtame kas või selle voluntaristliku voolu modern pädagoogikas. Kas ei vaja eriti sõjaväelane tugevat, iseseisvat tahtjõuaparaati. Kas ei ole lahing, võitlus eestkätt tahteakt, kahe vastasjõu kollisioon elu ja surma peale. Kuivõrra nõrgad on kõige sellega võrreldes teadmised, või koguni mehaanilised oskused.

Nii sõduril kui kõrgeimal väejuhul tuleb lahingväljal igal sammul seada üles uusi eesmärgid, ülesandeid, teha ikka uusi ja raskemaid otsusi ja neid teostada maksu mis maksab. Sealjuures lõppsihi saavutamisel võib olla koguni hinnaks — minu isikliku olemise hävinemine. Sõjaväeline toiming ei „klapi“ seega koguni minu isikuliste huvidega, vaid ta nõuab viimase hävinemist üldsuse huvides. Järelikult nõutakse eriti sõjaväelast määratud sisemisi moraalseid jõutagavarasid, mis peab temale andma tema tundeilm ja tahteaparaat. Selle ilma arendamine orgaanilise kasvatamise teel ongi sõjapädagoogika lõppsihtest. Temale koguni ligilad seisab sotsiaalpädagoogika, kes valmistab ette noore oma elujõudu pühendamata igapäevases teenistuses praegusaja ühiskonnale. Siit samm edasi — ma pean end ka tarbekorral ohverdama üldsuse, ühiskonna, rahvuse, riigi huvidele.

Kuid see samm on siiski psükooloogilisel küllalt suur, et anda põhjust ütelda: oma kohusetäitmisel sõjaväelane on siiski päris hiiglane hariliku kodaniku kõrval — moraalselt muudugi.

Kuid siin peitub ühtlasi sõjapädagoogika tragism teatavas mõttes. Nimelt: seda moraalselt hiiglast meic peale kasvatama ülesrahuajaoludes.

I diviisi staabi aastapäeva puhul.

Staabi ülemate vahetuse puhul 1925 a. algul. Esimesel kohal endine ülem kol.-ltn. Kursk, teine — nüüdne ülem major Triik.

Õpetaja üldkoolis, kasvatades noort inimest eluks praegusaja ühiskonnas, on sealjuures iga silmapilk kõige tihedamas kontaktis viimasega. Nii kasvataja kui kasvatatav võivad tajuda oma viie inimliku meelega seda elu kõigis tema avaldustes, järelikult neil on alati reaalne ettekujutus oma töö eesmärgist. Sarnases olukorras kasvatusprotsessi võib suunida ikka õiget rada, on tagatis, et see, mis ma teen, on täiesti vastav tõelisele olukorrale.

Sootu teistsuguses seisukorras on sõjapädagoog. Tema lõppsiht on — valmistada ette harilik riigikodanik — tuleviku sõjaks, võitluseks oma rahva olemasolu eest.

Kuid küsime: mis teab talupoiss või tööline sõjast üldse, veel enam tuleviku sõjast või lahingust? Need sündmused ja nähtused on niivõrra kauged tema harilikust inimlikust olemisest, et koguni raske on teda viia lähemale neile mõistetele. Igatahes võrratult raskem, kui õpetada koolis noormehele kodanikuteadust või looduslugu, millega ta ümbritsetud igapäev.

Seda suurema tõsidusega peab ohvitser-kasvataja ja õpetaja asuma oma töö juure, ikka üles seades küsimuse: kuidas ma need võõrad ja kauged nähtused siiski toon lähemale õppuri tunde- ja tahteilmale.

Seisukord muutub veelgi keerulisemaks, kui küsime, mis teab sõjapädagoog isegi tuleviku sõjast. Hea on, kui ta on läbi teinud mineviku sõja, siis tal on vähemalt reaalne ettekujutus võitlusest üldse. Aga kui ta ei olegi olnud sõjaväljal, ja mida kauem rahu, seda suuremaks kasvab just sarnaste protsent, ei olegi näinud võitlust oma lihase silmaga, vaid on sellest lugenud vaid raamatutest, missugune tagatis on meil siis, et sarnane pädagoog suudab ette valmistada alluvaid

— võitluseks. Missugune reaalne tagatis on üldse, et meie kõik suudame valmistada ette meie õppurid — tuleviku sõjaks? Kas ei tunne sõjakunsti ajalugu ajajärke, kus kümneid aastaid sammuti koguni vale radu riigi kaitsejõu kasvatamisel ja õpetamisel. Siit on selge kuivõrra ettevaatlikult ja sügavalt peab võtma sõjaväe kasvataja oma pädagoogikalist tööd, et mitte sattuda kõrvale õigelt teelt. Psühholoogiliselt sõjaväeline toiming rahuajal arendab pealiskaudsust, väliskülge, igasugu võtteid ja liigutusi, mis on meeldivad silmale. Neid kontrolleeritakse ja sellelgi toimingul igal ülemal on oma armsad liigutused, mida ta eriti toonitab. Kontrollil on suur tähtsus sõjaväes, kuid seda peab tegema tõesti suure põhjalikkuse ja asjatundmisega, sest mida nõuab ülem, seda püüab arendada alluv. Kontrolleri ainult seda, mida kontrolleriiks samal momendil — lahing. Ja lahing suurelt jaolt ei mõõda mitte neid välised liigutusi, mida teeb sõdur vaid eestkätt neid sisemisi psühholoogilisi impulsse, mis on nende liigutuste algatajaks. Rahuäegne töö sõjaväes ei nõua tugevaid hingelisi impulsse tegevuseks. Siin on algatajaks eestkätt ülemuse käsk. Normaalselt kõige libedamini lähebki „töö“ rahuajal, kui ühelt poolt on — käsk, teiselt poolt selle mehaaniline täitmine. Kuid selle rahuaja mehaanika seadused katkevad järsku — võitluses.

Sellepärast muutke võitluslavaks ka rahuajal klassid ja õpeväljad, kus kultiveeritakse ja kasvatatakse tuleviku võitleja lihased ja närvisüsteem. Kõige pealt aga heitke kõrvale surnud materjalide hulgad, mida loetakse „loengute“ eneste pärast. Andke lootuski kasvatada üles kui mitte just kangelast, nagu seda vajab tegelik võitlus surmaväljal, siis vähemalt varustada harilik riigikodanik kõige tarvilikuga seifeks, et saada sarnaseks hädaohus.

Meelestugem ikka ja alati: riigikaitse teostamine on elujõulise rahva mürdmatu tahe kaitsta oma riiklikku rippumatust väliste ja sisemiste vaenlaste vastu.

Järelikult, jõudu on tarvis kõige pealt, rahvusliku jõudu selle surmatõise ülesande täitmiseks, nagu seda on meie Vaba Eesti kaitmine. See jõud ei imbu mitte meie sõjaväelisse noorsoosse surnud klassi põrandalt või seintelt, vaid selle rahvusliku jõuallikad peab sisendama meie ohvitseri, kadeti, sõduri hingesse — tema kasvataja ja õpetaja — klassis ja õpeväljal, igapäevases elus ja pidulikel toiminguil.

Palju on meil pead murtud selle üle, kuidas avada selle rahvusliku jõu lätted meie eesti noormehe hinges, kuidas nad realiseerida rahuaja oludes ja puhta kullana hoiule panna — raskete mustapäevade jaoks, kui peame olema valmis minema — võitlusesse oma olemasolu eest. Ometi ei või olla tänuväärsemat kuid ühtlasi hädavaolisemat ülesannet meie sõjapädagoogidele, kui selle tsentraalküsimise lahendamine meie kasvatus praktikas.

Selle tüve ümber peab koonduma kõik muu.

A. T.

Paar päeva Soomes.

Meie tunneme enam-vähem Prantsuse sõjaasjandust, oleme tuttavad ka inglase omaga, kuid mis hääd sellel alal meie hõimlastelja ligemal naabritel soomlastel, teame vaevalt. Sarnasel ebaloomulikul nähtusel on, mõistagi, omad põhjused, kuid nende selgitamiseks pole siin paik. Ühte vaid nendest tahaks siiski nimetada ja see on üksteise vastastikune alahindamine. Kui meie, nii ka soomlased oleme arvamisel, et mõlematel ei ole

sõjanduse alal midagi suuremat omapärast, vaid kõik hää on väljastpoolt tulnud ja seda hääd on muidugi kasulik omandada alglatteest. Ei saa salata, et nagu meil, nii ka soomlastel tuleb omandada sõjanduse alal palju Läänest ja säält saada enestele kohastada. Mõistagi on see raske ja tõsine töö, mis nõuab erilist osavust. Pole aga ka eitatav, et niihästi soomlastel, kui ka meil on palju omapärast. Ja selle algupärase

vastastikune tundmaõppimine oleks soovitatav ja kasulik, sest meie ja Soome olud, võib olla, et saatuski, sarnanevad üksteisele paratamatult. Vastastikuse informatsiooni vajadust tuntakse, kuid kahjuks peaaegu — ainult tuntakse.

Mul oli juhus viibida paar päeva Soomes, kus tutvusin enesele huvitavate väeosadega. Olgu siinkohal tähendatud, et soomlased olid äärmiselt häätlikud ja vastutulelikud. Näitasid ja informeerisid kõiges, milles aga avaldasin soovi. Ühtlasi kasutan juhust alla kriipsutada meie saadiku härra Hellat'i vastutulelikkust. Ta ei pakkunud mitte ainult ofitsiaalset kaasabi, vaid käis igalpool sõbrana kaasas, kus seda ainult tarvis oli. Kahjuks ei ole see igalpool nii.

Nüüd lähidalt sellest, mis Soome sõjaväes nägin. Mind kui eriteadlast huvitasid tehnilised väeosad, sellepärast tutvunesingi ka peaasjalikult nendega.

Tankid on Soomes tarvitusel samasugused „Renaultid“ nagu meilgi. Tankvägede organisatsioon erineb meie omast ja sarnaneb Prantsuse omale mõnesuguste muudetega. Kõrgemaks administratiivüksuseks on pataljon, mis koosneb kompaniidest, need omakorda rühmadest ja igas rühmas on 5 lahingtanki. Pataljonis on olemas omad töökojad, kus võimalik teostada küllalt tõsine remont. Tankid on kaunis rikkalikult tagavara osadega varustatud. Lahingu tankid on paigutatud kompaniide kaupa garaashidesse. Garaashid on koetud ja väga otstarbekohased. Ka töökodade ruumid on küllalt vastavad. Igal pool paistab silma tankide eest hoolitsemine, nende vastavate ruumide muretsemine j.n.e. Katseteks on muretsetud ka teisetüübilised tankid, nagu „St.-Chamond“, mis liigub käigu lindil ja ratastel. Üldse paistab, et soomlased on tankidest väga huvitatud. Meeskond on hästi distsiplineeritud. Ohvitserid-tankistid olid väga vastutulelikud ja südamliselt sõbralikud. Tunti suurt huvi Eesti tankvägede vastu.

Soomusautod arenevad Soomes praegu veel katsete ajajärgus, mispärast nendest siin pikemalt rääkida mõtet pole.

Autotasjandus aga sellevastu seisab Soomes võrdlemisi kõrge astmel. Kõrgemaks administratiivüksuseks on Autopataljon, mis koosneb kompaniidest, kompaniid rühmadest j.n.e. Nagu selgus, annavad soomlased auto transpordile suure tähtsuse. Selles asjas on nad jõudnud õige kaugele. Kompaniidel on soojad garaashid, mõnes kompaniis isegi kaunis eeskujulikud. Meeskonna ruumid on ka enam-vähem

I diviisi staabi aastapäeva puhul.

Õpekompanii VI kursuse juhid 26. II. 25 a.

häd, mõnes kompaniis eeskujulikke. Nii, näiteks, on Autokompanil Nr. 3 väga häd ruumid, modern köögiga, kus isegi sööginõude pesemine mehaaniliselt sünnib. Kompaniides on olemas traktorid, mis varustatud lumepuhastamise abinõudega. See võimaldab autodel tegutseda isegi sügava lumega. Pataljon on varustatud kaunis soliidsete töökodadega, kus on teostatav igasugune autode remont. Pataljoni ladu on rikkalikult täidetud autode tagavara osadega. Autojuhtide ja meeskonna väljaõpetamine sünnib igas kompaniis eraldi. Meeskond on hästi distsiplineeritud ja jätab täiesti riviväeosa mulje. Autod kogu pataljonis on väga mitmesüstemilised.

Kokkuvõetult peab alla kriipsutama, et soomlased on mainitud väeliikide arendamise kallal õige palju ära teinud, palju vaeva näinud, palju raha ja energiat kulutanud. Nende auks peab tunnustama, et õiglasi on tagajärjed ja häd tuleviku väljavaated. Võrreldes Soome tankide, soomusautode ja autode asjandust meie omaga, peab tähendama, et mõnes asjas oleme meie neist ees, mõnes nemad meist. Vastastikune tundmaõppimine oleks kasulik mõlemile. J. L.

Raamat-teated.

Ratturite väeosad.

(Die Radfahrtruppe. Nach Kriegserfahrungen bearbeitet von Major Rudolf Theiss im Österr. Radf.—Batl. Nr. 2, ehem. K.u.K. Radf.—Jägerhauptmann und Stabshauptmann Dr. Oskar Regele im Österr. Radf.—Batl. Nr. 2.)

Raamat on ilmunud Berliinis 1925 a. R. Eisensochmidti kirjastusel, autoriteks Austria ratturite väeosa ohvitserid major R. Theiss ja staabikapten Dr. O. Regele; sisaldab 92 lehekülge teksti, milles 10 joonest; lisaks 1 poogen skeeme, mis selgitavad näiteid ilmasõjast; raamatu hind on 3,50 S. marka.

Aine jaotus ja käsitlemine. Alguses toovad autorid pika allikate loetelu, milliseid kasutatud käesoleva teose kokku seadmisel. On mainitud prantsus- ja saksakeelseid allikaid kokku umbes viiskümmend.

Rattad (jalg-, mootor- ja teised) olid aastaid enne ilmasõda alles võitluses oma olemise eest sõjaväes.

Ilmasõjas töestus, milline suur osa ratturitel ja ratturite väeosadel sõjas etendada. Autorid arvavad, et tuleviku sõjas asuvad rattad suurimal määral hobuse asemele. Kõneall oleva raamatu ülesandeks on kõiki väeliike ja sõjandusest huvitatuid ratturite väeosadega igakülselt tutvustada.

I. Rattad.

1. Ajalugu. Juba 2300 a. enne Kristust olla Hiinas Yao dinastia valitsuse ajal tarvitusel olnud midagi meieaja jalgratta taolist. Nüüdse jalgratta ülesleidja on sakslane, Badeni metsatülem K. F. Draiss von Sauerbronn. Ülesleidmise aastaks on 1817. Tema ideed kasutati hiljem kolmrataste, mootor-rataste, lülikäiguga j.n.e. rataste ehitamiseks.

2. Liigid. Leidub kahe, kolme rattalisi, ühe ja kaheistmelisi rattaid. Ilmasõjas pandi suuri lootusi n.n. kokkupandavate jalgrataste (Klapp-

rad) pääle, kuid selgus, et sõduril on juba niigi suur koorem lahingus kanda, seljaskantava ratta raskus hävitaks tema tegevusvõime. Ainukene kord lahingus Neufchateau juures 1914 tarvitasid prantslased kokkupandavaid jalgrattaid.

Mootorrattad on jalgratta tulemus, suure sõjalise väärtusega. Mootori jõud $2\frac{2}{3}$ HP., või 9—12 HP. (hobusejõud), maksimaalne kiirus 90 kmh. (tunnis) praktiline kiirus 30—50 kmh; vallutab tõusud 1/25. Mootorratas võtab kanda kuni 100 kg kasulikku koormat, tarvitat 100 klm pääle 5 kg bensiini, $\frac{1}{2}$ klj määrdõlisid; päevateekond normaal tingimustes on 200—300 klm.

Sõjalisteks tarveteks on mootorrattal puudusi: kiira, tolmupilv sõidust, nõuab häid teid, demaskeerub liikumisel rohkem kui teised rattad on kiiresti rikkiminev. Seepärast ei ole mõeldavad mootorrattastest koosnevad lahingüksused, teda võib kasutada vaid liikumisvahendina käskjalale. Ameerikas ja Inglismaal on ehitatud mootorrattaid lülikutel, kui tank. Ta pidi liikuma igal maastikul ja asetama ratsahobuse sõjaväes. Viimasel ajal on vähenenud lootused sellesse, „tuleviku ratsusse“, mille kiirus pidi olema kuni 39 klm tunnis.

3. Millised nõuded peab rahuldama sõjaväe jalgratas? Sõjaväe jalgratas peab ehitatud olema kõigeparemast materjalist, kui osade nii terviku konstruktsioon olgu lihtne ja laitmatu. Oleks soovitatavad järgmised mõõdud:

- pikkus — 1,90 mtr.—2,00 mtr.
- kõrgus — 1,00 mtr (sadul võib kõrgem olla)
- laius max. — 0,50 — 0,60 mtr.
- ühe ratta läbimõõt (diameter) — 0,70 mtr
- kogukaal — 18—20 kg.

II. Sõjaväe ratturasjanduse ajalugu.

1. Rattur kui käskjalg ja luuraja. Inglismaa on esimene, kes jalgratta sõjaväkke tõi. 1885 a. leidis Inglissõjaväes 10 ohvitserist ja 98 meest koosnev ratturite üksus. 1889 Chepstow'i suurtel manöövritel kasutati rattureid luureks, käskjalgadeks, katteks ja raudteede lõhkumiseks. Järgmine oli Prantsusmaa. 1892 a. oli Prantsuse sõjaväes juba umbes 5000 ratturit.

2. Ratturite väeosad. Hääd teede ja teevõrgu tõttu on Prantsusmaa selles küsimuses viimasel ajal esimesel kohal; 1898 a. asutati seal esimene iseseisev ratturite kompanii. 1905 ja 1906 a. manöövritel esinesid ratturite pataljonid ratsaväe koosseisus kui liikuv varu kõrgema juhi juures. Prantsusmaale järgnesid teised — Itaalia, Austria, Saksa. Viimane algas ilmasõda 18 ratturikompaniiga. Väikestest riikidest oli Schveits, kes 1914 a. lõi 8 ratturikompaniid diviisi (jalgväe koondustesse kuuluva) ratsaväe asetamiseks.

3. Ratturite kasutamine sõjas. Rattur-käskjalg on tuntud ja tunnustatud. Tema peab ka seal täienduseks olema, kus tarvitada teised side vahendid. Tuleviku sõjas on ta samuti asetamatu.

Ratturite väeosad on ilmasõjas lõpuliikult võitnud enesele eluõiguse. Nad täitsid eduga suurte ratsa üksuste ülesandeid — kaugeluuere, luure, reidid, raudteede rikkumine, kate, sügav haaramine, tiivakaitse, ajutine kaitselahing aja võitmiseks, teenistust eel- ja tagaväes j.n.e. Nad esinesid asetamatult kiirelt liikuva jalgväe varuna. Selles osas on autorid toonud huvitavaid ja rikkalikke näiteid ilmasõjast, kui Lääne nii Ida rindilt. Näited tõestavad, et ratturite väeosad on tarvilikud sõjas ja võivad täita ülesandeid, mis ainult neile omane.

III. Aluseid ratturite taktikast.

1. Üksikasju kasutamises ja juhtimises. Ülearune on selgitada ratturite teenistuse

tarvidust staapides, väetüksustes j.n.e. käskjalgadena, sest elu on seda juba tõestanud.

Lahingpiirkonnas on soovitatav rattur-käskjalge saata kahekaupa, igati eriteed. Kui teeolud ei takista tuleks luua lendav post ratturitest. Rännakutel liiguvad ratturid ees, olles taretajateks ja tee vabastajateks. Ratturite väeosale tuleb anda armee ratsaväe või kiirelt liikuva jalgväe ülesandeid.

2. Ratturite väeosa koostööst väeliikidega. Ratturite väeosa jõud peitub selles, et ta on lahingus aja peremees. Ratsaväele on ratturid täienduseks, kui kiirelt liikuv jalgvägi. Viimase juureandmise tarvidust ratsaväe tegevuses on konstateerinud juba Napoleon.

Ratas (jalg-, mootor- j.n.e.) ja hobune. Võrreldes leiame, et mõlemal on häid ja pahu omadusi. Ratas ei tarvita jootmist ega toitu (bensini ja õlisid „sööb“ siiski E.A.), rakmeid, sooja talli j.n.e.. Ei väsi kui hobune; lahingväljal võib teda kraaviheita ilma vahita; ei karda nii suurel määral kui hobune kuuli ja kilde, sõjagaas on temale peaaegu täiesti mõjutu; ta on kergesti maskeeritav kui maa nii õhuvaenlase eest. Ratta puuduste hulka kuulub; ta on seotud teede seisukorraga pori, liiv, lumi üle 10 cm j.n.e.: takistavad liikumist ilmastiku ja tuule mõju (vastu ja kõrvalt tuul) on ratturite pääle suur. Rattal ei pääse seal läbi, kus ratsanik veel kergesti läbi pääseb. Lahingusse astuda jalgrivis on ratturil kergem kui ratsanikul, sellest tema soodne koostöö jalgväega.

Tankide ja soomusautode tegevuses täidavad ratturid luure ja julgeoleku ülesandeid.

3. Ratturite väeosade ülesanded. Pääle mainitud sideteenistuse toimivad ratturite osad läheda ja kaugemaa luuret. Ratturite pataljon luure-riba laiuseks on võetud 20 klm. Eduga võib neid kasutada — katteks rindel ja tiival, julgeoleku teenistuseks, lahtise tiiva kaitseks; manööversõjas on tarvis oma seljataguse kaitset ja valvet, mis ratturitele kohane ülesanne. Erilised ülesanded ratturite väeosadele oleks: piiri kate (kaitse sõja esimestel päevadel), raudtee kaitse, rinde passiivraioonide kaitse, vööri kaitse, teenistus vastokupeeritud aladel; liikuv varu j.n.e.

Rahua ajal võiks ratturite väeosad suurema eduga kasutada võitluseks linnades mässude puhul.

4. Aluseid ratturite väeosade taktikalises kasutamises.

a) Iga ülem kelle käsutada ratturid, peab teadma nende omadusi ja taktikalisi võimeid.

b) Rattureid tuleb täpsemalt orienteerida sõjalises olukorras, hoiduda ligiandmast kirjalikke käskke, kui olukord võimaldaks nende kadu.

c) Ei tohi unustada ülesannete andmisel, et ratturite väeosal tuleb sageli tegutseda ilma suurtükiväe ja jalgväe masinate (miinipilduja) toetuseta.

d) Andes ülesandeid arvestada teedega, ilmastikuga, tuulega, ajaga (öö või päev) aastaajaga j.n.e.

g) Saates ratturite väeosa mõne väeligi käsutusse kindlaks määrata alluvus ja tarviduse korral maksimum ülesandest, mis osa pääle võiks panna.

h) Ratturite väeosa voo tuleb autodele asetada, sest veoloomad ei jõua täita kiiruse nõudeid liikumisel.

e) Ratturiväeosi ei tohi kaua kinni pidada jalgväe ülesannetega.

IV. Organisatsioon.

1. Ratturitel nõutavad omadused. Hääd taktikaline väljaõpe, kiire otsustamisvõime, oskus orineteeruda maastikul, isiklik julgus, armastus kute vastu j.t. Hääd nägemine, kuulmine, hääd kopud ja hääd süda on sunduslikud ratturi füüsilised omadused. Soovitatav on keskmine kasv. Schviets on rattu-

rite kasvu alamääraks 153 cm; keha raskus ei tohiks tõusta 70—75 kg. Sportlasi tuleks ratturite väeosa komplekteerimisel eelistada.

2. Rattur-käskjalg. Ta peab leiduma igas üksuses. Ettevalmistuse omal erialal saab ta ratturite väeosas. Diviisi koosseisu peaks kuuluma käskjalgadena 200 jalg- ja 60 mootorratturit.

3. Ratturite väeosa organisatsioon. Kom nõuet: 1) tarviline tulejõud liikuvuse alal hoidmise; 2) relvade ühtlustamine jalgväega ja 3) tarviline arv side ja pioneer abinõusid, et võiks isesevalt tegutseda. Igas riigis on oma organisatsioon, kuid soovitatav oleks üldjoontes järgmine (näitlik) sõjaaegne ratturite pataljoni koosseis: pataljoni staap (juht, arstid, mehaanikud, töökojad); siderühm pioneerühm; 3 ratturite kompaniid; üks kuulipildujate kompanii; voor; lahing (Gefechttrass), toidu (Verpflegtrass), kraami (Gepäcktrass). Arvudeks võiks olla: 26 ohv., 2 arsti, 1 majanduse, 1 arve ametnik, 542 meest, 458 püssi (karabiini), 114 püstoli (revolvrit), 17 kuulipildujat, 11 mootorrattast, 529 jalgratast, 17 autot. Suuremad ühendused kui ratturite rügement ei oleks soovitatavad.

4. Abikoondused sõjaajal ratturkodanikkudest. Rahva hulgas on laialt maad võtnud rattasõit. Võhikud arvavad, et neid sõjaliselt ettevalmistamata kodanikke võiks kiires korras sõjateenistuseks ratturite kasutada. See vaade on vale, sest kodanik-rattur ei kõlba sageli sõjaväelaseks-ratturiks, kes peab sõitma teatud koormaga igal ajal, rasketel ilmastiku tingimustel ja täitma esimese järgu tähtsusega sõjalisi ülesandeid.

5. Kodanik-ratturite ühingud. Kui neis ettevalmistada kodanikke rattasõiduks kindla plaani järele, siis annavad nad suure abi riigikaitsel.

V. Riietus, relv, rakendus ja varustamine.

1. Üldjoontes peaks see sarnanema jalgväele, see kergendaks varustamist. Vastavalt ratturi kutsele peaks olema väikesi muudatusi, näiteks müts nokaga ja kõrvakattega, püksid põlvedeni (põlvpüksid), üli-riided lühemad j.n.e. Riiete ja pesu tagavarasid kaasa võtta ei saa päälle 1 paari pesu.

2. Relv. Kuulipilduja, karabiin juurepandava täägiga, pistol (revolver) ainult üksikutel. Kuulipilduja olgu sarnast tüüpi, et ta oleks kergesti rattal veetav. Siin ei saaks tarvitada mõisteid „kerge“ klp., või „raske“ klp.

3. Gaasikaitsese. Mask peaks olema erinev jalgväelase omast, nimelt sarnane, mis vähem raske- daks hingmist. Rattur sõites 15 kmh. (tunnis) hingab minutis 12 korda, kuna jalgväelane keskmisel rännak- kiirusel (4—5 klm tunnis) 7 korda minutis hingab. Prillide konstruktsioon peab sarnane olema, et tolm ei segaks vaatamist.

4. Laskemoon. Rattureid ei tohi laskemoo- naga ülekoormata. Padruneid mehe peale anda 140. Kuulipilduritel-ratturitel kaasa võtta 500 padrunit, kuulipilduja-abirattastel 250 padr., kokku otsekohe- seks tegevuseks 3250 padrunit ühe klp. päälle. Kom- paniid veautol on tagavaraks 8000 padr. Päälle padru- nite tuleb kaasa võtta signaali relvad ja munitsioon ning lahingusse minnes olgu igal mehel 3 käsigranaati.

5. Pioneervarustus. Peaks olema kerge ja lihtne, nagu — traadikärid, kirved, saed, labidad.

6. Sideabinõud. Ratturite väeosale tuleks juure anda traat ja traadita side ning signalisatsiooni abinõud, nimelt: 1 pataljoni päälle anda 30 klm kaablit (traati), 1 raadiojaam 100 klm radiusega, 2 väikest raadiojaama 30 klm radiusega, 4 raadio vastuvõtte- jaama, 4 keskmist proshektorit. Erakordsetel juhustel võib juure anda sidetuisid.

7. Sanitaarvarustus. Igale ratturile anda 2 isiklist sidumispaketti. Kompaniiga liigub kaasas

1 sanitaar allohviterist ja 2 meest koosnev sanitaar- patrull.

8. Toitlustamine korraldada ni, et rat- turite osa saaks kauemat aega tegutseda pääjõududest eraldi.

9. Töökojad ja materjalid liiguvad veo- autodel.

10. Ratta koorem. Kõik, mis mehel (rat- turil) hädatarvilik lahinguks, kannab ta omas seljas, nagu karabiin, tääk, laskemoon j.n.e.; muu varustuse seob ta ratta külge. Rattale ei tohi siduda üle 25 klg lisakoormat, keskmiseks lisakoorma raskus loetakse 15 klg. Esimesel võimalusel lisakoorem üle anda veo- autole.

VI. Väljaõpe ja sport.

1. Kool ja õppus maastikul. Väljaõpe jaguneb 3 ossa: a) üksiku sõduri kui ratturi etteval- mistus, b) ratturi taktikaline ettevalmistus c) sõjaväe ratturi treening.

Ratturilt nõutakse 80 klm. päevast rännakut, kiirmarsš tõus 100—120 klm. päevas.

2. Õppused ratta tehniliseks tund- miseks. Nagu ratsanik hobust nii peab rattur ratta- tundma ja oskama anda esimest abi „haiguse“ puhul. Mootorrattaste tundmine nõuab rohkem ja põhjali- kumat ettevalmistamist. Hoolitsemine ratta gummide eest vääril erilist tähelepanu kui tegevuses nii puhkusel.

3. R ä n n a k u d. Ratturite väeosa rännaku kor- daminek on eriti rippuv teedest ja ilmastikust, näiteks — vastutuul nõuab 2,4 klm. (kilogramm—meetri) töö asemel 4,2—6,0 klm, kuna aga taganttuul tööd v ä h e n d a b kuni 1,9 klm. Vihma mõju on eriti raskesti halvasti silutud ja halva põhjaga (devooni liivakivi, liiv, nagu meie teedel on halvad tee põhjaks E. A.). Lumi üle 10 cm takistab liikumist. Maapinna ehitus, tõasud ja langed (meie Otepää maastik. E. A.) raskendavad rännakut rattail. Ratturile väeosa kes- kmine liikumise kiirus soodsatel tingimustel on 15 klm tunnis; õõsiti loetakse keskmiseks 4—6 klm. Kui võr- relda jalgväe (4 klm tunnis), ratsaväe (8 klm t.) ja rat- turite (12 klm t.) keskmist 1 tunni liikumise kiirust, siis saame proportsiooni 1:2:3. Ratturite väeosa kes- kmine päevateekond on 80 klm. Rännakutel alla 60 klm suuri puhkusi ei peeta, kuid iga rännaku tunni järele tuleb anda 10 minutit puhkust või jalaliikumist.

Ratturite väeosa liigub kolonnis kas ühena või mitmekaupa, k u i d j a g u n e b tingimata vähemate üksuste kolonnideks: pataljon kompaniide, komp. — rühmade kolonniks. Rühmade kolonnide vahed on 50—100 mtr; kompaniide — 300—500 mtr. Rännakul ei ole ratturväeosal külje-valvet, sest seda ei võimalda teed ja see vähendaks kiirust. See puudus kõrvalda- takse rännates hüpetena täkkelt täkkeni, saates ette (3 klm) avangardi.

Rännakolonni pikkuse arvestamisel võtta iga ratta peale 3 mtr. Pataljoni (450 ratta) pikkus lahing- marsšil oleks 5000 mtr+voor.

4. Transporditeerimine raudteedel, veeteedel ja veoautodel: Pääõudmiseks on ruumi kokkuhoid transportvahendites. Veovagu- nisse mahutada 80 ratta. Pataljon nõuab 13 klassi, 9 kauba vagunit ja 17 platvormi. Vee transportvahan- ditel arvestada, et iga neist võtab päälle rattureid 2/3 sellest arvust, mis määratud reisijatele (või jal- väelastele).

5. Lahing. Rattur võitleb kui jalgväelane, ainult ratas seob teda teede raiooniga. Astudes oota- matult lahingusse jäetakse ratas harilikult teekraavi ja tungitakse edasi jala. Kui rattad liig kaugemale maha jäävad, siis teeb nende järele toomine tõsist muret. Selle kõrvaldajaks on harilikult juhi reserv, või tuua- ke järele veoautodel. Ilmasõjas oli juhuseid, kus jala- võitlevad ratturid kuni 5 klm tagasi pöörasid oma rat- taste järele. See ei olnud häa, see sidus ratturi tegevust.

Et ratturi tegevus on üldse liig seotud teega, sellest mõnikord äpardused lahingus, nagu itallastel Monte Meata 1916 a. ja prantslastel 1918 a. Roye juures, kus kaotati kõik rattad, sest vastane vallutas liikumistee.

6. Sport täiendab ratturi võimeid tema kätse alal. Sõjaväe-ratturid peaks sidet pidama juba rahual ajal tsiviil rattur-ühingutega, et ettevalmistada kaasvõitlejaid sõjaks.

VII. 12 taktikalise väljaõppe näidet.

Selleks on pühendatud 10 lehekülge 10 skeemiga. Need leheküljed teevad raamatu eriti väärtuslikuks ohvitserile-õpetajale, sest ülesanded ja nende käsitlemine on asjalik ja õpetlik. Näiteid on järgmiste küsimuste pääle: 1) ratturite-jao (Gruppe) liikumine luurel (lahingrännak luurel), 2) ratturite-jagu vaenlastest piiratud, 3) patrulli ja teadete teenistus, 4) ratturite $\frac{1}{2}$ komp. jälitab vaenlast, 5) ratturite klp. õhukaitsel, 6) jõe vaallutamine, 7) ratturite väeosa vabastab arjergardi kokkupuutumisest vaenlasega, 8) sügav haaramine, 9) ratturite väeosa ühes ratsaväega liikuvana varuna, 10) tegevus vaenlase tiival, 11) silla kaitse oma vägede üleminekuks ja 12) ratturiteväeosa tiibkaitsel.

* * *

Nagu lühikesest kokkuvõttest näha, annab kõneall olev raamat rattur-asjanduse tundma õppimiseks rikkaliku materjali. Käsitatud on palju küsimusi ja antud igaihe pääle selge vastus, mis rajatud sõja kogemustele. Tekib küsimus, kas on tarvis meie sõjaväes organisatsioonis ratturite väeosasid. Meie ilmastik, teede võrk ja seisukord samuti reljeef ei ole kõige soodsamad tegevuseks ratturitele, kuid teatavad väeosad (näiteks mille pääl piirikatte ülesanded, peaks tingimata omama suuremad ratturite üksused. Ei soodusta nüüdne teedevõrk neile tegevust piiri raionis, siis võiks seda võrku muuta ja täiendada. Meie pikk piir nõuab kiirelt liikuvat katte jõudu. Ratsavägi oleks kallis selleks. Mis puutub meie sisekaitse küsimusse, siis, näiteks, kaitseliidul peaks esimese järjekorras olema ratturite väeosad ja siis (kui see just möödapääsemata) ratsaväe üksused. Linnas võidelda kodusõja oludes ratsa, on ebataktikaline, sest hobune on liig suur märk, mida ka vähik võitleja võiks kergesti laskeriistast tabada.

Ratturite väeosade küsimus ja sõjaväe ratturasjandus üldse tohiks meil saada sõjaorganisatsiooni päevaküsimuseks. Refereeritud raamatut julgen soovitada, kui huvitavat ja tarvilikku. E. A.

Õppur-sõdurite õppeabinõude kogud.

Palju on juttu tehtud sellest küsimusest küll ajalehtedes, küll koosolekutel jne., kuid reaalseid tulemusi pole nähtud, mis võiks rahuldada asjast huvitatuid. Praegu on tegelikult maksmas kord, et iga aasta antakse riigi poolt 2.500 mrk. igale õppur-sõdurile ja viimane esitab ülikooli valitsusele selle summa suuruses vastava arvu raamatuid (või muid õppeabinõusid). Raamatud registreeritakse n. n. õppur-sõdurite õppeabinõude kogus. Pääle ülikooli lõpetamist on õppur-sõdur kohustatud raamatuid ülikooli valitsusele tagasi andma.

Jätame siin täiesti kõrvale küsimuse kas see korraldus on Vägede ülemjuhataja sellekohase päevakäsu õige tõlgitsemine või ei ole ta seda mitte. Samuti jätame puudutamata küsimuse, kas praegu maksev korraldus ei haava mitte vabadussõjast osavõtnud õppiva noorsoo õiglustunnet. Kuid vaatame, kui võrd on niisugune korraldus otstarbekohane ja kas vastab ta elunõuetele? Kas ei oleks õigem õppur-sõduritele raamatud (samuti ka teised abinõud) pääle õppimise lõpetamist jätta nende isiklikuks omanduseks ning kas tooks see riigile üldiselt kahju või kasu. Küsimus on iseenesest lihtne, nii et pikemalt ei pruugi siin peatada.

Kui inimene töötab läbi teatud raamatu, et sellest tööst kasu oleks, peab ta tähtsamad kohad alla kriipsutama (see on üldiselt soovitatud), et kordamise juures oleks kerge leida, mida ta tähtsamaks peab, mida ta eelistab muust. Et aga igal inimesel on oma seisukoht, millest ta välja läheb, ei ole niisugune raamat teisele õppimiseks soodne, veel enam, ta võib saada kui just mitte kahjulikuks, siis takistavaks sel teisel erapooletult otsustada, erapooletult valida, mis tema meelest parem ning olulisem näib. Sest ühele paistab ju üks osa lihtsamana, mis iseenesest meele jääb, teise juures võib aga asi osutada sootu ümberpöörduvalt. Nii kaotab raamat, mille üks inimene läbi töötnud teise juures suure osa oma väärtusest,

kuna aga esimese juures on ta väärtus suurem, kui ühelgi vastsel raamatul. Päälegi uuenevad raamatud aast-aastalt. Samuti ei loeta iga aasta üht ja neid samu aineid ühe ja sama õpejõu poolt. Iga õpejõud soovitab aga raamatuid oma vaatekohalt ja nõuab ka eksame selle järgi. Nii muutuksid vanemad õppe-raamatud, kui nad korraldatakse kogudesse, ainult mööbluks, mille tarvitamise järgi puudub nõudmine. Nad jäeksid lihtsalt seisma kogudesse, ilma et neist kellegile kasu oleks. Teiseks: inimene lõpetab ülikooli, riik loodab temast saada kasulikku töötajat niihästi riiklikus kui ka ühiskondlikus töös. Kuid samalt inimeselt võetakse ära raamatud, see on alus, millele ta võiks rajada oma töö. Tagajärg on see, et töö jääb poolikuks, kannatab verevaesust. Ei ole ju ideaalse mäluga inimest, kellel seisaks kõik meeles, mis ta kunagi õppinud. On selge, peale ülikooli lõpetamist on raamatut isegi vast rohkem tarvis kui õppimise ajal. Ning see on just riigi enese huvides, et õppur-sõduritele jätaks raamatud kätte, sest on ju loomulik, et niisugusel korral saab ta palju sügavalt asuda oma kohuste täitmisele, kahju see riigile igatahes ei too.

Arvesse võttes, et iga üliõpilane läheb riigile aastaks maksta keskmiselt 50.000 marka, teeb õppeabinõude pääle antav summa sellest kõigest 5%. Nii oleks materjalne kahju riigil võrdlemisi väike, kuna aga teisest küljest oleks kasu märksa suurem, nimelt vaimline kasu üldise arengu mõttes, kui nii võiks öelda, sest saab ju viimasel korral ülikooli lõpetanu anduda hoopis tagajärjerkamalt oma alale.

Nii võiks vaid soovida, et valitsus veel kord võtaks revideerimisele õppur-sõdurite õppeabinõude kohta käiva seaduse. Ning et see otsustataks kokkukõlas elunõuetele. Siin ei tohiks üldse kaht arvamist olla: õppur-sõduritele tulevad pääle ülikooli lõpetamist autasuks määratud raamatud kätte jätta.

—or—

Kaitseliidu pidupäevad 14. ja 15. novembril 1925 a. Tallinnas.

Tallinna Kaitsemaleva loeb enese 1917 a. novembris J. Pitka poolt asutatud „Omakaits“ järeltulijaks ja seepärast pühitses oma 8. aastapäeva. Maleva aastapäeva pidustustega ühendati Maleva ja Kaitseliidu üldlipu pühitsemine ning annetamine Riigivanema poolt. Pidustustest võtsid osa ametlikkudena esitajatena meie liitlase Läti Kaitseliidu ülem kolonel L. Bolstein saatkonnaga ja Soome Kaitseliidu Ülemjuhataja kolonel L. Malmberg. Meie naaberriikide Kaitseliidu esitajaid võeti vastu vaksalis ja sadamas suurte auavaldustega (kaitseliitlastest auvaidete üksused, orkestrid, kõned).

Pidustused algasid tõrvikute käiguga laupäeval 14. XI. kell 20.00. 15. XI Vabaduse platsil korraldatud paraadist võttis osa umbes 3000 kaitseliitlast. Lippude pühitsemist toimusid piiskop Kukk ja Metropoliit Aleksander. Pühitsetud lipud andis üle Tallinna Malevale ja Eesti Kaitseliidule (Kaitseliidu üldlipp) Riigivanem härra J. Jaakon. Kolonel J. Roska ja kol.-lt. H. Pinka võttes vastu lippe, töötasid kaitseliitlaste nimel viimseni võidelda kaitseliidu lipu all.

Päälle selle algas vandetootuse andmine Tallinna Maleva poolt. Astudes rivistatud Kaitseliidu osade keskele pöördus kolonel Roska sõjamehlikult lühikeste kõnega kaitseliitlaste poolt. Mitte paraadide jaoks ei ole organiseeritud kaitseliit, vaid suure töö jaoks. Mitte paraadinumbriks ei tule võtta töötust, vaid kui tõsisemat silmapilku, mille meeletuletamine raske mail võitlushetkedel annab jõudu ja sunnib viimseni võitlema. Rääkis veendunud juht, rääkis lahingutes karastatud ohvitser, seepärast oli ta kõnel sügav mõju kuulajate päälle. Päälle tootuse andmist Kaitseliidu üksused mõõdasid Riigivanemast paraadi marsil. Kell 16.00 algas „Estoonia“ kontsertsaalis aktus, kus peeti kõnesid Riigivanema, Riigikogu Esimehe, Sõjaministri, ja külaliste poolt. Pidu kõnega esines K. Päts. Aruande Tallinna Maleva tegevusest kandis ette Maleva päalik kol.-lt. H. Pinka. Kõnedes toonitati Kaitseliidu, kui kodukaitses jõe tähtsust sõjaväe kõrval. Et kaitseliidu juhtideks paljud ohvitserid ja kodanikud, kes endistes võitlustes parimatena võitlejatena esinenud, võib loota, et tarbekorral Kaitseliit saab esinema väärilise sõjariistuse jõuna. Sõjamineister kindral Soots, andes edasi aktusel tervitusi Kaitseliidu poolt ja konstateerides abi, mis endine Kaitseliit sõjaväele on annud, soovitas ühtlasi, et praegune Kaitseliit pööraks ka tähelepanu nooresoo kasvatusel kodukaitses vaimus.

14. ja 15. novembri Kaitseliidu pidustused näitasid, et on tehtud suur töö: üksi Tallinnas oli koondatud

paraadile üle 3000 hästi rietatud, relvastatud ja rakmendatud võitlejat. Paraadil paistis silma suur püüdmine esineda eliit kaitseliiduna. See on lugupidamist vääriv nähtus: see tahmine võib asendada võitluses puudusi väljaõppe alal. On andmeid, et Kaitseliidus on tehtud päälle paraadikülje arendamise palju tööd laskeasjanduse ja taktikalise väljaõppe alal. Kaitseliit võlgneb oma edu eest päälle riigi ja seltskonna tegelaste kaastöö veel esimeses järjekorras Kaitseliidu Ülemale kolonel J. Roska'le, kes ennastalgavalt on töötanud Kaitseliidu loomise alal. Tallinna Maleva juht kol.-lt. H. Pinka on juba Vabadussõja ajast tuntud hääsüdamlilkuna asjalikuna ja kohusetruuna ohvitserina ja juhina: see soodustab malevlaste koondumist juhi ümber.

Paraadil paistis silma paar väikest nähtust, millest vaikes ei võiks mööduda, nimelt mõne üksiku noorema juhi endises Vene sõjaväes tarvitusel oleva mõõgaga saluteerimine möödumisel Riigivanemast. Üksikud püüdsid kinni pidada reeglitest, mis antud endises Vene-rivi määrustikus, tseremoniaal marsi kohta; teised, säädes juba sajad sammud enne jõudmist Riigivanemani mõõga teraga oma põlvede ette, esitasid ilusa kaitseliitlase marsi asemel miskit eksotilist käiku, kus terariist iga minut võib põlvesooni läbi löigata. Milleks niisugused hädaohklikud „marsid“? Vaba Eesti kaitseliitlase? Palju veetlikum on mehine žest üles tõstetud käega oma Riigivanema ees, nagu seda ka tegid paljud juhid. Teiseks — paljud kaitseliidu noorematest juhtidest olid oma rinda ilustanud (ka päälisriiete) endise Vene Sõjakooli ja lipnikkudekooli mälestusmärkidega. Ülemjuhataja keelas nende kandmise sõjaväes, sest Eesti ohvitser on juba üle kasvanud sellest, et oma rinda ehtida kokkuvarisenud Vene sõjaväe mälestusmärkidega. Kas siis Eesti Kaitseliidu, Eesti rahva patriootilisema rahva osa, juhid ei võiks olla selles asjas teadlikumad. Las venelased ja nende poolehoidjad unistavad Venest, meie loome vaid päiksepaistet Eestist.

Kas on Kaitseliidu ratsaosad linnas otstarbekohased, või tuleks organiseerida kiiresti liikuvaks võitlusejõuks ratturite osad? Kui meie Kaitseliidus näeme jõudu, mis esijoones sisemise julgeoleku valvel ja kui arvesse võtame maksivaid vaated nüüdise aja tänavavõitluse kohta, siis tuleb asetada ratsamehi ratturitega.

Tehes neid väikesi märkeid, konstateerin veel kord lugupidamisega suurt tööd ja edu Kaitseliidu loomisel ning soovin kõige paremat tulevikus.

E. Kihomäe.

Maaväe talimütsi kirjeldus.

Riie: kalev (karvane).

Värv: khaki.

Mood: Kahekordse rummuga ja ilma nokata tuismüts (läki-läki).

Ovaalkujulise mütsilae laius (keskkohalt mõõtes) on pinevale tõmmatult 10 cm. ja pikkus vastavalt pea suurusele (keskmiselt 25 cm). Mütsilae külge kinnitatakse kahest tükist koosnev siserumm, mille kokkuõmblused asuvad mütsi ees ja taga. Mütsilae ja siserummu kokkuõmblusel on khakivärvi kant. Siserummu kõrgus pea suuruse järele: ees ja taga 9—10 cm ja külgede keskkohal 10,5—11,5 cm. Siserummu alumise ääre külge kinnitatakse peidetud kokkuõmbluse abil

kahest tükist koosnev välisrumm, millise kokkuõmblused asuvad mütsi ees ja taga. Mõlemad välisrummu moodustavad tükid lõpevad kõrvalapiga. Välisrummu võib tarviduse korral maha lastud saada. Välisrummu kõrgus on mütsi ees 3,5 cm ja taga 6,5 cm. Kumbagi kõrvalapi pikkus, mütsi alumisest äärest mõõtes, pea suuruse järele (keskmiselt 25,5 cm) ja laius (mütsilae ja siserummu kokkuõmbluse kohal) 8,5 cm. Kumbagi kõrvalapp lõpeb ümmarguse otsaga, mille raadius 4 cm. Välisrumm on vooderdatud pehme villase voodriga, mis mütsiriidega ühte värvi. Kõrvalapid käivad mütsilael vaheliti üksteise peale (vasak parema peale, eest vaadates) salanööbi abil.

Müts on varustatud samasuguse tormirihmaga, kui suvimütski, kuid kinnituse- ja kinnituskohad on nõõpaukudega varustatud. Tormirihma kinnituse- ja kinnituskohad on nõõpaukudega varustatud. Tormirihma kinnituse- ja kinnituskohad on nõõpaukudega varustatud. Tormirihma kinnituse- ja kinnituskohad on nõõpaukudega varustatud.

Müts on seest vooderdatud õhukese voodriga. Pealisiirde ja voodri vahel on õhukene vatikord.

Kindralite mütsil on lagi tumepunasest (kindralstaabi kindralitel vabarnapunasest) kalevist ja siserummu ning lae kokkuõmblusel must kant.

Talimütsiga kantakse samasugust mütsimärki, kui suvimütsi juures.

Mütsimärgi alumine osa kinnitatakse siserummu eesmisele kokkuõmblusele, mis juures pärja alumine äär peab välisrummu ülemise serva kõrgusel asuma. Mütsimärgi ülemine osa (täht) kinnitatakse samale kokkuõmblusele ja tugineb ühe — ülemise haruga lae ja siserummu kokkuõmbluse kandile.

Maaväe uus välivorm.

(Järg).

X.

Maaväe reservohvitseride ja sv. ametnikkude tunnusemärgid on sõjanõukogu poolt 17. XI. s. a. kinnitatud kirjelduse järele järgmised:

Reservohvitseride (peale ratsaväe) tunnusemärk.

1. Välivormi juures: 0,7 cm laiune kuld-kard pael, mis risti üle õlaku alumise otsa käib. Lipniku aastme tunnusemärk asetub eeltähendatud kuld-kard paelal, kuna noorem-leitnandi oma ülalpool paela.

2. Lihtvormi juures: 0,7 cm laiune kuld-kard pael, mis nõõriilustuse alt läbikäies õlaku alust risti üle katab. Pael asub kohal, kus õlaku alumise otsa kõverjoonelised servad hakkavad õigejoonseteks muutuma. Lipniku aastme tunnusemärk asetub kuld-kard paelal, kuna noorem-leitnandi oma ülalpool paela.

3. Suurvormi juures: 0,7 cm laiune hõbekard pael, millise asetuse õlakul samasugune kui lihtvormi juures.

Ratsaväe reservohvitseride tunnusemärk.

(Väli-, liht- ja suurvormi juures).

0,7 cm laiune kuld-kard pael, mis asetub dolmani ülal ülalpool ristikehinahe kujulist õlaku otsa. Lipniku aastme tunnusemärk (väike märk) asetub ristikehinahe kujulisele õlaku otsale.

Reserv sv. ametnikkude tunnusemärk.

(Välivormi juures).

1. Kes enne reservi arvamist majori kohast madalamal teenisid: 0,7 cm laiune hõbekard pael, mis risti üle õlaku alumise otsa käib. Paelal asetub üks hõbekarva ametniku märk. Ametniku asetäitja märki ei kannata.

2. Kes enne reservi laskmist vanemohvitseride kohadel teenisid: kaks 0,7 cm laiust hõbekard paela, millest üks kullakarva ametniku märk asetub. Paelte vahe 0,5 cm.

Ülaltähendatud tunnusemärkide tarvitusele võtmine vajas maksvate vormikirjelduste osalist parandamist, mis sõjanõukogu poolt 17. XI. s. a. kinnitatud kujul järgmised:

1. Sõjanõukogu üldkoosoleku poolt 17. VI. s. a. kinnitatud maaväe ohvitseride liht- ning suurvormi kir-

jelduses ette nähtud ohvitseri-asetäitja ja lipniku õlaku kirjeldus muudeti järgmiselt: „aktiivteenistuse ohvitseri-asetäitja ja lipnik kannavad õlakul peale 0,7 cm laiuse kuld-kard paela veel 0,3 cm. laiust kuld-kard paela, mis esimesest 0,5 cm võrra ülalpool asetub. Mõlemad paelad käivad nõõriilustuse alt läbi Lipniku aastme tunnusemärk asetub kuld-kard paeltel“.

2. Sõjanõukogu üldkoosoleku poolt 26. VI. s. a. kinnitatud ratsaväe ohvitseride lihtvormi kirjelduses ettenähtud ohvitseri-asetäitja ja lipniku õlaku kirjeldust parandati järgmiselt: „aktiivteenistuse ohvitseri-asetäitja ja lipnik kannavad ülalpool ristikehinahe kujulist õlaku dolmani ülal kahte kuld-kard paela: esimene 0,7 cm, teine (ülemine) 0,3 cm lai. Paelte vahe 0,5 cm. Lipnik nõõriilakul metallist rõngast ei kannata. Tema aastme tunnuseks on väiksem märk, mis asetub ristikehinahe kujulisele õlaku otsale“.

3. Vabariigi Valitsuse poolt 22. VII. s. a. kinnitatud maaväe ohvitseride välivormi kirjeldusest kõrvalekaldumiseks lubati ohvitseri-asetäitja ja lipniku õlaku kirjeldust muuta järgmiselt: „aktiivteenistuse ohvitseri-asetäitja ja lipnik kannavad õlaku alumisel otsal peale 0,7 cm laiuse kuld-kard paela veel teist 0,3 cm. laiust kuld-kard paela, mis esimesest 0,5 cm võrra ülalpool asub. Lipniku aastme tunnusemärk asetub kuld-kard paeltel“.

XI.

Vabariigi Valitsuse poolt 9. X. s. a. kinnitatud (sõmini käsukiri nr. 560) maaväe ohvitseride vormi kandmise määruste § 14 käsitamine oli arusaamatusti tekitanud. Küsimuse selgitamiseks leidis sõjaminister tarvilikuks järgmist avaldada:

1. § 14 p. 5 ette nähtud juhtumistel kannavad ohvitserid ja sv. ametnikud lihtrakmed palitu all.

2. § 14 p. 6. ette nähtud juhtumistel ei ole lihtrakmete kandmine ohvitseridel ja sv. ametnikkudel sundlik, vaid oleneb ohvitseri või sv. ametniku isiklikust soovist. Palitu kandmise juures selles punktis ettenähtud juhtumistel kantakse lihtrakmed palitu all.

XII.

Maaväe uue talimütsi kirjelduse kinnitas Vabariigi Valitsus 11. XI. s. a.

Kr.-m.
(Järgneb).

Ajakirja „Война и Революция“, viies raamat, 1925 august—september, — ülevaade.

Raamatus leiduvad järgmised osad: üldine, strateegia ja taktika, sõjaökoonomia ja mobilisatsioon, sõjaväe ettevalmistus ja õpeala, väljamaa osa, kriitika ja bibliograafia.

Ajakirja üldosas leiame Frunse kõne kõrgema sõja-poliitilise akadeemia lõpetajale. Selles on ette toodud tähtsamad momendi ülesanded punaväe juhtimise ja kasvatuse alal, hinnatud viimase aasta kestusel

saavutatud resultaat ja heidetud õige optimistlik pilk punaväe tulevikku.

Momendi ülesandena punaväes on nimetatud eestkätt sõjaväe poliitilise propaganda. Poliitiline töö, nagu Frunse öieti ütles, on tähtsam edu ja jõu pant praeguseaja sõjaväes: see on omaette sõjariistlik, mille teatud olukorras otsustav tähtsus. Sellepärast pannakse punaväes kaadri kui ka territoriaalvägede sõjapoliitilise kasvatuse peale eriti suurt rõhku. Punane kasarm, praegused punaväe juhtide veendumusel, peab olema rahva sõjapoliitilise kasvatuse keskkohaks. Igas isikus, kes punaväes õppused lõpetanud, peab Nõukogude valitsus leidma proletariaadi diktatuuri poolehoidjat ja nende ideede levitajat rahva seas — arvab Frunse. Kui suurel määral need lootused õigustatud, ripub muidugi eestkätt sellest ära, kuivõrd nõukogude võimu ideologia põhjeneb rahva sotsiaal-majanduslistel alustel ja vastab tema hingeelule, kuid ei ole kahtlust, et osava ja energilise töö juures kasvatuse suured tagajärjed on. Reformidest, mis punaväe juures mõõdnud aasta jooksul läbi viidud, nimetab Frunse kahte: 1) juhtimise võimu koondamist kõigis punaväe üksustes ühise juhi kätte, 2) distsipliini kõvendamist. Nagu tuttav, tegutses punaväe komandööri kõrval veel teine täievvõimeline isik — poliitiline komissar. Nüüd on see kaotatud ja poliitilisel juhil, vähemalt teoreetiliselt, on ainult komandööri abi õigus. Viimasel ajal määratakse abideks komandööre, kes peale sõjaväelise hariduse on saanud ka sõjapoliitilise. Väiksemate üksuste juures saadakse küsimust sel teel üle, et ülemaks määratakse üks isik, kes mõlemil aladel ettevalmistuse saanud. Selle reformi tagajärjed ühes distsipliini kõvendamisega on punaväe lahingväärtust märksa tõstnud. Frunse sõnade järgi ei jää praegune punavägi oma väljaõppe ja sisemise korra mõttes Lääne-Euroopa riikide sõjavägedest maha, ainult tehnilise varustuse poolest on ta nõrgem. Kuid majanduslised perspektiivid lubavad ka sellel alal parandusi ette võtta ja tehnilisele varustusele juba käesoleval aastal tugev alus panna. Punaväe tuleviku kohta arvab Frunse, et ainult nõukogude valitsus suudab luua omale tugeva rahvusliku sõjaväe, sest ainult Nõukogude riigis on olemas faktor, millele võib rajada tugevat rahvuslikku sõjaväge, nimelt: puuduvad klassivahed.

Viimast oletust Venemaa suhtes tuleb kirjutada Frunse kommunistliku ideoloogia arvele, sest tegelik olukord tõendab vastupidist. Pealkirja all „Organisatsiooni probleemid“ (lehek. 16—28) võtab S. Belitski arutusele praeguse punaväe lahingorganisatsiooni, põhjendades oma väiteid peaaesjalikult F. Kählmanni „strateegia“s toodud vaadetega. Kuna sõjaväe võitlusvõime tähtsal määral ära ripub tema lahingorganisatsioonist, viimane aga paljudes riikides veel lõpulikult lahendatud pole, siis pakub kirjatükk teatud mõttes huvi, iseäranis Venemaa naabritele.

Praegune rahuaja sõjavägi kujutab enesest enamasti kaadri, mille peatülesanne võimalikult suurema arvu kodanikkudele sõjaväeliste õpetust anda. Sellel põhjusel ei saagi hinnata rahuaja sõjaväge kui lahingorganisatsiooni. Viimane kujuneb välja alles mobilisatsiooni ajal kaadritäiendamise ja uute lisaorganisatsioonide juurendamise teel. Arusaadav, et tähtsat mõju organisatsiooni küsimuste peale avaldavad viimase sõja kogemused.

F. Kählmann, arvustades Prantsuse sõjaväe lahingorganisatsioonis läbi viidud kolmiküsteemi, toob selle alusena järgmise positsioon-sõja olukorra:

Vastase rinde läbimurdmiseks oli tarvis suurendada patareide, tankide jne. arvu. Et anda neile rohkem jaotavust ja organisatsioonilist painduvust, tuli vastavalt suurendada diviiside arvu. Diviisi vähendamise põhjuseks ei olnud seega mitte elavate jõudude puudus, nagu mõnel pool arvati.

Kahtlust avaldades, kas sarnane diviisi organisatsioon küllalt kohane on manööversõja olukorras,

Tähendab Kählmann järgmiste sõjas ilmsiks tulnud puuduste peale:

1. Kui anti diviisile nõrgal murdmaastikul sektor ja ühtlasi koondati rusikas teatud sektori raiooni, siis tuli sagedasti abiks võtta üks rügement teise järgu diviisist, mis viimase lahingvõimet tuntuvalt piirab.

2. Kolmerügemendilise diviisi juures kulub jalgvägi palju rutem ära, kui suurtükivägi, mis pärast visades võitlustes sagedasti suurtükivägi kohale tuli jätta ja ainult jalgväge vahetada.

3. Manööversõjas, kus välja tuleb panna puhuskaitse, avangard jne. saab kolmerügemendiline diviis sedavõrd nõrgestatud, et temale ainult piiratud lahing-ülesandeid võib anda. Iseäranis annab see puudus end tunda, kui diviis tegutseb laialdasel rindel — üle 10 kilomeetri. Tähendatud puudused oleks kõrvaldatud neljarügemendilise diviisi juures, kes sellesama patareide arvu juures võib esijoonel välja panna sellesama pataljonide arvu, mis 3-me rügemendiline diviis, kuid kellel selle juures võimalus avaneb nõrkenud osadid vahetada.

Belitski, pooldades täiesti Kählmanni vaateid selles asjas, leiab, et praegune punaväe lahingorganisatsioon (kolmiküsteem) on täielik järeelahvimine Lääne-Euroopale, mis realiteedi nõuetele ei vasta.

Tema arvates tuleks punaväe organisatsioonis kõigis üksustes läbi viia neljasüsteemi järgmistel motiividel:

1. Neljandat üksust võib tarviduse korral ära kasutada uue kõrgema üksuse vormeerimiseks.

2. Rügement püsib kauem kokkuvarisemise ees, mis iseäranis tähtis sõjaalgul, sest nagu mõõdnud sõjakogemused näitasid, hakkab täienduste saatmiste aparaat korralikult töötama alles kaks kolm kuud pärast mobilisatsiooni algust.

3. Arvesse võttes, et oletatavatel Venemaa vastastel lahingorganisatsioon põhjeneb kolmiküsteemil, pakuks selle vastu nõukogude neljasüsteem ühe ja sellesama tehniliste abinõude komplekti juures järgmisi parandusi: 1) üksused oleks võrdlemisi tugevamad, 2) nendel avaneksid laiad võimalused manööverdamiseks.

Peatades modern jalgväe manööverdamisvõime juures, leiab Belitski, et kergete kuulipildujate sissevõtmise jalgväe organisatsiooni on ühe tema lahingomadustest, nimelt liikuvuse elemendi, ohvriks toonud teisele — tule elemendile. Sarnane jalgväe organisatsioon vastab täielikult teatud positsioon-sõja ülesandele — kindlustatud riba läbimurdele.

Sellesama kohta ütleb Kählmann: „Kui jalgväe organisatsioonis ei suudeta luua tasakaalu liikuvuse ja tule elementide vahel, siis riskeerib jalgvägi kuulipilduja osadeks kujuneda, kes võimetud on luuret organiseerima, kiiresti edasilükuma ja kes juhtimise mõttes välja-suurtükiväest lihtsam pole“.

Kokkuvõttes jõuab Belitski otsusele, et tuleb aja- viimata punavägi ümber relvastada, automaat püssidega ja kerged kuulipildujad tarvitusele ära võtta.

Sellel oleks järgmised paremused: 1) sõdur saab tagasi manööverdamise ja liikuvuse vabaduse, sest ta ei ole seotud oma kuulipilduja külge, 2) automaat-püss võimaldab kiiret laadimist ja tulistamist, tõstes seega üksiku sõduri iseseisvust ja tähtsust.

Peale automaat-püsside peaks jääma raskeid kuulipildujaid: kompaniis — 3—4; pataljonis — 3—4; rügemendis kuulipildujate komando — 12 kuulipildujat. Diviisis ja korpuses — kuulipilduja kompanii — 24 kuulipildujat.

Mis puutub teisi jalgväe tulerelvut, nagu jalgväe saatjaid suurtükke jne., siis loomulikult nende olemasolu ei vähenda jalgväe manööverdamisvõimet.

Suurtükiväe organisatsiooni Kählmann'i vaadetega võrreldes leiab Belitski punaväes õiges suunas arenevat. Tarvilikuks peab eestkätt pataljoni ja rügemendi suurtükiväe võimsuse tõstmist.

Mehaanilistest jõumasinatest patareide ümberpaigutamiseks, leiab autor kõige sündsama Venemaa oludele traktori, kuna selle abil võimalus on anda suurtükiväele strateegilist ja taktilist kiirust ja eeskätt on ette nähtud traktoritele tõsta ülemjuhatus, rinde, armee suurtükivägi ja õhukaitse patareid, selle järele diviisi suurtükivägi.

Taktiline analüüs. A. Toporkov (lehek. 29—24).

Kirjatükk sisaldab teoreetilist arutlust analüüsilise meetodi tähtsusest sõjaolukorra hindamisel, kui ka sõjakogemuste läbitöötamisel rahuajal. Tsiteerides ja taktilise analüüsi alal eeskujuks võttes Foch'i raamatut „Sõja printsiibid“, jõuab autor veendumusele, et kuigi sündmuste analüüs tingimata tarvilik sõjakogemuste mõistmiseks, ei suuda ta üksi anda taktikas seda lõplikku vastust, mis mõne teise teaduse alal, näiteks, matemaatikas.

Iga sõjalise operatsiooni juures näeb analüüs eeskätt kahte elementi: plaani (ülesannet) ja olukorda. Vastavalt vii masele järgneb otsus. Kuna olukord muutlik, siis on võimalikud mitmesugused otsused.

Analüüs avaldab meile küll mitmesugused probleemid ja võimalused, kuid ei suuda näidata, kuidas nendest võimalustest üleminna otsustamisele ja tegevusele.

Õhusõja strateegia ja taktika. H. Ritter (lehek. 43—56).

Autor annab lühikese ülevaate lennavae tegevuse arenemisest sõja algusel, toob kujutliku ülevaate strateegiast, iseäranis aga lahingtaktikast. Mitmesuguste aparaatide tüüpide suhtes ilmub autor nõnda nimetatud universaal lahing-lennukitüübi pooldajaks, mis täita võiks kolmesuguseid ülesandeid: toimetada luuret, pomme pilduda ja osa võtta õhulahingutest. Peab tähendama, et mõtted sarnase universaal-lennukitüübi üle mitte üksi Ritterilt päritud pole. Sarnased kirjutused ilmusid Prantsuse ajakirjades 1922 ja 1923 aastal.

Üldiselt ei leidu autori kirjutustes midagi uut, kuid huvitav asja käsitlemine ja loogiline mõttekäik teevad kirjutuse üldiselt huvitavaks. Selge ettekujutus modern-lennuvaete tegevusest lahingus annab väljavõtte Prantsuse major S. raamatust „Sõjaväe lennuasjandus ja õhusõda“ kirjatüki lõpus.

Ratsavägi lähemas seljataguses. I. Dubinski (lehek. 58—68).

Kirjatükis leiduvad kohad, mis selgitavad punaväe juhtide vaated ratsaväe tegevuse kohta seljataguses. Alprintsip on, et ratsavägi ei tohi kanda suuri kaotusi läbimurde ajal, ja sellepärast tuleb juhtimisel, kus vastase rinne tugev, selleks otstarbeks ärakasutada jalgväge. Läbimurret tuleb toimetada koidikul, öösel, udu ajal jne. Seal kus ratsaväe tegevus sünnib raudteede suunas, tuleb rinde läbimurdeks tarvidata soomusrong. Läbimurdud rinde laius olgu minimaalselt 6—7 km., et läbi minev ratsakolonn ei saaks tabatud kuulipildujate ja suurtükkide otsetulest. Luure ratsakolonnide ees liigub 6—7 kil. kaugusel, et saavutada ootamatust. Demonstratsiooni otstarbel saadab kolonn vastase seljataha moraalse mõju avaldamiseks terve seeria luursalku. Seljataga ründab ratsakolonn vastase objekte reeglina ainult öösel — suurem moraalne efekt.

Rünnaku eel lühikene tulistamine kuulipildujatest. Side otstarbel üksikute kolonnide vahel on ette nähtud üksikud isikud poolehoidjatest ja kohalikest keeleoskajatest isikutest. Neid on ette nähtud ümber riietada sellel juhtumisel vastava riigi era- ehk sõjaväevormi. Operatsiooni kestvusel on poliitiliste juhtide ülesannete alalhoida meeoleolu.

Lõpuks loodab autor, et võivad veel endised ajad korduda, kus ratsavägi „linnad vallutab“, ja oletab, et

kõrgete moraalsete väärtustega Lenini vaimus kasvatatud punane ratsanik võitluses internatsionaali ülesannete eest üles näitab tarvilikku energiat.

Tehnika väike-sõjas. S. Dobrovolski (lehek. 69—83).

Autor toob oma väited ja otsused, aluseks võttes peajasjalikult konkreetseid fakte praegusest Marokko sõjast. Hinnates üksikasjaliselt neid faktoreid, millistel mõju lahingude peale väike-sõjas, jõuab autor kokkuvõttes järgmistele järeldustele:

1. Prantslaste väikese edu põhjuseks käesolevas sõjas on asjaolu, et Prantsuse sõjaväe lahingorganisatsioon ja koosseis ei vasta kohalikkudele oludele, kuna riffid, ümber pöördult, tarvitades Euroopa sõjakõnet printsiipi, ühtlasi ära kasutavad kohaliku olukorra.

2. Tehniliste võitlusvahendite kasutamine väike-sõjas ei anna neid tagajärgi, mis ilmasõjas, kuna ühest küljest puudub vastav olukord mis nende mõju kasutamist võimaldaks, teisest küljest, ei luba sagedasti võitlusabinõude tehnilised omadused nende tarvitamist väike-sõja oluorras.

3. Üksiku inimese väärtusel on väike-sõjas suurem tähtsus, kui suure sõjas, sest kõik sõjakoosused lasuvad peajasjalikult jalgväe õladel.

4. Suurtükiväe tähtsus partisaan sõjas väheneb, kuna laialdane tegevusvõimalus avaneb lennavaele. Järeldusena tuleb konstateerida põhimõtet: sõjaväe ettevalmistus peab vastama sellele sõjataaatrile, kus tuleb tegelikult sõdida.

Õhukaitse alused. B. Borodatshev (lehek. 84—90).

Mõtted, mis sellel alal autori poolt ettetoodud ja mis huvi pakuvad niisamuti meie olude kohaselt, on kokkuvõttes järgmised:

Õhu jõudude lõplikuks tegevuse eesmärgiks on vastase maapealsete objektide hävitamine (linnad, sõjaväe osad) jne. Kuna vaenlane võib ilmuda igal ajal ja väga mitmesugusel arvul, siis ei suuda õhujõudude aktiivne tegevus kaitsta kõiki vaenlase tegevuse objekte, järelikult peab viimaste kaitse eraldatud olema lahingjõudude pääletungi operatsioonidest ja moodustama teatud terviku, mida kutsutakse riigi õhukaitseks.

Õhukaitse aparaat peab kujutama tehniliselt kõige täiuslikumat organisatsiooni ja olema mashiniseeritud viimase võimaluseni, sest õhusõjas tuleb võitlust pidada vastase tehnikaga.

Nõuded, mis tuleks esitada selles mõttes õhukaitsele, oleksid:

1. Alaline valmisolek tegevuseks ja lahingusse astumise kiirus.

2. Mitmekesisus võitlusabinõudes.

3. Ärariippumatus pääletungiva vastase õhujõudude suurusel.

4. Valmisolek tegevuseks vaatamata ilma ja ööpäeva mõjudest.

Välja minnes nendest nõuetest, jõuab autor otsusele, et maapealsete võitlusabinõude omadused rohkem vastavad üles seatud nõuetele ja sellepärast peab riigi õhukaitse rajatud olema peajasjalikult maa- võitlusabinõudele, kuna õhujõud enesest teatud reservi õhukaitse alal kujutavad, mis tegevusse astub vastase põgenemisel — tema tagaajamiseks.

Maapealse kaitse abinõudena osutuvad peajasjalikult Zenit patarid, mille täpsus vastavate tehniliste abinõude kasutamisel ja meeskonna hääl väljaõppel rahuldavaid tagajärgi annab.

Õhukaitse aparaadi edukaks tegevuseks seab autor üles järgmised nõuded:

1. Õhukaitse organisatsioonil peab olema territoriaalne karakter.
2. Ta peab rahua ajal valmis olema, sest tema ülesanne on kaitsta mobilisatsiooni.
3. Õhukaitse peab moodustama iseseisva sõjaväe liigi, vastava inspektuuriga eesotsas.

4. Järgmiseks vastase õhujõudude luureks peab organiseeritud olema vastav vaatluspostide võrk, mis side teel ühendatud omavahel ja vastava territoriaalse õhukaitse ülemaga. Vaatluspostide teenistusse tuleb rahua ajal välja õpetada kohalikke elanikke.

E. P.

„Voennõi Vestnik’u“ №№ 23—35 kokkuvõtlik ülevaade.

„Voennõi Vestnik“ sõjapoliitiline nädalikirj, ilmut Moskvas. Vaadeldavates numbrites leiame rea kirjutusi, mis võivad huvitada ka „Sõduri“ lugejaid.

Kirjutuses „Territoriaalse ümberkorralduse küsimused“ (Nr. 24) näitab M. V. Frunse, et kaadri väeosade süsteem peaks alale jäetama vägedes, mis määratud piiride kaitseks mobilisatsiooni ajal, enamas jaos eri-tehnilistes vägedes (mere- ja õhuvägi, sidej. t. väeosad), niisama ka suuremas osas ratsaväes. Kõik teised väed peavad üle minema territoriaal-miilitsaväe süsteemile, mis ainukesena võimaldaks iga-aastast 800—900 tuhande noore, täiesti kõlbuliku sõjaväe teenistuseks, õpetamist 562.000—st inimesest koosneva üldise rahuaegse sõjaväe kaadri juures.

Puuduliku õpetamise tagajärjel territoriaal-vägedes lühikeseajaliste kokkukutsete aja jooksul (8 kuud viie aasta kestvus) tuleb tarvidus organiseerida täiendavaid õppisi kokkukutsete vaheaegadel. Selleks toonitab Frunse tarvidust, kompaniide õpekeskkohtad koondata tingimata nendesse kohtadesse, kus territoriaal kompaniide raionides iga-aastast teenistuskutse-elsete (допризывник) kokkukutset toimetatase. Nendes kohtades peaks organiseeritama „Punaseväe kodud“ (дома красной армии), mis oleksid kõige sõjaväelise hariduse ja organiseerimistööde keskkoh-tadeks külas.

Sõjaväe kaadrite tööde ühtlustamiseks valitsuse kodanliste organide tööga, on ette nähtud osa vastutusest territoriaalsete väeosade ettevalmistamise eest seadusandlise korruga viimaste päale panna.

Rügemendi koolide komplekteerimise süsteem noorema juhtiva koosseisu ettevalmistamiseks eks-territoriaalsetel alustel (s. o. teistest raionidest) ei osutunud sõjalisest vaatepunktist rahuldavaks. Avaldub soov üle minna rügemendi koolide komplekteerimisele teatava raiooni teenistusse võetavate üldisest kontingendist (контигент), toimetades nende hulgas valikut pärast hoolsat tundmaõppimist kaheaastase ettevalmistuse kestvusl enne väeteenistusse võtmist.

Kuid poliitiliste kaalumiste tagajärjel, kartes „talupoegade meeleolusid“, saab käesoleval aastal rügemendi koolide komplekteerimine noorema juhtiva koosseisu väljaõpetamiseks katsena kohapealsest ollustest läbi viidud ainult teatud diviisides.

Edasi tähendab Frunse, et miilitsa süsteem esineb vahetuma abinõuna, et selgitada praeguse küla meeleolu ja organiseeritud nõukogude mõju talupoegade päale.

Mitmes kirjutuses puudutatakse küsimust tagavaravägede juhtiva koosseisu ettevalmistamise kohta sõja puhuks.

Kirjutuses „Kodanliste kõrgemate õpeasutuste sõjaväestamine (военнизация)“ (Nr. 23) tähendab J. Kločko, et Prantsusmaal oli enne ilmasõda 32.804 ohvitseri sõjaväe kaadris ja 40.000 reservis. Siiski osutus see arv kogu sõjaliselt õpetatud reservi mobiliseerimisel väikeseks ja 40.000 võrra vähemana Saksa-maa poolt ettevalmistatud ohvitseride arvust. Sõja lõpuks oli õpetatud ja mobiliseeritud kokku 193.600 ohvitseri.

Venemaal oli enne sõda sõjaväe välisosades vähe rohkem kui 30.000 ohvitseri, tagavaraväega ja administratiiv-staapide koosseisuga kokku kuni 65.000. 1. maiks 1917 a. oli Vene tegevas väes 136.500 ohvitseri, samaks ajaks tõusid kaotused ohvitseride koosseisus ümarguselt 115.000 inimeseni, mis sisemaalistes ringkondade juhtiva koosseisuga kokku annab kuni 300.000 ohvitseri, kes sõja kestvusl sõjaväest läbi käinud.

Nõukogude sõjavägi, lastes oma rahuaegsest kaadrist õige suure arvu väeteenistuskohuslasi läbi, seisab mobilisatsiooni korral kahtlemata juhtiva koosseisu täieliku puuduse ees. Sellest väljamineks soovib autor tagavaraväe juhtivat koosseisu ette valmistada kõikidest kodanliste kõrgemate õpeasutuste ja spetsiaal-tehnikumite õpilastest. Õpetus ise aga tuleks jaotada kahte perioodi — kõrgema õpeasutuse läbitõõemise aeg ja pärast viimase lõpetamist.

Autori arvamise järele võiks kõrgemate õpeasutuste õpilaste ettevalmistamine sündida umbes järgmiselt. Kõrgemas õpeasutuses õppimise ajal — näiteks 200 tundi sõja-teoreetilist kursust ja 3 kuulist sõjaväelist väljaõpet ühel või kahe kursuste suvevaheajal. Siis 6-e kuuline teenistus väeosades noorema juhina, pärast kooli lõpetamist, annaks täielise võimaluse õppijaid ette valmistada katsele tagavaraväe keskmise juhtiva koosseisu komanderi kutse saamiseks.

Nr. 24. ja 25-as M. Tuhačevski kirjutuses „Taktika ja õppus“ kriipsutab alla, et sõjaväel kuni siamaale puudub jalgväe lahingmäärustik ja peab käsitama ajutisi instruksioone üksikest erinevate üldiste juhatustega ja kaebab metoodika puudumise üle sõjaväe mitmesuguste alljaotuste taktikalisel õpetamisel. Omas ülevaates harutab ta üksikasjaliselt vähemate alljaotuste õpemetode pealetungiks ja lahinguks, alates jaost ja järkjärgult ülemineks rühma, kompanii ja pataljoni juure samade ülesannete uurimisel. Nende poolt tarvitusele võetud süsteem viib tingimata erinevatele taktikalistele kõrvalekaldumistele. Prantsuse määrustik „Instruction provisoire sur le combat offensif des petit unités“ soovib pärast lahinggruppide esialgset ettevalmistamist vahetult üle minna pataljoni taktikalisele õppusele. Pärast seda kordab ja õpib iga kompanii temale pataljoni õppusel antud ülesannet, võttes vaatluse alla kõik need märkused, mis langesid selle õppuse ajal tema päale. Siis korratase õppus iga rühma ja lahinggrupi poolt samastes tingimustes. Pärast seda korratase pataljoni õppust kõikide peensuste kontroleerimisega ja kõikide varem ettetulnud vigade parandamisega. Prantsuse määrustik arvab, et ainult selle õpetusviisi järele saab sõjavägedele kindlasti külge pookida ideed, et lahingüksuse kõik jõupingutused peavad olema juhitud vanema juhi poolt vastuvõetud manöövri idee teostamiseks.

Kirjutuses „Kõikidest unustatud“ (Nr. 24) kaebab P. Lopuhin vähese tähelepanu üle käsigranaatidega töötamisel väeosades. Isegi tuntav protsent juhtivast koosseisust ei tunne kõiki relvastuseks tarvitusele võetud granaate, veel vähem granaate väljamaa

(võõrastes) mudelites. Autor seletab seda lahingu- ja õpegranaatide mudelite tarvilise arvu puudusega väeosades.

Ülevaates „Moskva-Pekin“ (Nr. 25) kriipsutatakse alla Vene lendurite lennu pea tähtsust selles, et kuuest lennukist, mis lennust osa võtsid, olid neli — Venemaal valmistatud, neist üks Vene konstruktiooniga ja selles, et nende mootorid olid nõukogude tööstusest.

Nr. 26 algab L. Malinovski kirjutusega „Komplekteerimise järjekorralised ülesanded“. 1902 aastal sündinute väeteenistusse kutsumisel ettetulnud puudujääke äratahendades, tähendab ta, et eelseisval, 1903 aastal sündinud noorte teenistusse võtmisel mõned lihtsamad psühotehnilise valiku võtmed tarvitusele võetakse, vaatamata ratsionaliseeritud vastuvõtmise protsessi pääle. On kavatsatud noorte seas järgmised lihtsad katsed ette võtta: 1) arvude meelespidamine — mälestusvõime mahu ja tähelpanu kindlaksmääramiseks; 2) vastandite ülestähendamise ettekujutusvõime ja üldise arenemisastme äramääramiseks; 3) piltide vaatlemine — vaatlemisvõime (наблюдательность) ja nende mõjuvuse määramise otstarbel. Autor arvab, et kui ülevaltoodule juure lisada veel paar küsimust katsealuse poliitilise iseteadvuse kindlaksteemimiseks, siis saaks arstlike järelevaatuse ja salajaste materjalide andmetel küllalt täielikud teated teenistusse võetavate noorte teenistusvõimsuse ja kõlblikkuse kohta. Tema arvamise järele peaksid psühotehnilised valiku võtmed saama tulevikus valiku ja teenistuse läbimineku (прохождение) aluseks pandud kõikidel punaseväe astmetel.

M. Tuhačevski näitab artiklis „Kompleks kool“ (Nr. 27), et praegusaaja sõjaasjandus on niivõrd laienenud ja mitmekesisemaks muutunud, et ta oma mitmesugustel arenemisastmetel komanderidelt väga mitmesuguseid sõjalisi teadmisi nõuab. Normaalsõjakooli lõpetaja on küllalt ettevalmistatud ainult oma taktiliste kohustuste täitmiseks teatud sõjaväe eriala piirides. Üldisõjaväeliste koonduste juhtimine, mis nüüd juba rügemendi komanderi kohalt algab, nõuab erilist ettevalmistust. Eriti tähendab autor, et kõrgemas laskeasjanduse koolis „Võstrel“, mis esineb omapärase akadeemiana laskeasjanduse alal, ja milles peavad praktiliselt töötama väejuhhid rühma komanderidest kuni pataljoni komanderideni, tõepoolest aga komplekteeritakse rügemendi ülema, s. o. üldisõjaväe juhi kandidaatidega.

Niisama leiab ta, et Sõjaväe akadeemia, mis kindralstaabi ohvitseritehnikuid välja õpetab ja vanemaid sõjaväe juhte ette valmistab, eneses täiesti erinevaid ülesandeid sisaldab, nagu see näha õpekava tervikust. Autor toonitab praegust sõjakoolide ja akadeemiate õpekavade läbivaatamise vajadust ja iseseisva üldise sõjaväe õpeasutuse asutamist laienatud ja põhjalikumana õpekavaga üldise sõjaasjanduse alal — rügemendist korpuseri, viimane ühesarvatud. Kõik rügemendi ülema kandidaadid peavad tingimata niisuguse 1½—2 aastase kursusega kooli lõpetama.

Nr. 27-es on M. Petrov'i, endise mereväe akadeemia ülema poolt toodud võrdlusandmed praeguse merelaevastiku konstruktiooni kohta.

Nr. 28-as, kirjutuses „Balti laevastik merel“, kirjeldab Evgenjev Baltimere laevastiku õpetegevust 20. kuni 26. juunini s. a. Balti merel. Muuses leiab kinnitust juba varem ajakirjandusse libisenud teade, et 25. juuni hommikul umbes kella 6 ajal Inglise laevastiku salgaga kohtamisel „andis Inglise salk ekslikult kogupaugu, kuna meie sellepärast temale ei vastanud“.

Nr. 29 algab R. Eideman'i tervitusartikliga 299 komanderile, kes 1. augustil s. a. V. lennuna lõpetasid Sõjaväe akadeemia. Enamus lõpetajatest astus akadeemiasse 1922. aastal, varsti pärast kodan-

lise sõja lõppu, millest osa võttis 93,5%; nendest on 27% austatud „Punase lipu“ aumärgiga.

Autor kutsub eraldi noori akadeemikuid üles sõjateadus-haridusseltside organiseerimiseks ja kodanliste koolide militariseerimiseks.

Artiklis „Üks tähtsamatest järjekorralistest sõjaväe akadeemia ülesannetest“ (Nr. 29) tähendab J. Kločko, et punane armee ei ole rikas kõrgesti kvalifitseeritud, teaduslikult ette valmistatud juhtiva koosseisu poolest, et temal ei jätka sõjateaduslikku kompetentsust, ilma milleta on mõttetu praegusaaja suure, igasugustel masinatel tugeneva sõja juhtimine. Edasi näitab autor, et sõjaväe akadeemia ei ole võimalik tema pääle pandud ülesandeid täita tarvilikkude sõjateadlikkude jõudude puudumisel õpetajaskonna ja professorite koosseisu näol.

Pädagoogiline koosseis koosneb osalt vanadest, vähehaaval ametist lahkuvatest professoritest, suuremalt osalt endiste sõjakoolide õpetajatest ehk kindralstaabi ohvitseride asetäitjatest, kellel enne revolutsiooni ei olnud tarvilist pädagoogilist vilumust ega teaduslist aluspõhja. Pealegi ei olla selle õpetajaskonna kategooria enamuses, autori arvamise järele, elavat orgaanilist sidet revolutsiooni armeeaga.

Õpetajaskonna teine kiht, noorem, ei jõudnud omandada enne revolutsiooni tarvilist teaduslikku ettevalmistust. Ta lähenes rohkem punasele armeele, kuid ajajärgu murrangut läbi elades ja kahtlemise pääle aega kulutades, jäi ta kodanlike sõja määratud kogemustest ilma ja ei jõudnud vallata juhtivaid kohti punaseväe ridades, samuti ei rikastunud ta ka ilmasõja ajal suurema sõjaväelise vilumusega oma nooruse tõttu.

Kõige rohkem eelistab autor kolmandat, kõige vähemat pädagoogilise koosseisu osa, kes tuletatud väljapaistvamatest punase armee komanderidest, jõudnud lõpetada sõjaväe akadeemia ja jäetud akadeemia juure sõjateaduslikele õpetegevusele ettevalmistamiseks — abi-õpejõududena. See õpetajaskonna kategooria ei ole aga suurem kui 2%.

Autor juhib tähelpanu sõjateaduse õpejõudude tõsise kogumise ja ratsionaalse ettevalmistuse pääle, et 3—5 aasta pärast nendest mitte täiesti ilma jääda.

Nr. 30-es leiame mitu artiklit, pühendatud 4-ale komandere normaallennule sõjaväe õpeasutustest ja ringkondade sõja-poliitilistest koolidest 8. augustil s. a. Üldse lõpetas üle 10.000 inimese. 6½ tuhat tulid normaalsest sõjakoolidest pärast 3—4 aastast õppimist; kuni 1000 inimest 2-he aastase õppimise järele sõjapoliitilistest koolidest; ülejäänud olid punaseväe komanderid, kes ühe aastase õppimise kordamis- ja täienduskursustel lõpetasid.

Alles välja lastud komandere ja poliitilistöö juhte iseloomustatakse järgmiselt: parteilise koosseisu järele — RKP liikmeid (kommuniste) ja kandidaate — 46,8%; RLKSM liikmeid — 29% ja parteita — 24,2%; sotsiaalse liigituse järele: töölisi — 37,8%, talupoegi — 53,1%, teisi — 9,1%. Väeliikide järele paigutati lõpetajad: jalgväkke — 63,6%, ratsaväkke — 11,5%, suurtükiväkke — 15,9%, insenerivägedesse — 3,1% ja eriväeosadesse — 5,9%.

Selle lennu omapärasus on see, et lõpetajate arvust 15,5% esimesena lõpetasid rahvuslised koolid ja ettevalmistati vähemusrahvustest koosnevaid väeosasid juhtima ja õpetama emakeeles. Kui võtta rahvuslik-komandere ja üldise lennu vahetõrksentides väeliikide järele, siis saame, et kogu lennust astub rahvuslik-komandere jalgväkke — 16,1%, ratsaväkke — 33,7% ja suurtükiväkke — 9%.

1925 aasta lend sai võrreldes eelmistega hoopis lõpulikumana ettevalmistuse. Lõpetanud kursandid, vaatamata nõrga üldise hariduse pääle, omandasid kahtlemata tarviliku sõjaväelise ja praktilise ettevalmistuse, et sõjaväes keskmise juhtiva koosseisu kohustusi täita.

Nr. 30-das aratab tähepanu J. Gludin'i kirjutus „Punaväe komplekteerimine rahuaja tingimistes“, vaadeldes 1925 a. järjekorralist noorte väeteenistusse kutsumist, mis ette võetakse 15. septembri ja 1. novembri vahel. Teenistusse võetakse käesoleval aastal kodanikud, kes 1. jaanuariks 1925 a. 21 aastat vanaks saanud.

Punane vägi ei ole täielikult võinud territoriaal-sele komplekteerimisviisile üle minna, aga komplekteerimise eksterritoriaalsust on otsustatud võimaluse järele piirata sõjaväe ringkondade piirkondadega, lühendades tuntavalt ümberpaigutusi väljaspool ringkondi.

Vähemusrahvuslased, kellest eraldi seisvaid väeosi ei formeerita, on otsustatud asetada alaliste väeosade juure eraldi rühmadesse, kompaniidesse ja eskadroni-desse.

Käesoleval aastal on kindel kava väljatöötatud vähemusrahvuslaste ringkondadesse paigutamiseks selle tagamõttega, et järgmistel aastatel need ringkonnad saaksid täiendust samadest vähemusrahvustest. Seesugune paigutus lubab teatud väeosadesse juhtivat ja poliitilist koosseisu samadest vähemusrahvustest kontsentreerida.

Teenistusse võetavate füüsilise kõlblikkuse suhtes tehakse vahet kaadriväkke ja territoriaal-diviiside vahelduvasse koosseisu astujate vahel. Esimestele, kui ettevalmistatavatele noorema juhtiva koosseisu kohale territoriaal-diviisidesse, on ette nähtud kõrgemad nõudmised tervise suhtes.

Sotsiaalse liigituse järele on teenistusse võetavate noorte hulgas ette nähtud: 82,5% talupoegi, 11,5% töölisi ja 6% teisi; kirjaoskajaid — 88%.

Territoriaal-diviiside rügementide koolid komplekteeritakse eksterritoriaalse süsteemi järele. Katseks komplekteeritakse käesoleval aastal mõned rügemendi koolid igas ringkonnas oma rügementide komplekteerimisrajoonidest, osa aga — vastastikku komplekteerimisega ühe ja sama diviisi piires.

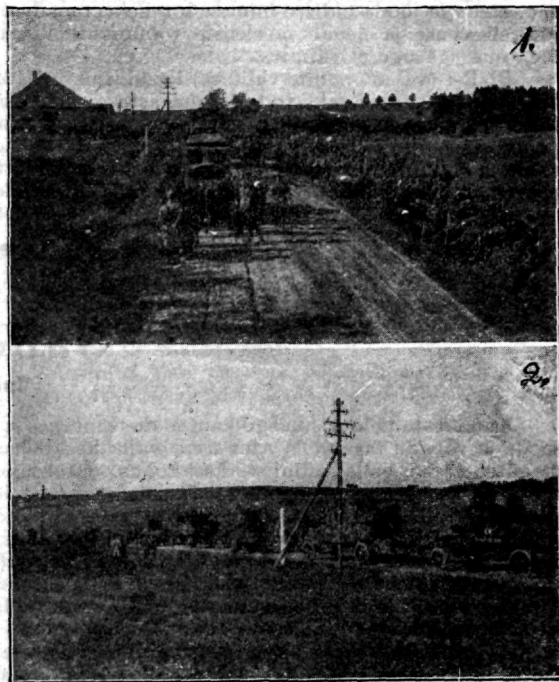
Kirjutuses „Lennukid, kui suurtükiväe komandereid liikuvad vaatluspunktid“ (Nr. 29) toonitab J. Schukevitsch, et patarei komander peaks tule juhtimiseks aeroplanile viidama.

Patarei tegevuse täielikuks ühtlustamiseks lennukiga soovib tema patarei staati lennukeid sisse võtta, et suurtükid ja lennukid ühe orgaanilise terviku sünnitaks. Tule korrekteerimine lendur-vaatleja poolt viib selleni, et viimane faktiliselt patarei komanderiks saab, sest tema näeb eesmärgi, valib uued sihtpunktid, juhatab tule üleviimist. Ainult komanderil, kes aeroplanile asetatud, on võimalus märki leida, purustamist jälgida ja käsku raadio ehk signaalide kaudu edasi anda. Kõik toimetatakse ruttu ja lihtsalt. Praktilise katse pääle autor näidata ei või.

Nr. 31 avatakse S. Solovjev'i artikliga „Punasse väkke teenistusse kutse kokkuvõtted ja perspektiivid“. Selles leiame järgmised andmed 1924 aastal väeteenistusse kutsutute teenistus-kõlblikkuse kohta: kõlblikkudeks tunnistatud — 69,7%, kõlbmatuteks, arvele jätmisega — 9%, arvelt kustutamiseks — 5,2%; ajapikendust lubatud — 12,6%, teistkordsele järelvaatusele jäetud — 3,5%. Üldiselt osutus väljajäetuid 30,3%. Kui siia juure arvata väeosadest vabastatud noored, kes teenistusse kõlbmatuteks osutusid, siis on teenistusest välja-jäetute üldine arv 34,2% tervest läbivaadatute arvust.

Teenistusse võetava massi füüsilise arenemise andmete võrdlemine Venemaal enne sõda ja SSSR-is 1924 aastal väeteenistusse kutsututega — näitab küllalt tõsist rahva füüsilise arenemise tasapinna lan-gemist teenistusse võetavate vanaduses, nagu järg-misest tabelist näha:

I diviis, „punased“, Otepää manöövritel.

1. Kol.-ltm. Pavijaani kolonn 17. sept. Tõravere kõrtsi juures. 2. Soomusuuotide kolonn Nr. 1 rännakul.

	Kasv.	Raskus.	Rinna ümber-mõõt.
Teenistusse kutse 1908 a.	169—170 cm.	66—67 kilo	89—90 cm.
Teenistusse kutse 1924 a.	166—167 cm.	60—61 kilo.	86—87 cm.

Ühes sellega on punasest väest mitmesuguste haiguste põhjal vabastatute arv 1½ korda suurem kui vanas sõjaväes, mis rahva füüsilise vastupidavuse nõrkust tähendab. Rasked majanduslised tingimised näljahädadega ja epideemiatega, mida maa on pidanud kandma, jätsid rahva füüsilise seisukorra pääle kahtlemata sügava jälje.

Artiklis „Psükotehnika tarvitamine sõjaväe õpe-asutustesse ja sõjaväe akadeemiatesses vastuvõtmisel“ (Nr. 31) näitab V. Levin, et 14-das korpuses ja Kiievi garnisonis võeti katseks laialdane vägede psükoteh-niline uurimine ette, missugune nüüd on kavatsetud üldiselt tarvitusele võtta sõjaväe õpeasutustesse ja sõjaväe akadeemiasse vastuvõtmisel.

Psükotehniline uurimine paneb oma eesmärgiks kõigepealt professionaalse valiku teostamise, s. o. inimeste professionaalse kõlblikkuse kindlaksmäära-mise ühe ehk teise erialalise professionaalse tegevuse kohaselt. Eraldi sõjaasjanduses peab psüko-tehniline uurimine kergendust tooma kindlakstege-misel, kui võrd on üks ehk teine isik kõlblik sõja-väliseks tegevuseks üldse, ja ühe ehk teise väeliigi tegevuseks — eraldi; ta peab aitama ka komandereid ja kõrgemate juhtivate isikute valikut teostada.

Päale küsimuse otsuatomist kõlbulikkuse ja kitsa professionaal-eriala suhtes, aitab psüko-tehniline uurimine katsealuse üldist andekust avalikkusele tuua, s. o. otsusele jõuda üldiste inimese intellekti omaduste, jõu, sügavuse ja nende meeleliste toimingute kiiruse üle, mis igasuguse vaimutöö aluseks on.

PUR-i (vabar. poliit. valitsus) käskkirjas nr. 142, 29. juulil s. a. avaldatud „Kaheaastase poliitilise töö kava punaväelastega“ näeb ettevalmistuses kolm põhiviisi sõjaväelise, nõukogude ja internatsionaalse põhimõtte levitamise. Sõjaväelise põhimõtte propageerimine tahab punaväelasele anda ülevaadet

punasest armeest, tema eesmärgist, ülesannetest, korrast ja ajaloost. Nõukogude mõtte levitamine: a) riigi üldise poliitilise korruga tutvustamine; b) kodaniku ettevalmistamine, tutvustades teda maa majanduslise seisukorraga, selle rikkuste ja võimalustega, valitseva partei ja nõukogude võimu poliitika alustega. Nõukogude propageerimise põhiküsimus on töölistalupoegade liit, mis tööliste klassi poolt juhitud, ja sellega ühenduses seisev partei ja nõukogude võimu poliitika külas.

(Järgneb).

E. V.

Sandipilet.

Juhan Jaik.

Kama talu polnud kusagil kauges metsanurgas ega soode ja rabade taga. Ta asus üsna valla keskkohas, maantee ääres, valla vaimilise keskkohas. Sääli läheduses oli ka vallamaja, koolimaja, poed, kuid ka seltside kodu oli säälsamas. Kuid Kama talu sarnanes siiski kõigiti taludele, kuhu aeg ühtki uut eluvaldust ei jõudnud istutada. See talu oli kui tükk Hiina müüri piiratud maailma, milles miski ajaga koos ei muutunud. See oli kõik nii ta vana peremehe tõttu, kelle iseloomusse mahtus ainult üks suur ja vägev soov — koguda raha. Et mees kogu eluaja ainult selle ainsa mõtte teenistuses oli, oligi tal rahakogumises edu. See omakorda suurendas peremehele uhkust, selle tõttu hakkas ta ennast ka targaks pidama, sest ainult tark oskab saada raha, rumal jääb vaeseks. Raha on tarkus ja polegi muud tarkust päale raha, seda uskus Kama talu peremees Must. Selletõttu muigas ta kõige pääle, mis muus maailmas sündis, selle tarkuse järele säadis ta elamise omas talus ja perekonnas.

Poegagi kasvatas ta selle põhimõtte järele. Oli üks mure vanal mehel, et kool võib poisi ära rikkuda, et poisist võib saada sarnane, nagu kõik teised ümbruskonnas. Et hakkab liialt kulutama ja ei usu rahasse. Sellepärast siis poisi koolial oli vanamees alati hoolas temale seletama, et kooliõpetaja on rumal ja koolis õpetatakse rumalust. Et vaesed sandid nad on ja nii jäävadki. Jaanil ei pruukivat neid kuulata, Jaanile jäävat talu ja hulk raha ka, ja mis siin ilmas muud veel taga aetakse, kui ikka raha ja raha.

Võttiski poisi koolist ära, kui see säält veel midagi ei olnud õppinud päale vaevalise lugemise ja kirjutamise. Hakkas sii kodus tuupima poisile töötegemist, kokkuhoidmist ja seda, kuidas vaadata muu maailma ja teiste inimeste pääle. Pojast pidi saama just sama-sugune kui isagi, pidi saama sinna talle tulevikukski midagi niisugust, nagu vallamajas on korjanduskarp vaeste hääks — kui mark sisse kukub, siis välja enam ei tule. Kuid Kama talu korjanduskarp pidi saama kõige parem maailmas. See pidi saama elav, liikuv, vähe mõtleja, automaatselt raha korjav, ning pääle selle veel sarnane, et ükski hing ühegi võtmega teda tühjendama ei pääse.

Ning nägigi vanamees rõõmuga, et poisist saab asja. Tegi see ju tööd ja töö järele magas. Ei olnud talle saapaid vaja ega paremaid riideid, sest pühapäiviti poiss koduühest kaugemale ei läinud. Oli kohmakas liigutustes, kuna jõud oli kõva: „Sellest saab kange põllumees“, mõtles vanamees ja oli rahul, sest kõik oli poisi juures nii nagu ta tahtis.

Kuid siis jõudis aeg kätte, mis tegi muret neile mõlemile — Jaan pidi pea kroonuteenistusse võetama. Oli juba saanud nii vanaks. See komisjoni ette mineku päev vajus kui ähvardab pilv lähemale. Mida lige-

male see jõudis, seda rahutumaks said nii isa kui ka poeg. „Kas kroonu kasvatas mu poja, et pean ta nüüd ära saatma?“ urises vanamees. Et viivad poisi linna laisklema ja hukka minema, pärast saadavad veel sõtta mahatapmiseks. Aga kes kodus töö teeb, sellest ei küsi keegi. Ei no seda ei ole, et ma oma poja neile annan. Kas neil igasuguseid vaeseid ja hulguseid puudus on, et minu poega ka tahavad veel. Ei, minu Jaani nad küll ei saa. Nii mõtles isa.

Jaangi mõtles hirmuga eelolevast kroonuelust. Poisikesena kuulis ta suure ilmasõja ajal, kuidas see ja see sõjas surma saanud, kuidas see ja see eluksajaks vigaseks jäänud, missuguseid raskusi ja hädasid sõjalus ette tulevat. Oli tal meeles ka, kuidas siis igamees püüdis kroonuteenistusest kõrvale hoida, kuidas suuri rahasummasid kulutati, et pääseda kuhugi ajapikendust andvale tööle. Kuid kõige sagedamad olid juhtumised, et ennast kuidagi haigeks tehti, kuude viisi haigemajas oldi ja siis ikkagi valge piletiga koju tuldi. Kõik püüdsid siis teha nii, paljud pääsesidki, kuid kes seda ei teinud, neist pääsesid vähesed. Tublid poisid olid ikka, kes tüki läbi tegid ja kroonut teenima ei läinud. Eestlased olid siis nii kavalad olnud, et teinud omale niisuguse haiguse, millest tohtergi aru ei saanud. Tulid koju ja rääkisid, et loll on see, kes laseb viia enese karjamaad tampima, kus pannakse paaripuudane liivakott selga ja jookse või kargle paiga pääl sellega neli-viis tundi. Sadakorda karmel on kodus olla. Et kui kroonuteenistuses ei oska ülemale au anda, siis aetakse naahaalune nii hirmu täis, et poo ennast või üles. Aga mis kodus viga olla. Pole kodus ühtegi pagunimeest, keda pead kartma.

Niipalju teadis Jaan kroonuteenistusest. Ennemalt püüdsid kõik kroonuteenistusest pääseda, nüüd on kord Jaani käes sedasama teha. Egas temagi nii loll ei ole, et enda kroonu pääle laseb viia. Ta ei olnud tähele pannudki seda, et see komme Eesti iseseisvuse ajal täiesti juba kadunud oli. Ja kui ta olekski seda tähele pannud, siiski poleks temasse see puutunud. Kui teised nurisemata ja häämeelega kroonut teenima lähivad, siis ei pea ta ju selleski teiste järele tegema, sest teised elasid muidu ka teistsugust elu. Mingugi teised kroonut teenima, mis nad sellest saavad, kuid Jaan jääb koju ükstakõik kuidas, sest siin saab koguda raha.

Kuu aega enne tähtpäeva hakkaski Jaan ennast kaitseväge komisjoni vastu ettevalmistama. Kõige päält jättis söömise nii väheseks kui veel vähegi sai. Kui vahel isu liialt suureks kasvas ja enam vastu pidada ei suutnud, ning Jaan ennast unustades mitmepäeva jao toidukraami korraga olla neelanud oli, siis jõi ta selle asja parandamiseks kohe paar tugevat lonksu kastrooli, mis kõhu lahti tegi, nii et toidu kübetki enam sisikonda ei jäänud. Paled jäidki peagi lohku, kuna pikk ja hõre

habe kattis näo, muutes mehe ahvisarnaseks. Siis poetas ta tubaka sisse kivisütt ja suitsetas seda ühtelugu, sest suur piibu tõmbamine pidi tegema ta näost kollaseks, kuid kivisüsi pidi panema rinnad korisema. Siis muretses omale aegsasti arsti pritsi ja pudelitäie masinaõli, sest masinaõli naha alla pritsimine ajab jalad mädanema ja hullu moodi paistetama. Kui õhtul pimedaks läks hakkas Jaani ümber maja jooksmine. Jooksis kõigest jõust ümber maja kas või kakssada korda, kuni hingetult maha langes, sest see teeb ka teda kõhnemaks ja päale selle paneb ka veel südame kloppima. Suitsetas siis veel kuivatatud kärbesseeni ja ussinahka, sest see teeb keele üleni valgeks kui lubjatüki. Küttis mitu korda nädalas sauna põrgukuumaks, viskas meeleheitliku pangetäie vett kerisele, et tuleks üks kange palavus. Kui siis süda palavas kõvasti kloppima hakkas ja Jaan lavale ära nõrkes, tõstis isa ta lavalt maha ja viis koju kui raipe.

Niiviisi oli siis komisjoni päevaks Jaan valmis luu ja nahk, mille sees kloppis süda ja korises kops. Kui ta habetanud näos avanen suu, siis tuli nähtavale hall keel otsekui mädanev. Silmad olid auku vajunud, kuna silma laud kauase harjutamise järele sõnakuulelikult värisesid, samuti ka lõuaots ja huuled. Jalad olid põlveni paistetunud ja ville täis. Parema käe oli ta köitnud õõseks voodisamba külge älaspidi rippuma ja see oli nüüd tursunud ja paistetunud. Ühesõnaga — sajakordne sant

Kui Jaan isaga komisjoni uksest sisse astus, märkas Jaan kohe midagi, mida ta ennem ettekujutadagi ei suutnud. Kõigepäält oli sääl juba hulk noorimehi koos mitmest vallast. Kõik olid harilikult riides, mõni veel pühapäeva ülikonnaski. Ainult Jaan isaga olid rābalates, et komisjon ei arvaks, et nad rikkad on, päālegi näeb sant rābalas ülikonnas veel sandim välja. Häbi hakkas Jaanil enese pärast. Ta püüdis poita end nurka ehk isa selja taha, et tuttavad teda ei näeks. Säält ta piilus ja silmitess kokkutulnuid. Vaatas, et kuidas ja mis keegi endale teinud on, kas paremini kui tema. Kuid nägi, et kõik olid terved, sirged ja rõõmsad, ei kellegil vähematki kartust ega hirmu. Jaanil oli tõesti häbi. Ja see häbi muutus vihaks teiste vastu, sest arvas, et nende naer ja nali on tema ärritamiseks, et nad selleks püüavad rõõmsad olla, et Jaanil oleks valusam. Oleks Jaan nekrutite hulgas ühegi enesearnase isehakanud sandi näinud, ta oleks rõõmsam olnud, kuid ta oli täiesti üks. Kogu ümbrus, isegi lagi ja seinad nagu ütlesid, et Jaani tegu on alatu, et ta tegu on kuritöö, millele pole vabandust. Oli veel vaid üks sant teiste seas, kuid see oli isegi Jaanile selge, et see on sündinud idiot. See paistis selle silmist ja igast liigutusest. See oli veel valusam etteheide Jaanile, sest Jaan oli ju nüüd kõikide ees enese teinud samasuguseks kui see nõdrameelne sääl. Jaan oli selle paarimees, kuid kui seda vaadati kui õnnetut inimest, siis vaadati Jaani põlastusega, kui alatut, kui rumalat petist, kes küll mõistusega inimene, kuid siiski madalam kui see hull.

Kuid teised panid neid siiski tähele. Kõik olid juba ennegi kuulnud Jaani ettevalmistustest. Nüüd ruttasid kõik teda vaatama kui imelooma. Tegid suured silmad ja naersid. Omavalla poiste järele tulid ka võõrad ja vahtisid talle häbematult otsa, nagu sülitasid silmadega Jaanile näkku, nii et see silmi üles tõsta ei julgenud. Juba hakati sõnugi loopima. „Jaan kuidas sa nii kõhnaks oled jäänud, kas su isa, vana ihnus, sulle süüa pole annud või?“

„Kui mujalt saapaid ei saanud, küsinud minult, ma oleks omad vanad saapad annud, aga nüüd näe, on su jalad paistetunud kui solgipangid.“

Selle ütleja oli nende endine sulane Karla, kes pooleaasta päält halva toidu pärast ära läks. Kadedad on nad kõik, mõtles Jaan. Nüüd on kõik talle vaenlased, kui ta koju jääda tahab.

„Jaan on ihnusest hulluks läinud,“ üteldi kusagil. „Ta on ju sündinud loll,“ vastati „isa on hull, ja hull isa teeb ka hullu poja. See on niisama nagu siga sünnitab sigu, lammas lambaid ja nii edasi. Kes seda siis ei ta.“

Nüüd naersid kõik, kes viibisid ootamistoas. Ainult Kusta oma pojaga istusid nurgas ja vaikisid. Jaanist rääkimata, võis isegi vanamehel häbi olla. Nägi vist, et ta sajad tuhandet teda siiski inimeste silmis suureks ei tee, et tema kogu ta rahaga tüüks on siiski nii madal ja väike, et terve maailma naerab. Kuid, oodaku, kui ta Jaani koju viib, naergu siis teised või tehku mis tahavad.

Kuid koju ei viinud ta Jaani mitte. Asi oli liiaks kahtlane. Küsiti Jaanilt, kas ta ammu juba vigane on. Ei Jaan julgenud valetada, kui niipalju teadjaid juures. Ütles, et ei ole ammu, mõni kuu aega. „Kuidas siis niipalju haigusi korraga tuli?“

„Ei tea,“ vastas Jaan.

„Mis oled sisse sõõnud, et sisikond on vigane? Millega ajasid jalad mädanema?“

Küll siis seletas Jaan, et ta pole ise midagi teinud, et ei tea millest kõik juhtunud, kuid koju teda ei lastud vaid saadeti haigemajja.

Imelikud päevad olid need haigemajas Jaanile. Teda valvati vist, seda ta kartis, see tegi tema umbusklikuks kõikide vastu. Kunagi ei olnud ta viibinud võõraste inimeste keskel, kuid nüüd kuulis ta haigete sõdurite jutte nagu muinasjutte mõnest imemaast. Oli midagi kaasakiskuvat noorusjõudu nendes sõduri lugudes, mida üksteise võidu pajatati. Olid kõik nad just kui rõõmsad jumalalinnud, kes rändavad sõduri olus läbi kõik linnad, tundsid kõiki kohti ja kellele igale poole pruudid maha jäänud. Ei ühtegi muret olnud neil, aina lõbusaid lugusid rääkisid ülemustest, naljakaid ninapidivedamisi kasarmu elust, kust ikka võitjana välja tullakse. Rääkisid ja kiitlesid üksteisele, kuidas sääl ja sääl olnud vahva olla, kuidas ühes kui teises paigas ikka igatmoodi vedanud ja kuidas saanud ikka alati põrgu nalja kas naiste või mõne lollaka kaassõduri kulul. Ka põnevaid sissekukkumisi jututati, hulljulgetest riskeerimiste lugudest olid kõik vaimustatud.

Jaan ei rääkinud kellegagi sõnakestki sest aimas milline kuristik eraldas teda teistest. Ta vaikus ehk oli oma asja pärast mures, sest tervis kippus vägisi paranema. Ei saanud ligi tuua oksendamisrohte ega masinaõlipritsi. Kuid et rindades valu ikka suurenes, tegi talle juba rohkem tõsist hirmu kui hädameelt. Kui kopsud ei paranegi, mis siis saab? Kas ta talitas hästi, kui enesele viga tegi? Kui nüüd jääbki sandiks? Kui pea surema peab oma tehtud vea kätte? Kas ei oleks mitte parem olnud kroonut teenima minna? Mis oleks viga olnud elada sama toredat elu, kui teised sõdurid? Saaks raudteel sõita paigast paika. Õpiks linnu tundma ja saaks mõne aasta hääd ja lõbusat elu. Kui ongi vahel raske, mis seegi oleks teinud. Teised siin ei räägi ju kunagi raskustest, nagu poleks neid olemaski. Mõni igatseb rutem haigemajast välja, mõni kavatseb ülejateenijaks jääda? Egas see kroonuvalu siis halb polegi, kui nii on. Nüüd tuli Jaanile ka meelde, et kõik, kes viimasel ajal sõjaväest koju tulid, on sirged ja rõõmsad poisid. On õppinud linnas kõiksugu peenemaid kombeid, teavad kõike, oskavad uusi laulegi. Kuid mida võidab Jaan, kui ta nüüd pääsekski koju, kui korda läheb kroonut petta?

Kuid pikkade mõtlemiste järele arvas Jaan siiski, et ta oma ettevõtte peab läbi viima. See aga ei teinudki enam raskusi. Arstid tunnistasid ta kopsud ja südame tõsiselt haigeks ja ühel hääll päeval lubati Jaanil koju minna. Ta sai sandi piletit.

Kuid midagi oli Jaan siiski kaotanud. Halb tundmus vaevas edasi ta südametunnistust. Alati kui ta mööda läinust mõtles, oli ta valmis oma tegu kahetsemagi,

kuid seda segas isa häämeel Jaani kodus olemise üle. Jaan, võib olla, kahetseski, kuid kellegile ei julgenud ta seda ütelda. Mõistis enese enda ees siis nii õigeks, et ta isa tahtmise järele nii tegi ja hakkas end selle najal süütuks pidama.

Nüüd parandas ta hoolega tervist. Kosus kõvasti, jalad said juba haigemajas terveks. Kuid valu rindade suurenes, selle vastu ei olnud rohtu. Varjas seda isagi eest hulga aega, kuid kui häda läks juba suureks, pidi tohtri abi otsima. Kuid paranemist ei tulnud.

Mitmete kuude pärast oli Jaan õhtul kusagil küla pool. Viimasel ajal käis ta nendel, sest otsis omale lõbusust, et unustada oma haigust. Sääli aga nägi ta Karlal, kes mõneks päevaks koju puhkusele lastud. Oli muutunud Karla tublisti, nagu pikemakski kasvanud. Ja uhkemakski oli läinud kroonu pääl. Jaani ei tere-tanudki. Läks uhkelt mööda nagu ei tunnekski. See uhkus hakkas temal juba komisjonipäeval pääle, kui ta Jaani mädanevaid jalgu pilkas. Aga mis ta enne oli — vaene puupaljas sulane. Aga neiud, näe, nüüd ta ligi kui mee ümber. Mis niisugune ka uhkustab, kui kõrgele ta oma nina ajab? Ei Jaan ei anna andeks talle sõnu, mis Karla talle komisjoni eeskojas ütles. Karla vist ässitaski kogu toatäie rahvast Jaani pilkama. Võib olla kaebaski Karla komisjonis Jaani pääle, et see tegi enesele vea. Ei seda ei või kättetasumata jätta. Mis sest hääd on, et Jaani isa on rikas peremees, kui niisugune võib Jaani nii narrida. See teeb viha, seda ei või kannatada. Jaan hiilis Karla lähedale ja küsis:

„No kas on kroonuelu konti mööda? Kas nüüd saadlaiselda nii palju kui tahad? Kas nüüd saad magada, nii et silm paistetab? Kui sa meil sulane olid, siis olid sa ju laisk kui raibe...“

Kuid keegi ei naernud Jaani sõnade järele. Jaan küll alustas seda ise, aga lõpetas ka, kui kuulis, et kõik on vait.

„Kuule poiss, sa ära kelgi siin. Egas su asi veel lõppenud pole. Ma võin su igapäev kohtusse anda, et omale vigu tegid. Niisuguste raiskade jaoks veel riigil vett ja leiba on, nagu sina. Kui ei taha vangi minna, siis mine koju ja ole vait.“

Nii ütles Karla. Küll oleks Jaan karanud talle kallale ja ta maha löönud, kuid teadis, et Karla on kõvem temast. Abilisi pole Jaanil ka, kõik on Karla poolt. Hirmus viha oli Jaani südames. Karla sõnade pärast, kuid ka sellepärast, et Karlal on niipalju õigust. Jaanil ei ole Karlale midagi halba ette heita, kuid Karla võib ütelda Jaanile kõige haavavamalt ja see on puha õigus. Karlal jääb õigust ülegi, Jaanil aga pole seda sugugi. Kadedusest ja vihast kahvatas Jaan, kuid ei saanud tõsta kätt.

Ta läks teise tuppa, kus istus ta sõber Andres. See pidi olema tema poolt, see oli ta kõige parem sõber. Rääkis sellele seda lugu.

„No Karlal on ikka õigus ka,“ vastas see.

Või siis kõik on Jaani vastu. Isegi Andres. Sinna jääda Jaan enam ei saanud, vaid tegi tasakesi minekut.

Tee viis kõrtsist mööda. Jaan astus sinna sisse. Mõtles siis, et joodan siin need joodikud täis, siis need mind ometigi kiidavad. Ostiski kõigile õlut ja viina, andis kõigile juua niipalju kui tahtsid, kuid kõige rohkem jõi ise, sest süda valutab sees järelejätmatult. Oli peagi purjus, kuid jäi veel ikka, saagu mis saab. Jäi viimati kõrtsi maha, kust keegi viis ta hobusel koju.

Järgmisel päeval jäigi Jaan voodi. Oli külmetanud ennast kõvasti, kui purjusena pikali reel toodi kange külmaga koju. Sellest sai Jaani haigus suuremat hoogu ning mõne nädala pärast ta surigi.

Kroonika.

Läti.

Läti „Karutapjate ordu“ aastapäev.

Läti „Karutapjate ordu“ pühitses 11. nov. oma aastapäeva. Pidustused kujunesid suurejooneliseks, isearanis sõjaväelistes ringkondades. Aumärkeid väljajagamine sündis Riia Esplanaadil sõjaväe osade, valituse liikmete ning väljamaa esitajate juuresolekul. Sündmus oli ka määratu palju rahvast ligi meelitanud. Aumärkide väljajagamist toimetas Läti riigi president J. Tshakste. „Karutapjate“ pere suurenes seega 46 isiku võrra.

Peale aumärkide väljajagamist käidi ühishauaal, kus langenuid kangelasi meeletuletati ning palju vaimustavaid kõnesid peeti. Õhtul korraldati ühine bankett.

*

— Läti „Karutapjate ordu“ nõukogu poolt annetati nimetatud ordu 2. klassi aumärk kindralstaabi ülemale kindralstaabi kolonel Nikolai Reek'ile.

— Vab. Valituse määrusega 25. sept. s. a. moodustatud vabadussõja mälestamise komitee pidas 14. nov. oma esimest koosolekut ohvitseride keskkogu ruumes, kus muuseum arutati vabadussõja mälestussamba püstitamist Tallinna. Valiti komisjon eelkavade ja teiste eeltööde tegemiseks. Senine korjandus on selleks otstarbeks andnud 1.552.618 mk.; Vab. Valitsus on otsustanud anda 3 miljoni marka.

— Kaitseliidu Tallinna maleva aastapäeva pühitseti 14. nov. suure pidulikusega, millest ka Läti

(kol. Bolstein, Simanovitsh, Otlan, Upeniek ja Hasmann) ja Soome kaitseliidu esitaja kol. Mamberg osavõtsid. Eelmisel õhtul pandi toime rongikäik riigivanema maja ette, kus peeti tervituskõnesid. Hommikul korraldati üldhääre, keskpäeval paraad Vabadusplatsil ja kaitseliidu üldlipu ja Tallinna maleva lipu õnnistamine piiskopi ja mitropoliidi poolt ning kaitseliitlaste vannutamine. Õhtul oli „Estoonia“ kontsertsaalis aktus.

— Naissaare merekindlustuste aastapäeva peeti 16. nov. paraadi, panketi ja piduõhtuga.

— Kaitseväe osadele kavatsetakse anda lipud. Lipud antakse rügementidele ja teistele iseseisvatele väeosadele, mis võrduvad rügemendile. Sellekohane komisjon on oma eeltööd juba teinud ja küsimus läheb otsustamiseks sõjanõukogusse.

— Sõjainistri korralduse põhjal on lubatud kirjutajate jne. kohtadele võtta ainult neid erasikuid, kes demobiliseeritud sõdurid.

— 11. nov. kirjutati Tallinnas alla Eesti-Läti vaheline kokkulepe viisumite ärakaotamise asjus.

— Meie Washingtoni saatkond ja New-Yorgi konsulaat kaotatakse 1. aprillist 1926 a. ja nende asemele hakkab töötama New-Yorgi peakonsulaat.

— Töö-hoolekandeminister esitab Vab. Valitsusele rahva tervishoiu korralduse seaduseelnõu.

— Kaubandus-tööstuskoja nõukogu esimeheks valiti K. Päts, juhatuses esimeheks J. Püchh.

— Ohvitseride teenistuskäigu seadus on praegu kaitseministriumis täiendusel ja parandusel.

— Valitsus kinnitas kohtupristavi ametmärgi — kullatud metallist kilp, millel kolm sinist leoparti. Kilp kantakse ülikonna pahemal rinnal.

— Tallinna raudteesõlme kavatsetakse ümberehitada; milleks tuleb võõrandada 200.000 ruutmeetrit maad.

— Kodasoo vallas lasti põgenemisel maha väejuksik Jakob Malm, kes politsei ja kaitsepolitseist kahest kinnivõtmisel tahtis ära põgeneda.

— 11. nov. korraldati Lätis „Karutapjate ordu“ pidustusi. Selleks päevaks kogunevad kõik „Karu-

tapjate ordu“ kavaleerid Riiga, kus korraldatakse paraad ja ühine koosviibimine. „Karutapjate ordu“ aumärke on eestlastele antud 132 isikule 143 risti. Ordu I klassi aumärke on senini antud ainult ühele isikule, nimelt kindral Laidonerile, kuna Lätis I. järgu kavaleeri ei olegi.

— „Karutapjate“ päeva puhul saatis sõjaminister kindral J. Soots tervitustelegrammi.

— Nõukogude Vene uueks sõjakomissaariks nimetati Voroshilov, endine tööline. O. K.

Küsimused ja kostused.

Küsimus: 1. Kas on ohvitseri kohta Jalgv. määr. § 78 pp. 1-a ja 2-a ettenähtud tervitus reeglid maksvad, sõdurite möödumisel temast?

2. Kas on ohvitseril (rühma ülem) kes väeosa korrapidaja ja öösel omas korteris puhkab, õigus pärastlõunaliselt õppuselt ära jääda?

3. Kas on allohvitserilt (rühma vanem) kes ühteagegu sama rühma ülemaga toimkonnas ja tervelt 24 tundi peab viibima selleks ettenähtud ruumis, õigus nõuda pärast lõunat noortega õppust teha?

Vastus: 1. Jalgväe määrustiku § 78 on kohustav ühetaoliselt nii ohvitserile, kui ka sõdurile, sest Jalgväe määrustik on sõjainistri poolt kinnitatud käsitamiseks kõikidele sõjaväelastele, mitte ükski sõduritele.

2. Väeosa korrapidajal ohvitseril ei ole mitte õigust meil maksvate seaduste järele öösel oma korteris puhata, vaid tema peab vahetpidamata viibima korrapidaja ohvitseri toas, kust võib lahkuda oma teenistuse kohuste täitmiseks (sisemäärustik § 395). Mis puutub puhkuse peale toimkonna lõppu, siis kuulub see küsimus väeosa ülemale reguleerimisele (Sisemäärustik § 357).

3. Vastus seesama, mis eelmisele küsimusele. A.

Küsimus: Missugused peavad olema 22. VII s. a. kinnitatud vormi järele rivitu koha peal teeniva allohvitseri kuue ja palitu nõõbid, kas kullakarva, või hõbekarva, nagu õlakutel kantavad tunnismärgid?

Vastus: Rivitu tunnismärki ülejateenijad allohvitserid kannavad ainult õlakutel hõbekarvalise paelte näol. Kõik muud, nagu nõõbid, on ühesugused rivisteenvataga — s. o. kullakarvalised. A.

Väljamaa sõjaajakirjandus.

Prantsusmaa.

La Revue d'Infanterie, 1. oktoobril 1925. — 1. Tuli. — Jalgvägi modern tules, kolonel Barbeyrac de Saint-Maurice. — 2. Manööverlahing laskmisega Coetquidan'i laagris, kolonel-leitnant Tonnet. — 3. 411. jalgväe rügemendi kallaletung 4. nov. 1918. Teine Guise'i lahing, eskadroniülem Janet. — 4. Taktika pärast sõda ja tema tarvitamine Idamaal, kolonel-leitnant Clément-Grandcourt. — 5. Marokkos. — Operatsioonid Ouergha jõel 1924. — 6. Sõjaväelised uudised väljamaalt. — 7. Jalgväe kohta käivad seadused, dekreedid ja ringkirjad. — 8. Bibliograafia.

A. K.

Kultuur-selgitustöö kursuste V õpe- nädala, 23.—28. nov. 1925., kava.

Esmaspäev:

Kell 9—10.50. Psühholoogia. A. Kuks. — 11—12.50. Eesti ajalugu. M. Välbe. — 13—14.50. Eesti vabadussõja välispoliitika. Ed. Laamann.

Teisipäev:

Kell 8—9.50. Eesti ajalugu. M. Välbe. — 9—10.50. Kõne Kunst. A. Tamm. — 11—12.50. Kodumaateadus. J. Kents. — 16—16.50. Teema Nr. 1. — 17—17.50. Õpeistung teema Nr. 1 läbiharutamiseks.

Kesknädal:

Kell 7.50—8.40. Teema Nr. 2. — 9—10.50. Psühholoogia. A. Kuks. — 11—12.50. Eesti Vabadussõja välispoliitika. Ed. Laamann. — 13—14.50. Õpeistung teema Nr. 2 läbiharutamiseks.

Neljapäev:

Kell 11—13. Kodumaateadus. J. Kents. — 16—16.50. Teema Nr. 9. — 17—17.50. Õpeistung teema Nr. 9 läbiharutamiseks. — 18—20. Noorsooliikumine Eestis. Ed. Jürisson.

Reede:

Kell 9—10.50. Psühholoogia. A. Kuks. — 11—12.50. Eesti Vabadussõja välispoliitika. Ed. Laamann. — 18—20. Noorsoo liikumine Eestis. Ed. Jürisson.

Laupäev:

Väljasõit Aegnasaarele. a) Kogumine kl. 8 sadamas tollimaja juures. b) Kohalejõudmine kl. 9. d) Patareide vaatlemine kl. 9—14. e) Saabumine Tallinna kl. 15.

Märkus: 1) Loengutest on vabakuulajatel osavõtmine lubatud. 2) Teoreetilised tunnid on Ohvitseride Keskkogu Kasiinos; praktilised — „Sõdurite Kodus“.

Õiendus.

„Sõduris“ nr. 43 artiklis „Maaväe ohvitseride vormikandmise määrused“ lhk. 939 I veerul 22-nda rida alt tuleb lugeda sõnade „... ja uuel aastal“ järele semikooloni (;) asemel koolon (:).

Toimetus.

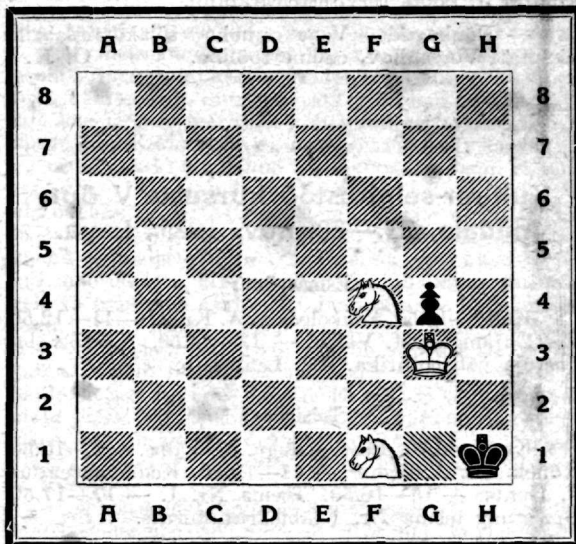
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 37.

Kokku seadnud S. Loyd (New-Yorgis).

Mustad.

Valged.

Valged: Kg3, Rf1 ja f4.

Mustad: Kh1, Eg4.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

E = ettur = sõdur.

Ülesande nr. 34 lahendus.

1. Vf7—f4 Rd3:f4,
 2. d2—d4 annab matt.
 1. (Vf7—f4), Ke5:f4,
 2. Ld8—f6 annab matt.
 1. (Vf7—f4), Oa8—d5,
 2. Ld8:b8 annab matt.
 1. (Vf7—f4), Ra7—c6,
 2. Vf4—e4 annab matt.
- Teised variandid kerged.

Ülesande nr. 35 lahendus.

1. Og6—h7, Kd5:e6,
2. Lc2—f5 annab matt,
1. (Og6—h7), Kd5—c6,
2. Oh7—e4 annab matt.
1. (Og6—h7), c7—c6,
2. Lc2—f5 annab matt.

Õiged lahendused saasis: Raoul Pärnpua, B. Kerner, V. Mikenas, S. Levitski (Tallinnast), Martin Villimson (Tallinnast).

Ilmus trükist

Kaitseväe distsiplinaar seadlus

Kindralstaabi VI osakonna väljaanne.

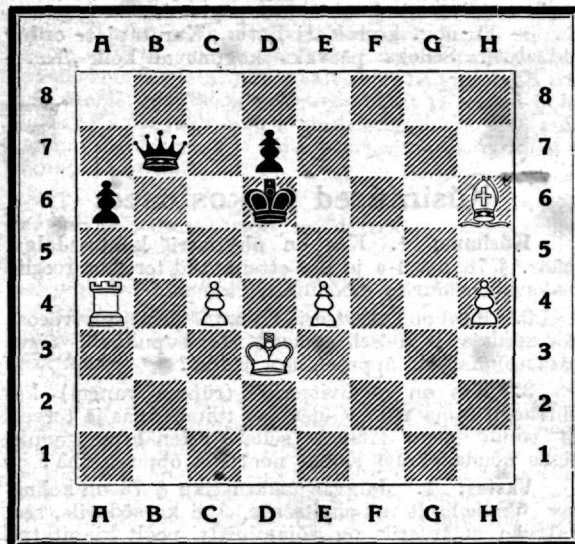
Saada Sõduri talitusest Üus tän. nr. 10.

Riigi trükikoda, Tallinn, Niine tän. 11.

Lõpumäng nr. 28.

Kokku seadnud dr. J. Sehvers (Liibavis).

Mustad.

Valged.

Valged: Kd3, Va4, Oh6, Ec4, e4 ja h4.

Mustad: Kd6, Lb7, Ea6 ja d7.

Valged algavad ja võidavad.

Ülaloodud lõpumängu lahendus.

1. Va4—b4, Lb7—c8 (ehk —a8),
2. Vb4—b8, Lc8—c6,
3. Vb8—b6!, Lc6:b6,
4. c4—c5+ ja valged võidavad järgneva käiguga lipu.
1. (Va4—b4), Lb7—a7,
2. Oh6—e3, La7—a8,
3. Vb4—b8 jne.
1. (Va4—b4), Lb7:b4,
2. Oh6—f8+ jne.

Vastutav toimetaja E. Limberg.

Väljaandja: Sõdur. Tallinn, Uus tän. nr. 10.

Ilmus trükist

R. K. K. A. (punaväe)

Jalgväe lahingteenistus.

Tõlkinud major K. Rinson

— Hind 120 mrk. —

Raamat on saanud parema arvustuse osaliseks.

Saada „Sõduri“ talitusest,

Üus tän. 10.